

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Právnická fakulta

Katedra občanského práva a pracovního práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vymahatelnost autorských práv

Vedoucí diplomové práce: Prof. JUDr. Ivo Telec, CSc.

OLOMOUC 2010

Soňa Matochová

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem práci na téma „Vymahatelnost autorských práv“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje ve shodě se směrnicí děkanky č. 2/2010, kterou se stanoví náležitosti kvalifikačních prací na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci.

V Olomouci dne.....

Soňa Matochová.....

Poděkování

Za věnovaný čas a cenné připomínky bych tímto ráda poděkovala vedoucímu své práce Prof. JUDr. Ivo Telci, CSc. a JUDr. Borisi Filemonovi, soudci Krajského soudu v Brně.

Za poskytnuté materiály tímto děkuji Mgr. Adéle Faladové z Odboru autorského práva Ministerstva kultury v Praze, Mgr. Lence Mališové z Ochranného svazu autorského pro práva k dílům hudebním, o.s., Mgr. Viktorovi Košutovi z DILIA, o.s., Mgr. Petru Ostrouchovi, advokátovi advokátní kanceláře Vyskočil, Krošlák & spol.

Já, níže podepsaná, Soňa Matochová, autorka diplomové práce na téma „Vymahatelnost autorských práv“, která je literárním dílem ve smyslu zákona o právu autorském a o právech souvisejících s právem autorským (zákon č. 121/2000 Sb., dále jen autorský zákon), dávám tímto, jako subjekt údajů, svůj souhlas ve smyslu § 4 písm. e) zákona o ochraně osobních údajů (zákon č. 101/2000 Sb.), správci:

Univerzita Palackého v Olomouci,
Křížkovského 8,
771 47 Olomouc, Česká republika

ke zpracování osobních údajů v rozsahu: jméno a příjmení v informačním systému, a to včetně zařazení do katalogů, a dále ke zpřístupnění jména a příjmení v katalogích a informačních systémech UP, a to včetně neadresovaného zpřístupnění pomocí metod dálkového přístupu. Údaje mohou být takto zpřístupněny uživatelům služeb Univerzity Palackého. Realizace zpřístupnění zajišťuje ke dni podání tohoto prohlášení vnitřní složka UP, která se nazývá Informační centrum UP.

Souhlas se poskytuje na dobu ochrany autorského díla dle autorského zákona.

Prohlašuji, že moje osobní údaje shora uvedené jsou pravdivé.

V Olomouci dne 28. 3. 2010

Soňa Matochová

OBSAH

ÚVOD

1. Obecný úvod
2. Cíl práce a zvolená hypotéza
3. Struktura práce

1 CHARAKTERISTIKA ZÁKLADNÍCH POJMŮ

1. 1 Charakteristika obecných pojmů
 1. 1. 1 Duševní vlastnictví
 1. 1. 2 Autorské právo
 1. 1. 3 Principy autorského práva
1. 2 Charakteristika pojmu vymahatelnost
 1. 2. 1 Pojem vymahatelnost
 1. 2. 2 Definice pojmu vymahatelnost
 1. 2. 3 Termín „enforcement“ v kontextu směrnice 2004/48/ES
 1. 2. 4 Vnější a vnitřní rozhraní systému prosazování práv k duševnímu vlastnictví

2 VÝVOJ OCHRANY AUTORSKÝCH PRÁV

2. 1 Období starověku
2. 2 Období středověku a novověku
2. 3 Teorie autorského práva
2. 4 Moderní vývoj
2. 5 Vývoj autorskoprávní ochrany na našem území

3 OCHRANA AUTORSKÝCH PRÁV V MEZINÁRODNÍM PRÁVU

3. 1 Význam autorskoprávní ochrany v mezinárodním právu
3. 2 Vztah mezinárodních smluv a českého vnitrostátního práva
3. 3 Mezinárodní smlouvy v oblasti ochrany autorská práva
 3. 3. 1 Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl
 3. 3. 2 Všeobecná úmluva o autorském právu
 3. 3. 3 Dohoda TRIPS
 3. 3. 4 Tzv. internetové smlouvy WIPO
 3. 3. 5 Vztahy mezi WTO a WIPO

4 PROVEDENÍ SMĚRNICE 2004/48/ES V ČESKÉM PRÁVNÍM ŘÁDU

- 4. 1 Směrnice 2004/48/ES v kontextu komunitárního práva
 - 4. 1. 1 Charakteristika směrnice 2004/48/ES a její cíle
 - 4. 1. 2 Příprava a přijetí směrnice 2004/48/ES
 - 4. 1. 3 Směrnice 2004/48/ES a její vztah k Dohodě TRIPS
 - 4. 1. 4 Provedení směrnice 2004/48/ES v českém právním řádu
- 4. 2 Provedení směrnice 2004/48/ES v autorském zákonu
 - 4. 2. 1 Novelizace autorského zákona provedená zákonem č. 216/2006 Sb.
 - 4. 2. 2 Konkrétní změny provedené pod vlivem směrnice 2004/48/ES
- 4. 3 Provedení směrnice 2004/48/ES v zákoně o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví
 - 4. 3. 1 Nový zákon o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví
 - 4. 3. 2 Konkrétní ustanovení zákona o vymáhání ovlivněná směrnicí 2004/48/ES
- 4. 4 Provedení směrnice 2004/48/ES zákoně o ochraně práv k odrůdám
- 4. 5 Provedení směrnice 2004/48/ES v občanském soudním řádu
 - 4. 5. 1 Posouzení provedení směrnice ve vztahu k aktivní věcné legitimaci
 - 4. 5. 2 Další změny provedené pod vlivem směrnice 2004/48/ES

5 PRAKTICKÉ ASPEKTY VYMAHATELNOSTI V KONTEXTU SMĚRNICE

- 5. 1 Náhrada nákladů spojených s uplatněním pohledávky
- 5. 2 Náklady řízení posuzované z pohledu článku 14 směrnice 2004/48/ES
- 5. 3 Hodnocení aplikace směrnice 2004/48/ES
 - 5. 3. 1 Zpráva Komise o realizaci směrnice 2004/48/ES
 - 5. 3. 2 Závěry k aplikaci směrnice 2004/48/ES vyplývající z dotazníku pro zájmové skupiny

6 PROSTŘEDKY PRÁVNÍ OCHRANY AUTORSKÝCH PRÁV

- 6. 1 Ústavněprávní ochrana autorských práv
- 6. 2 Soukromoprávní ochrana
- 6. 3 Delikty v oblasti autorského práva
- 6. 4 Obecné soukromoprávní nároky
- 6. 5 Zvláštní úprava rozsahu soukromoprávních nároků z ochrany autorského práva
- 6. 6 Zvláštní nároky z ochrany autorského práva
 - 6. 6. 1 Určovací nárok
 - 6. 6. 2 Nárok zdržovací (zápůrčí)
 - 6. 6. 3 Nárok informační
 - 6. 6. 4 Nárok odstraňovací (restituční)
 - 6. 6. 5 Nárok na přiměřené zadostiučinění (satisfakční)
 - 6. 6. 6 Uveřejnění rozsudku na náklady žalovaného
- 6. 7 Nepřímá ochrana autorského práva
- 6. 8 Odpovědnost
- 6. 9 Promlčení.
 - 6. 9. 1 Promlčitelnost práva na peněžité zadostiučinění
- 6. 10 Další prostředky ochrany
 - 6. 10. 1 Trestněprávní ochrana
 - 6. 10. 2 Správněprávní ochrana

7 PROCESNÍ REALIZACE NÁROKŮ

7. 1 Věcná a místní příslušnost

7. 2 Aktivní věcná legitimace

7. 1. 1 Aktivní věcná legitimace k ochraně práva

7. 1. 2 Okruh oprávněných osob

7. 1. 3 Aktivní věcná legitimace v obecném zájmu

7. 1. 4 Okruh oprávněných osob

7. 1. 5 Pasivní legitimace

7. 3 Průběh řízení

7. 3. 1 Vyřešení sporu soudním smírem

7. 3. 2 Předběžné opatření

7. 3. 3 Zajištění důkazu

7. 3. 4 Dokazování

7. 3. 5 Náklady řízení

7. 4 Statistické údaje týkající se autorskoprávních sporů

ZÁVĚR

POUŽITÁ LITERATURA

PŘÍLOHY

ÚVOD

1. Obecný úvod

K tématu autorského práva a problematice ochrany výsledků tvůrčí činnosti mne přivedl dlouholetý zájem o umění.¹ Smyslem autorského práva je chránit talent, výjimečné myšlenky a podpořit tvorbu a inovaci. Vedle toho vyvolal můj zájem o problematiku vymahatelnosti autorských práv a její praktické aspekty současný dynamický vývoj. **Fenomén porušování autorských práv** se stal globálním problémem a na oblast vymahatelnosti práv je v současné době zaměřena velká pozornost, nejen v evropském měřítku, ale v měřítku celosvětovém. S dynamikou vývoje v oblasti šíření autorských děl prostřednictvím moderní techniky souvisí také **hledání efektivních způsobů vymahatelnosti**. Jak vyplývá z dokumentů a činnosti orgánů Evropské unie² (dále také „ES/EU“), **otázky spojené s vymahatelností autorských práv**, resp. práv duševního vlastnictví, jsou na úrovni komunitárního práva **považovány za klíčové**.

Hledání účinných nástrojů proti porušování práv duševního vlastnictví na evropské úrovni vyústilo ve vytvoření Akčního plánu Komise, jehož součástí byla také příprava návrhu směrnice, která by problém řešila na úrovni členských států EU, a zajistila tak účinnou aplikaci práva v oblasti duševního vlastnictví. Hlavním důvodem přijetí směrnice 2004/48/ES Evropského parlamentu a Rady ze dne 29. dubna 2004 o dodržování práv duševního vlastnictví (dále také „směrnice 2004/48/ES“, „směrnice o dodržování“, „Směrnice“)³ byla snaha odstranit značné rozdíly v prostředcích k vymáhání práv duševního vlastnictví v členských státech ES/EU.

Tato práce se zabývá problematikou vymahatelnosti autorských práv v českém právním řádu a v kontextu evropského a mezinárodního práva. Zaměřím se především na **směrnici 2004/48/ES o dodržování práv duševního vlastnictví, její analýzu a způsob provedení v českém právním řádu** - v rámci zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále také „autorský zákon“, „AutZ“) ve srovnání s provedením v zákoně č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví a o změně zákonů na ochranu průmyslového vlastnictví (dále také „zákon o vymáhání“, „ZVPP“), v zákoně č. 408/2000 Sb., o ochraně práv k odrůdám rostlin⁴ (dále také „zákon o ochraně práv k odrůdám“) a v zákoně č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále také „OSŘ“). Podstatná část práce bude věnována soukromoprávní ochraně autorských práv a její procesní realizaci, také s ohledem na zmíněnou směrnici.

1 „Je-li smyslem kupříkladu autorského zákona ochrana umění, tedy i ochrana krásy, pak platí, že tato ochrana je vskutku univerzální, protože sama krása je univerzální.“ Viz TELEC, Ivo. Lidská práva a duševní vlastnictví, *Právní rozhledy*, 2002, č. 3, s. 120-126.

2 V textu budou užívána označení pro Evropskou unii („EU“) a Evropská společenství („ES“) dle kontextu, přednost bude dáвана označení „ES/EU“.

3 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES ze dne 29. dubna 2004 o dodržování práv duševního vlastnictví (Úř. věst. č. L 157/45, 30. 4. 2004, s. 45 a – oprava – L 195, s. 16). Směrnice byla zveřejněna v češtině pod číslem CELEX 32004L0048.

4 Zákon č. 408/2000 Sb., o ochraně práv k odrůdám rostlin a o změně zákona č. 92/1996 Sb., o odrůdách, osivu a sadbě pěstovaných rostlin, ve znění pozdějších předpisů.

Směrnice upravuje jak hmotněprávní, tak procesněprávní nástroje vymahatelnosti práv duševního vlastnictví. Samotná **vymahatelnost je provázána s předpisy upravujícími hmotné právo a postavení vlastníků práv s jejich procesními oprávněními**. Proto i obsah této práce odpovídá provázanosti hmotněprávní úpravy a úpravy prostřednictvím procesních norem charakteristických pro oblast vymahatelnosti. **Vymahatelnost** autorských práv je v této práci pojata **v širším kontextu ochrany autorských práv**, prostředků k jejich prosazování a možnostem procesněprávní realizace, což také odpovídá širšímu pojetí v rámci Směrnice.

Pro tuto práci byl jako pojem užívaný v souvislosti s ochranou autorských práv a uplatňováním nároků z nich plynoucích, včetně jejich vynucení, zvolen pojem „vymahatelnost“. Vzhledem k nejednotně užívané terminologii, o čemž svědčí také odborná diskuze v souvislosti s vhodným názvem pro směrnici o dodržování práv⁵, se budu v této práci také krátce věnovat obsahu a významu **pojmu odpovídajícímu anglickému termínu „enforcement“**. V současné době se v právních předpisech, odborné literatuře a praxi setkáváme nejčastěji s pojmy „vymáhání“, „prosazování“, „prosaditelnost“, „vynutitelnost“ či „vymahatelnost“. Ponechám nyní stranou diskuzi o nejvhodnějším termínu, stejně jako úvahy o vhodnosti termínu zvoleného pro tuto práci. Na úvod bych ráda předeslala, že termín „vymahatelnost“ je v rámci této práce užíván jako česká varianta termínu „enforcement“ používaného směrnicí 2004/48/ES, stejně jako je tomu u termínů „prosaditelnost“, „prosazování“ či „vymáhání“. Vzhledem k tomu, že se jedná o různé jazykové podoby vyjadřující hledání vhodné terminologie ve vztahu k oblasti upravené směrnicí o dodržování, budu v této práci užívat také dalších zmíněných pojmů tam, kde to bude vhodné. Základním pojmem, ze kterého budu v této práci vycházet, je však „vymahatelnost“, tak jak to odpovídá zvolenému názvu. Stejně tak bude respektován oficiální překlad směrnice 2004/48/ES jako směrnice o dodržování, ačkoliv je možné se nejen mezi odbornou veřejností, ale také v dokumentech státní správy i orgánů ES/EU setkat s odlišnými překlady.⁶

Na pojem vymahatelnost je třeba se dívat v širších souvislostech. Jde o pojem, který se vyskytuje v několika rovinách a nelze jej zcela jednoduše definovat. **Jako podstatný vnímám spíše obsah pojmu, jeho systém a činnosti s ním související, než hledání exaktní a vyčerpávající definice**. Vymahatelnost má charakter **průřezové problematiky**, která zahrnuje normy hmotněprávní i normy procesního práva, včetně následného výkonu rozhodnutí v podobě práva exekučního. Jednotlivé dílčí nároky považujeme za specifické prostředky prosazování práv, pod pojem vymahatelnosti však již nespadá režim vzniku těchto práv a jejich obecné vymezení. Vymahatelnost autorských práv je tvořena komplexem norem, a to z oblasti práva soukromého i veřejného. Zatímco pro soukromoprávní prostředky ochrany autorských práv je nutná aktivita ze strany nositele práv, veřejnoprávní prostředky jsou realizovány jako aktivita veřejnoprávních subjektů za účelem ochrany veřejného zájmu. S ohledem na **zaměření této práce na soukromoprávní prostředky** vymahatelnosti autorských práv, se na následujících stranách veřejnoprávním věnovat nebudeme.

5 Directive 2004/48/EC of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the Enforcement of Intellectual Property Rights. Official Journal No. L 157 of 30. 04. 2004, p. 45.

6 Srov. Prohlášení Komise týkající se článku 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES o vymáhání práv duševního vlastnictví ze dne 13. 4. 2005. Úř. věst. L, č. 94/2005, 13. 4. 2005, s. 37. Problému týkajícímu se zvoleného překladu Směrnice 2004/48/ES a užívání odlišných termínů s překladem názvu této směrnice se budeme krátce věnovat v kapitole věnované právnímu rozboru jednotlivých prvků. Srov. Kapitola 1.

Autorská práva je třeba vnímat **v rámci širší kategorie práv duševního vlastnictví**, do které náleží. Mnohdy není nutné s ohledem na charakter rozebírané problematiky zcela striktně vydělovat autorská práva z úpravy vztahující se na práva duševního vlastnictví. Ačkoliv jsem se držela tématu autorská práva, na druhou stranu jsem se nesnažila uměle od sebe oddělovat skupinu autorských práv a práv duševního vlastnictví, do nichž autorská práva zahrnujeme, vzhledem k jejich provázanosti. Stejně jako je tomu u směrnice o dodržování, také mezinárodní smlouvy se často zabývají komplexně ochranou práv duševního vlastnictví a prostředky k jejich prosazování. O tom, že ke správnému pohledu na ochranu autorských práv a jejich vymahatelnost, je třeba je nevnímat jako úzce ohraničenou skupinu práv, svědčí také mnohé zahraniční právní úpravy, které vytvářejí kodexy práv duševního vlastnictví.⁷

2. Pracovní hypotéza a cíl práce

S ohledem na zaměření práce na vymahatelnost autorských práv v souvislosti s provedením směrnice 2004/48/ES, jsem zvolila pracovní hypotézu související s oblastí vymahatelnosti ve vztahu k Směrnici. Hypotéza stanovená pro tuto práci, kterou bych měla, potvrdit, či vyvrátit na základě dostupných poznatků a vlastních zjištění, zní: „Směrnice 2004/48/ES byla provedena do českého právního řádu tak, že způsob jejího provedení v českém právním řádu zcela naplňuje cíl směrnice a její provedení v současné době nevzbuzuje žádné otázky.“ Tato hypotéza souvisí s dalšími otázkami a právními problémy, které jsou v současné době vnímány v této oblasti jako zásadní. Například na které nedostatky je třeba se cíleně zaměřit, aby byla zlepšována úroveň vymáhání práv a **zda je českým právním řádem dostatečně zajištěna vymahatelnost autorských práv**⁸ či jaká řešení si tyto problémy do budoucna vyžádají. Zdaleka ne všechny otázky budou zodpovězeny, mým cílem je spíše upozornit na některé problematické aspekty. V práci bude věnována také část **samotnému pojmu „vymahatelnost“**, některé otázky vznikají proto také v souvislosti s terminologií.

Orgány ES/EU byla stanovena jako jeden z úkolů potřeba harmonizace soukromoprávních prostředků a trestních opatření. Působnost přijaté směrnice o dodržování práv se ale nakonec omezila pouze na oblast soukromého práva. Přesto článek 3 Směrnice hovoří o opatřeních, která jsou nejen účinná a přiměřená, ale také odrazující.

7 Takovým příkladem může být francouzská právní úprava, kde je oblast duševního vlastnictví pojímána velmi široce. Existence jednoho kodexu duševního vlastnictví pak brání dílčím, roztržitým úpravám. Je vhodné poznamenat, že tento pohled souvisí se samotnou filozofií práv duševního vlastnictví, pro jejichž poznání a pochopení je nutné se vrátit k samotným počátkům úpravy autorského práva v kontextu duševního vlastnictví na mezinárodní úrovni, kde bylo zpočátku téměř vždy pojímáno duševní vlastnictví jako jeden celek, jakkoliv jsou práva duševního vlastnictví založena na odlišné konstrukci formálního a neformálního vzniku. Srov. francouzský Zákoník duševního vlastnictví z roku 1992 (Code de la propriété intellectuelle).

8 ČR byla dne 22. 1. 2008 zařazena na základě výsledku Out of Review na tzv. Special 301 Watch List. Srov. Stanovisko ČR k zařazení na tzv. Watch list [online]. 26. 2. 2008 [cit. 28. 3. 2010]. Dostupné na <download.mpo.cz/get/33848/37920/432297/priloha002.pdf>. Dne 30.4.2009 Úřad obchodního představitele USA/Office of the United States Trade Representative (USTR) vydal výslednou výroční Zprávu USTR pro rok 2008/9 "Special 301" o adekvátnosti a efektivnosti ochrany práv k duševnímu vlastnictví (IPRs) u amerických obchodních partnerů. Prověřováno bylo celkem 77 zemí, z nichž 46 skončilo v některé z kategorií Zprávy Special 301 (Priority Watch List, Watch List a/nebo Monitoring 306). Na Priority Watch List do nejsilnější kategorie z hlediska porušování duševních práv bylo umístěno celkem 12 zemí, mezi Čína, Indie, Indonésie nebo Rusko. Do nižší kategorie Watch List bylo zařazeno 33 obchodních partnerů USA, mezi jinými i Česká republika vedle Egypta, Finska, Filipín, Maďarska, Malajsie, Mexika, Řecka, Rumunska, Turecka, Ukrajiny nebo Vietnamu. Viz výsledná výroční zpráva [online]. www.mpo.cz, 2. 6. 2009 [cit. 28. 3. 2010]. Dostupné na <<http://www.mpo.cz/dokument60072.html>>.

Také **článek 14 Smlouvy Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském** (WIPO⁹ Copyright Treaty, dále také jako „Smlouva WIPO o právu autorském“, „WCT“)¹⁰ požaduje po smluvních stranách, aby postupy uplatňování práv byly podle právních řádu smluvního státu přístupné a existovala účinná žaloba proti každému aktu porušení práv. Mezi postupy k uplatňování práv je třeba zařadit také urychlená nápravná opatření k odškodnění, které představuje **odstrašovací prostředek proti dalšímu porušování**. Obdobně také **čl. 46 Dohody o obchodních aspektech práv duševního vlastnictví TRIPS** (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights, dále také „Dohoda TRIPS“, „TRIPS“)¹¹ požaduje, aby byl vytvořen účinný odstrašující prostředek proti porušování. Nabízí se proto otázka, zda byl v českém právním řádu naplněn cíl zakotvení právních prostředků, které budou vyhovovat označení „odstrašující prostředky“ ve smyslu čl. 14 WIPO a čl. 46 TRIPS. Mám přitom v souladu se zaměřením této práce na mysli soukromoprávní prostředky, které lze považovat za odstrašující, ne tedy veřejnoprávní sankce.

Ráda bych na tomto místě také učinila poznámku **týkající se obsahu a rozsahu této diplomové práce**. Téma „Vymahatelnost autorských práv“ zahrnuje, jak již bylo naznačeno, problematiku ochrany a prosazování autorských práv v širších souvislostech. Vzhledem k omezenému rozsahu diplomové práce a především snaze uchopit téma, tak aby byl naplněn mimo jiné také pedagogický účel diplomové práce, má práce **zdaleka nevyčerpává všechny problémy, které v souvislosti s vymahatelností autorských práv vznikají**. Pro splnění takového úkolu by bylo třeba většího prostoru, uvědomíme-li si navíc, že téma vymahatelnosti lze chápat také v širších souvislostech sociologických, kulturních a ekonomických. **Mnohé otázky, které jsou řešeny v této práci, by se navíc mohly stát předmětem výkladu ve zcela samostatné práci**. S ohledem na požadovaný rozsah diplomové práce **není ani mým cílem postihnout všechny problémy**, které s sebou oblast vymahatelnosti autorská práva přináší. Úkol, který jsem si předsevzala, je skromnější. Hlavním cílem této práce je především **věnovat se některým okruhům otázek, které souvisejí s provedením směrnice 2004/48/ES do českého právního řádu**. Součástí mého cíle je také poskytnout informace a úvod do studia autorskoprávní ochrany v kontextu Směrnice a mezinárodních smluv, které s oblastí vymahatelnosti souvisejí.

3. Struktura práce a použité metody

Práce je rozdělena na kapitoly, podkapitoly a oddíly, po úvodu do problematiky v podobě rozboru jednotlivých prvků následují kapitoly věnované vývoji ochrany autorského práva a ochraně v mezinárodněprávních souvislostech, s ohledem na vzrůstající význam práva duševního vlastnictví v oblasti mezinárodního práva. Stěžejní část práce tvoří kapitola Provedení směrnice 2004/48/ES v českém právním řádu a v ní rozbor konkrétních změn v jednotlivých zákonech a jejich zhodnocení. Navazuje část zabývající se soukromoprávní ochranou, jednotlivými nároky v případě porušení nebo ohrožení autorských práv a jejich procesní realizace. Práce je ukončena závěrem, který představuje shrnutí podstatných myšlenek, zhodnocení a posouzení, zda bylo dosaženo potvrzení pracovní hypotézy.

9 Světová organizace duševního vlastnictví (World Intellectual Property Organisation) se sídlem v Ženevě.

10 Srov. sděl. č. 33/2002 Sb. m. s.

11 Dohoda o obchodních aspektech práv duševního vlastnictví (TRIPS) tvoří mezi jinými přílohami součást Dohody o zřízení Světové obchodní organizace (World Trade Organisation, „WTO“) v Marrakéši dne 15. 4. 1994. Srov. sděl. č. 191/1995 Sb.

Abych dospěla k potvrzení, či vyvrácení hlavní hypotézy budu postupovat s využitím několika metod.¹² **Z metod logických** jsem využila metodu abstrakce při práci s obecnými a konkrétními pojmy na různých úrovních. Při rozboru textů právních norem pak metody induktivní, deduktivní, stejně jako **analytické a syntetické**. Metody **logického rozboru** se uplatnily v pasážích věnovaných zhodnocení. V úvodní části práce byla využita **metoda deskriptivní**. Vzhledem k tomu, že podstatnou část této práce tvoří část věnovaná provedení směrnice 2004/48/ES do českého právního řádu, uplatnila jsem také **metodu srovnávací**. Na mnoha místech jsou srovnávána ustanovení českých právních předpisů a norem mezinárodního či komunitárního práva, uplatnila jsem tedy pozitivistický přístup.

Pracovala jsem s **prameny** jednak v podobě českých právních norem, ale také s normami mezinárodního práva a normami na úrovni práva komunitárního. S texty klíčových dokumentů jsem se seznámila také v originálním znění, stejně jako jsem využívala materiálů týkajících se provedení Směrnice v cizojazyčné verzi (zejména anglické nebo francouzské). Z dostupných materiálů a literatury mi jako vodítko pro systematiku této práce posloužila například prezentace Ivo Telce Prosaditelnost práva ze studijních materiálů k právu duševního vlastnictví a prezentace Pavla Tůmy s názvem Ochrana autorských práv z pohledu procesního práva. Užitečným materiálem mi byla analýza systému prosazování práv z duševního vlastnictví a praktické zkušenosti s ním v podobě materiálu Metodika a postupy prosazování práv z duševního vlastnictví u jednotlivých orgánů veřejné správy České republiky dostupného na internetových stránkách www.dusevnivlastnictvi.cz.¹³ Téma vymahatelnosti autorských práv jako takové není ve většině případů obsaženo v literatuře samostatně, využívala jsem proto publikace a články k tématu autorských práv (resp. duševního vlastnictví) obecně. Hlavním zdrojem pro mne byl Komentář k autorskému zákonu autorů Ivo Telce a Pavla Tůmy z roku 2007. Vzhledem k zaměření této práce na analýzu právní úpravy z roku 2006 a její vztah ke Směrnici jsem pracovala také s celou řadou článků aktuálně reagujících na změny provedené pod vlivem směrnice 2004/48/ES a jejich hodnocení.

Vedle článků a odborných publikací jsem využila také konzultací s odborníky v oblasti autorského práva. Ke zhodnocení změn provedených na základě Směrnice jsem využila dotazník poskytnutý Mgr. Adélou Faladovou z Odboru autorského práva Ministerstva kultury. Tento dotazník nebyl doposud zveřejněn a lze předpokládat, že informace v něm obsažené budou shrnuty v hodnotící zprávě Evropské komise, na které se v současné době pracuje. Stejně tak jsem využila možnosti položit dotazy týkající se vymahatelnosti autorských práv právníkům osobám zabývajícím se zastupováním autorů a pokusila se v práci částečně zohlednit také pohled advokátní a soudní praxe.

12 Klasifikace uvedených metod využitých při zpracování práce vychází z dělení Viktora Knappa. KNAPP, Viktor. *Vědecká propedeutika pro právníky*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, s. 65-89.

13 Jedná se o materiály připravené v rámci projektu „Podpora prosazování práv k duševnímu vlastnictví“ vytvořené Úřadem průmyslového vlastnictví ve spolupráci s řadou orgánů státní správy a organizací. Projekt zahájený v roce 2005 byl dokončen v prosinci 2007.

1. CHARAKTERISTIKA ZÁKLADNÍCH POJMŮ

1.1 Charakteristika obecných pojmů

1. 1 Duševní vlastnictví

Pojem duševního vlastnictví **není jednotně definován**. V české právní terminologii se objevil pod vlivem anglického pojmu „**Intellectual Property**“, který se často vyskytuje v mezinárodních úmluvách.¹⁴ **Jednu z definic duševního vlastnictví podává Světová deklarace o duševním vlastnictví z roku 2000**, která byla vytvořena na půdě Světové organizace duševního vlastnictví (dále „WIPO“). Pojem duševní vlastnictví byl definován v čl. 2 pod bodem i) jako „jakékoli vlastnictví jednak považované za duševní, jednak zasluhující ochrany“, a byla tak zpřesněna původní definice, kterou vytvořila WIPO dříve.¹⁵ Uvedeny jsou vědecké a technické vynálezy, literární nebo umělecké výtvoř, ochranné známky a identifikátory, průmyslové vzory a zeměpisná označení. Jedná se o široké vymezení, které také odpovídá v současné době užívanému pojmu duševní vlastnictví v mezinárodních dokumentech i českém právu.

Duševní vlastnictví, tak jak je vymezeno výše, nezahrnuje všeobecná práva osobnostní (práva na ochranu osobnosti fyzické osoby). Souhrnným pojmem pro nejširší kategorii je systém práv k nehmotným statkům, do kterého spadají vedle práv na ochranu osobnosti a práv k výsledkům tvůrčí činnosti také práva k výsledkům netvůrčí povahy a práva na označení.¹⁶ Charakteristickým znakem nehmotných statků je, že na rozdíl od hmotných věcí, jejich užívání neomezeným počtem osob nezávisí na čase. Jejich povaha ani funkčnost se užíváním nemění, hovoří se proto o tzv. potencionální ubiquitě. To je také jeden z důvodů, proč vyžadují nehmotné statky zvláštní ochranu a práva příslušející jejich vlastníkům jsou obtížně vymahatelná. Dalšími znaky práv k nehmotným statkům jsou jejich výlučnost a teritoriální povaha. Přestože se režim práv spadajících do kategorie duševního vlastnictví od režimu práv na ochranu osobnosti liší, vzájemnou souvislost můžeme najít v osobnostních právech autorů. Autorské právo vychází z osobnostních a majetkových práv, přičemž osobnostní práva jsou výrazem zvláštních práv tvůrců k jedinečnému výsledku jejich činnosti, kdežto všeobecná osobnostní práva vyjadřují ochranu fyzické osoby obecně.¹⁷

1. 1. 2 Autorské právo

Autorské právo je součástí práv k výtvořům zahrnutých do **vyšší třídy práv duševního vlastnictví**. V objektivním smyslu představuje autorské právo souhrn právních norem soukromoprávní povahy, které tvoří zvláštní normativní systém v systému práva občanského a soukromého práva jako takového.

14 Užívání výrazu „duševní vlastnictví“ souvisí s procesem sbližováním práva v rámci evropského prostoru, tzv. socialistické právo používalo termín pouze v překladech mezinárodních dokumentů. Přesto se toto označení neobjevuje v českém právu poprvé, např. již v roce 1846 se obdobný termín „literární a umělecké vlastnictví“ objevuje v císařském patentu č. 992 sb. z. s. Viz TELEČ, Ivo. *Glosář některých neklasických právních pojmů*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1995, s. 14.

15 Srov. čl. 2 Úmluvy o zřízení světové organizace duševního vlastnictví (WIPO) podepsané ve Stockholmu dne 14. 7. 1967 podepsané ve Stockholmu.

16 Klasifikace viz KNAP, Karel a kol. *Práva k nehmotným statkům*. 1. vydání. Praha: CODEX, 1994, s. 21.

17 BOHÁČEK, Martin, JAKL, Ladislav. *Právo duševního vlastnictví*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství VŠE, Oeconomica, 2002, s. 10.

V rámci občanského práva hmotného má zvláštní postavení tím, že upravuje **samostatný druh občanskoprávních vztahů vznikajících z duševní tvořivé činnosti**. Ve vztahu k těmto vztahům týkajících se tvorby děl a jejich užití je také autorským právem poskytována ochrana výsledkům duševní tvůrčí činnosti fyzických osob. Autorské právo v subjektivním smyslu je oprávněním, které vzniká autorovi nebo jinému subjektu k autorskému dílu

Obsahem autorského práva jsou právní normy, které jsou stanoveny zejména v autorském zákoně. Zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon v ustanovení § 1 vymezuje předmět úpravy a svou působnost. Autorský zákon se vztahuje na práva autora k autorskému dílu, dále na práva související s právem autorským, upravuje také ochranu práv, která se vztahuje nejen na subjekty ochrany, ale i na díla samotná a ostatní předměty ochrany.

Současná právní úprava autorského zákona vychází z **kontinentálního pojetí** autorského práva. Původně monistické pojetí, podle kterého tvořila osobnostní i majetková práva jeden smíšený celek, bylo nahrazeno **dualistickou koncepcí práv osobnostních a majetkových**.¹⁸ Osobnostní práva zanikají okamžikem smrti autora, majetková práva přecházejí na dědice a v případě odúmrti připadnou státu. Osobnostněprávní pojetí práv duševního vlastnictví určuje povahu těchto práv, která jsou nezczizitelná a nelze se jich vzdát. Právo k výsledkům duševní činnosti se přiznává fyzické osobě a je zařazováno do základních lidských práv.

1. 1. 3 Principy autorského práva

Autorské právo je založeno na soukromoprávních, resp. občanskoprávních principech, které jsou vyjádřeny zejména v občanském zákoníku a jejich východisko nalezneme v ústavním pořádku. Autorský zákon jako zvláštní zákon k občanskému zákoníku přebírá zásadu smluvní volnosti, která je dotčena pouze v případě institutů, u kterých není možné, aby se strany dohodly jinak. Přestože autorský zákon obsahuje **především dispozitivní právní normy**, v zákonem stanovených případech není možné se od jeho úpravy odchýlit a použijí se normy kogentní. Například půjde-li o povinnou kolektivní správu práv nebo o ochranu práv, pojmové znaky děl, právní povahu osobnostních a majetkových autorských práv, kdy se autor nemůže vzdát absolutního autorského práva, ani je převést, a podobně. Ačkoliv jde o **předpis soukromého práva**, obsahuje v případě kolektivní správy práv i veřejnoprávní normy.

Za **základní principy** autorského práva považujeme zásadu, podle které je subjektem autorského práva v původním smyslu autor jako fyzická osoba. Dále zásadu, že autor svobodně rozhoduje o užití svého díla a požívá ochrany svých oprávněných zájmů osobních i majetkových. Autor díla si může osobovat autorství nezávisle na tom, zda existuje na pohled stejné dílo vytvořené jiným autorem. Každá osoba, která dílo užije, je povinna, až na výjimky v obecném zájmu, zaplatit autorovi odměnu.¹⁹ Subjektivní autorské právo je právem **absolutním**, které má autor jako individuálně určená fyzická osoba. Autorské právo je univerzální a působí **erga omnes**, právu autora odpovídá povinnost všech ostatních osob zdržet se neoprávněných zásahů do oprávnění nositele autorského práva.

¹⁸ Přestože představuje současná koncepce zcela zásadní změnu oproti předchozí právní úpravě, jedná se spíše o koncepci autorského práva s dualistickými prvky než o pravý dualismus práv. Viz TELEČ, Ivo. Některé základní a obecné otázky nového českého autorského práva. *Bulletin advokacie*, 2001, č. 3, s. 25-40

¹⁹ Srov. K autorskému právu a jeho povaze viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2007, sp. zn. 30 Cdo 739/2007.

Autorovo právní postavení tak můžeme přirovnat k postavení vlastníka, přestože dílo je ideálním předmětem, a ze své povahy vylučuje, aby byl autor jeho vlastníkem. Ovšem tak jako vlastník, má také autor výlučná oprávnění ke svému dílu.

Autorské právo je **výlučným** právem. Výlučnost právního postavení autora (jiné oprávněné osoby) se projevuje vyloučením působení kohokoli jiného ve vztahu k nemotnému dílu. Jestliže je právo autora ohroženo nebo porušeno, vyplývá mu z jeho práva příslušný žalobní nárok k prosazení práv. Autorské právo je **nepromlčitelné**.²⁰ Nejedná se o právo majetkové, autorské právo patří mezi tzv. tvůrčí práva, která obsahují oprávnění jak osobní, tak i majetkové povahy. Zvláštní osobnostní právo, které tvoří součást autorského práva, nelze ztotožňovat s právem na ochranu osobnosti. Vzhledem k osobnímu charakteru práva na ochranu autorství mají ale společné rysy.

K jeho vzniku autorského práva **nejsou potřeba žádné formální principy**. Autorské právo vzniká neformálně již samotným vytvořením díla. Předmět autorského práva tvoří jednotlivě určený ideální statek v podobě díla, který ač sám o sobě je nemotný, musí být vyjádřen ve smysly vnímatelné podobě. Dílo představuje individualizovaný výsledek osobní tvůrčí činnosti autora, a jako takové je **nezcizitelné**.²¹

1. 2 Charakteristika pojmu vymahatelnost

1. 2. 1 Pojem vymahatelnost

Tématem této práce je „Vymahatelnost autorských práv“. Mám-li se po úvodní části věnované obecným pojmům z oblasti autorského práva a jeho principům, věnovat vymahatelnosti autorských práv a jejímu systému, považuji za nutné nejdříve vymezit pro tuto práci klíčový pojem „vymahatelnost“. Cílem této kapitoly nebude exaktní právní a jazykový rozbor pojmu „vymahatelnost“ a dalších jeho ekvivalentů, ani stanovení jednoznačných definic a na jejich základě přijetí, či odmítnutí některého z nich. Na následujících stranách bychom měli spíše odpovědět na otázku, **co je to vymahatelnost, jaký je její obsah a význam**.

Terminologie užívaná v odborné literatuře, právních předpisech a odbornou veřejností ve spojitosti s ochranou autorských práv, resp. duševního vlastnictví, **není zcela jednotná**. Ráda bych se proto nejdříve věnovala **přehledu ekvivalentů užívaných v souvislosti** s uplatňováním odpovídajících nároků oprávněnými subjekty. Nejčastěji se můžeme setkat s užíváním pojmů „prosazování“,²² „prosaditelnost“,²³ „vynutitelnost“,²⁴ „vymáhání“.²⁵

20 Srov. § 100 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku a contrario.

21 Blíže viz BOHÁČEK, Martin, JAKL, Ladislav. *Právo duševního vlastnictví*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství VŠE, Oeconomica, 2002, s. 48 a násl. TELEČ, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 3–6 (§ 1).

22 ČERMÁK, Karel a kol. Metodika a postupy prosazování práv z duševního vlastnictví u jednotlivých orgánů veřejné správy České republiky [online]. www.dusevnivlastnictvi.cz 2007 [cit. 28. 3. 2010]. Dokumenty týkající se prosazování práv z duševního vlastnictví jsou dostupné na <<http://www.dusevnivlastnictvi.cz/metodiky/default.html>>. ČERMÁK, Karel. Prosazování práv k duševnímu vlastnictví v ČR. *Právní rádce*, 2005, č. 2, s. 14 a násl. DIETZ, Adolf. Pět pilířů evropského kontinentálního práva autorského. *Právní rozhledy*, 2004, č. 20, s. 742.

23 Srov. TELEČ, Ivo. *Prosaditelnost práva duševního vlastnictví*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. Prezentace určené ke studijním účelům. [cit. 28. 3. 2010]. Dostupné na <<http://is.muni.cz/do/1499/el/estud/praf/ps08/aktual/law/pdv/tisk/prednaska2.pdf>>Elportálu>.

24 Srov. např. DOBŘÍCHOVSKÝ, Tomáš. *Moderní trendy práv k duševnímu vlastnictví v kontextu evropského práva, dohody TRIPS a činnosti WIPO*. 1. vydání. Praha: Linde, 2004, s. 189–209. TÝČ, Vladimír. *Průmyslová a autorská práva*

Stejně tak s termíny „vymahatelnost“,²⁶ „dodržování“,²⁷ ale také „donucení“²⁸ či „vynucení“,²⁹ „vykonání“ nebo „vykonatelnost“³⁰. Objevují se i formulace opisného charakteru jako například „prostředky právní ochrany“³¹, „nástroje ochrany“³² nebo „opatření k zamezení porušování“³³. Starší literatura v oblasti práva duševního vlastnictví používá termín „vymáhání“, který se v současnosti užívá ve spojitosti s vymáháním pohledávek a daňových nedoplatků, jak potvrzují slovníky právních pojmů.³⁴ Pojem „vymáhání“ však byl zvolen také pro zákon o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví.³⁵ Ačkoliv zmíněné termíny užívané ve vztahu k nárokům z práv duševního vlastnictví představují z jazykového hlediska víceméně synonyma, jsou mezi nimi rozdíly, byť se jedná často o významové nuance.

Hledání nejvhodnějšího ekvivalentu odpovídajícího anglickému výrazu „enforcement“, který používá směrnice 2004/48/ES, je **otázkou pro odbornou diskuzi**. V praxi i v odborné literatuře se běžně užívá několik výše zmíněných synonym, z nichž některá převažují, ačkoliv žádný z termínů není výrazně preferován.³⁶ Pojmové označení není užíváno jednotně, také v právních normách se setkáváme s různými výrazy. Můžeme se tedy ptát, jaké označení by bylo vhodné, jakým způsobem se od sebe jednotlivé pojmy liší, liší-li se vůbec, a především co přesně je jejich obsahem. Při hledání vhodného českého ekvivalentu užívaného v souvislosti s dodržováním práv, jejich prosazováním a vymáháním je vhodné si nejdříve shrnout, co všechno anglické „enforcement“ zahrnuje. Termínem odpovídajícím výrazu „enforcement“ se zabývá dokument Metodika a postupy prosazování práv z duševního vlastnictví.³⁷ Přestože pro téma této práce byl zvolen pojem „vymahatelnost“, a zmíněná metodika užívá pojem „prosazování“, budu-li vycházet z kontextu Směrnice, je možné vycházet z předpokladu, že oba termíny označují tentýž komplex činností, který bude dále definován. Ačkoliv se tedy v této práci systematicky přidržuji zvoleného termínu „vymahatelnost“, s ohledem na zmíněnou metodiku zabývající se prosazováním v širším kontextu, budu vycházet z termínu užívaném „prosazování“.

v mezinárodním obchodě. Praha: Linde, 1997, s. 118 – 124. BOGUSZAK, J. a kol. *Teorie práva*. Praha: Eurolex Bohemia, 2001, s. 28. ČERNÝ, Michal. Směrnice o vynutitelnosti práv k duševnímu vlastnictví. *Právní obzor*, 2005, č. 2, s. 187-193. KNAPP, V. *Teorie práva*. Praha: C.H.Beck, 1995, s. 43, 50, 134-135, 151-152. Obdobně také další teoretikové práva.

25 Srov. zákon č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví.

26 Srov. ČERNÝ, Michal. *Vymahatelnost práv z průmyslového vlastnictví*. Brno: Masarykova univerzita, 2007, 320 s. K vymahatelnosti obecně: ŠTRAUS, Jaroslav. Vymahatelnost práva, *Právní rádce*, 2006, č. 6, s. 45-46

27 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES ze dne 29. dubna 2004 o dodržování práv duševního vlastnictví. Úř. Věst. č. L 157/45, 30. 4. 2004, s. 45.

28 Srov. např. BOGUSZAK, J. a kol. *Teorie práva*. Praha: Eurolex Bohemia, 2001, s. 76, 120, 180, 239. KNAPP, V. *Teorie práva*. Praha: C.H.Beck, 1995, s. 25, 50, 151-152, 215. HARVÁNEK, Jaromír a kol. *Teorie práva*. 2. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2004, s. 24.

29 Srov. KOPECKÁ, S. Nová směrnice ES o vynucení práv k duševnímu vlastnictví. *Průmyslové vlastnictví*, 2004, č. 9-10, s. 153-160.

30 Spojené však v právní terminologii především s vykonávacím řízením a výkonem rozhodnutí v exekučním řízení.

31 TELEČ, Ivo, TŮMA, Pavel. Prostředky právní ochrany duševního vlastnictví na českém území. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2004, č. 1, s. 26-35. TELEČ, Ivo, TŮMA, Pavel. *Přehled práva duševního vlastnictví*. 2. díl. 1. vydání. Brno: Doplněk, 2006, s. 67 a násl.

32 BOHÁČEK, Martin, JAKL, Ladislav. *Právo duševního vlastnictví*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství VŠE, Oeconomica, 2002, s. 94.

33 BOHÁČEK, Martin, JAKL, Ladislav. *Právo duševního...*, s. 264-266.

34 Srov. MADAR, Z. *Slovník českého práva*. 3. vydání. Praha: Linde, 2002, s. 1713 a 1714. HÁCHA, E. a kol. *Slovník veřejného práva československého*. III. svazek. Reprint. Praha: Eurolex Bohemia, 2000, s. 230, 566 a násl., 666 a násl.

35 Zákon č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví.

36 Dle mých zjištění převládají v praxi termíny „vymáhání“, „prosazování“, „prosaditelnost“, „vynutitelnost“.

37 ČERMÁK, Karel a kol. *Metodika a postupy prosazování...* Dostupné na <<http://www.dusevnivlastnictvi.cz/metodiky/default.html>>.

2. 2 Definice pojmu vymahatelnost

V současné době používaný pojem prosazování (vymáhání, vymahatelnost, vykonávání, dodržování) jako **ekvivalent anglického „enforcement“** používaného směrnicí 2004/48/ES³⁸ nepředstavuje pojem, který by bylo možné jednoduše definovat.

Na pojem je třeba se dívat jako na **komplex činností**, který je upraven normami soukromého i veřejného práva, je spojen s určitými cíli, a ty je pak můžeme dále definovat.³⁹ Mezi tyto činnosti je možné zahrnout **sledování jednání a chování subjektů**, jeho **hodnocení** z hlediska souladu s platným právem, **kontrolu** jednání a **prevenci protiprávního jednání** nebo stavů, **zajišťování ochrany subjektivním právům**, která jsou porušována, zejména cestou uspokojování uplatněných nároků, **výkon subjektivních práv cestou uplatňování nároků** z porušování těchto práv, **uplatňování veřejné moci** za účelem eliminace protiprávního jednání nebo stavů a obnovy rovnovážného stavu, **ukládání a vymáhání sankcí** vůči porušovatelům, a to jak z hlediska ochrany před porušováním subjektivních práv, tak z hlediska ochrany dodržování souladu s objektivním právem.⁴⁰

Jako východiska pojmu vymáhání (popř. také v tomto smyslu vykonávání práv⁴¹ ve střeoevropské právní kultuře) můžeme rozlišovat tři roviny norem v právním řádu, a to z hlediska jejich působení. Výchozí pro pojem vymahatelnost jsou jak **normy z oblasti hmotného práva** (vymezující právní rámec pro jednání subjektů a upravující právní nároky nositelům práv), tak **normy procesního práva**. V rámci procesních norem půjde nejdříve o **normy práva nalézacího** (zajišťující aplikaci hmotněprávních norem na konkrétní případ, která vede k rozhodnutí)⁴² a v další fázi se uplatní procesněprávní normy **exekučního řízení** (upravující proces donucení v návaznosti na nerespektování pravidla vytvořeného na úrovni nalézací).⁴³ Jakkoliv oblast hmotného a vedle toho oblast procesního práva představují samostatné právní fenomény, z nichž každý má svá vlastní specifika, jedná se o dvě oblasti navzájem provázané. Cílem procesní oblasti je zajistit realizaci práva, přičemž obsah určuje hmotněprávní norma.⁴⁴ Právní prostředky prosazování autorských práv spadají úpravou právních nároků příslušejících majitelům práv do oblasti hmotného práva a úpravou některých procesních institutů (předběžné opatření, důkazní břemeno, zajišťování důkazů aj.) do oblasti procesního práva, včetně práva exekučního.

38 Directive 2004/48/EC of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the enforcement of intellectual property rights.

39 K jednomu z důvodů preference užívání odlišných pojmů, než tomu bylo v minulosti: „Tento proces probíhá zřejmě na pozadí širší vzájemné interakce mezi tradičním kontinentálním modelem práva a modelem angloamerickým, který je na rozdíl od kontinentálního modelu více zaměřen na ochranu subjektivních práv jednotlivců a formulaci právních pravidel pro konkrétní případy.“ Viz ČERMÁK, Karel a kol. *Metodika a postupy prosazování...* Dostupné na <<http://www.dusevnivlastnictvi.cz/metodiky/default.html>>.

40 Systém prosazování práv k duševnímu vlastnictví je třeba vnímat také jako činnosti a prostředky uplatňované při výkonu ekonomických, rozhodovacích, kontrolních, exekutivních a správních činností. Nesmím také opomenout působení jiných než právních systémů. Ze sociologického hlediska pak systém sestává z prvků, cílů a hodnot, sledujících efektivní společenské uplatňování nehmotných statků v podmínkách vnitřního trhu EU a celosvětové ekonomiky. Srov. ČERMÁK, Karel a kol. *Metodika a postupy prosazování...* Dostupné na <<http://www.dusevnivlastnictvi.cz/metodiky/default.html>>.

41 Pojem vykonávání práv je ale užíván nejčastěji pouze v rovině exekučního řízení. Srov. například WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 38.

42 Uplatní se především úprava některých procesních institutů, jako je např. předběžné opatření, důkazní břemeno, zajištění důkazů apod.

43 K pojmu „nalézání práva“ například WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. Praha: Linde, 2006, 35-37.

44 Viz volně WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo...*, s. 34.

Důležité je si uvědomit, že pod pojem prosazování práv nespadá samotný režim vzniku těchto práv (např. úprava podmínek ochrany určitého nehmotného statku) a obecné vymezení obsahu těchto práv. Jednotlivé dílčí nároky vyplývající z autorských práv (práv duševního vlastnictví) však již Směrnice považuje za specifické prostředky jejich prosazování. Karel Čermák upozorňuje na obsah anglického pojmu „enforcement“.⁴⁵ Ačkoliv je významově nejbližší českému slovu „vynucování“ nebo „vykonávání“ a vyvolává představu, že označuje pouze zmíněnou třetí rovinu působení práva ve formě výkonu rozhodnutí, rozsah pojmu „enforcement“ ve skutečnosti zahrnuje všechny tři fáze působení práva. Český ekvivalent odpovídající anglickému „enforcement“ by tedy měl zahrnout rovinu od hmotněprávních norem a po fázi exekucí.

Pomocí daných východisek **můžeme dospět k definici systému prosazování autorských práv**⁴⁶ jako „souboru právních norem, které upravují v soudních, případně jiných řízeních, vymahatelné nároky z porušování těchto práv, procesní instituty z oblasti řízení nalézacího i exekučního, sloužící k efektivní ochraně těchto práv, stejně jako zvláštní pravomoci orgánů veřejné správy při zajišťování dodržování těchto práv a právních předpisů v oblasti duševního vlastnictví.“⁴⁷

1. 2. 3 Termín „enforcement“ v kontextu směrnice 2004/48

Pojmy „vymáhání“, „prosazování“, „vykonávání“ nebo jejich další ekvivalenty se začaly objevovat především zejména v souvislosti s aktivitami na mezinárodní a nadnárodní úrovni.⁴⁸ Takže také při snaze o vysvětlení pojmu „vymahatelnost“ **je vhodné přihlédnout ke kontextu dokumentů mezinárodního, resp. komunitárního práva duševního vlastnictví.** Pojmy vymáhání, prosazování či vykonávání jsou si z významového hlediska blízké. O významové souvislosti mezi nimi se přesvědčíme také z **porovnání různých jazykových znění** a rozboru daných výrazů z hlediska jejich obsahu. Hovoří-li například o prostředcích k prosazování Dohoda TRIPS,⁴⁹ původní anglické znění používá termín „enforcement“, francouzská verze termín „respect“, španělská „observancia“. Přestože anglické „enforcement“ bychom zřejmě přeložili spíše jako „vynucování“, až ze srovnání anglického znění s dalšími jazykovými verzemi bude zřejmé, že termín má zahrnout širší spektrum opatření, činností i pravidel, které souvisejí v širším kontextu se samotným působením práv k duševnímu vlastnictví.

Příkladem může být **odborná diskuze při výběru vhodného překladu pro směrnici 2004/48/ES o dodržování práv duševního vlastnictví.** Pro ilustraci uvádím některé cizojazyčné ekvivalenty anglického termínu „enforcement“. Anglickému názvu „Directive on the enforcement of intellectual property rights“ odpovídá německé znění „Richtlinie zur

45 Viz ČERMÁK, Karel. Prosazování práv k duševnímu vlastnictví v ČR. *Právní rádce*, 2005, č. 2, s. 14 a násl.

46 Při definování systému v této chvíli odhlédneme od dalších hledisek jako např. sociologického, ekonomického a dalších, která se na fungování systému podílí.

47 Viz ČERMÁK, Karel a kol. Metodika a postupy prosazování... Dostupné na <<http://www.dusevnivlastnictvi.cz/metodiky/default.html>>.

48 Srov. DIETZ, Adolf. Pět pilířů evropského kontinentálního práva autorského. *Právní rozhledy*, 2004, č. 20, s. 742. Autor považuje prosazování práva (enforcement) za pátý pilíř moderního evropského kontinentálního autorského práva, který se začal dostávat do obecného povědomí od roku 1994, kdy byla podepsána Dohoda TRIPS.

49 Srov. čl. 7 Dohody TRIPS: „Ochrana a dodržování práv k duševnímu vlastnictví by měly přispět k podpoře technických inovací a k převodu a rozšiřování technologie, ke vzájemným výhodám výrobců a uživatelů technických znalostí způsobem přispívajícím k sociálnímu a ekonomickému blahobytu a k rovnováze práv a povinností.“

Durchsetzung der Rechte des geistigen Eigentums“, do francouzštiny byl text směrnice přeložen jako „Directive relative au respect des droits de propriété intellectuelle“, slovenský překlad pak „Smernica o vymožitelnosti práv duševního vlastnictví“. Český název byl přeložen z francouzského „respect“ jako „dodržování“, naopak slovenský termín „vymožiteľnosť“⁵⁰ vychází z překladu z angličtiny, která používá silnější a důraznější „enforcement“ odpovídající také německému „Durchsetzung“.⁵¹ Jako český ekvivalent anglickému termínu „enforcement“, který je obsahově širší než termín „vynucování“ práva, zahrnuje totiž nejen prostředky hmotněprávní, ale také procesněprávní povahy⁵² bylo zvolen v úředním překladu normy komunitárního práva český termín „dodržování“.⁵³ Německý pojem „Durchsetzung“ je možné přeložit jako prosazování⁵⁴, anglické „enforcement“ lze přeložit jako vymáhání, vynucení i prosazování a francouzskému „respect“ nejlépe odpovídá respektování nebo dodržování.⁵⁵

Na základě úředního překladu zní oficiální název směrnice 2004/48/ES jako „o dodržování práv duševního vlastnictví“. Termín „dodržování“⁵⁶ tedy představuje **jeden z možných překladů** anglického „enforcement“, přesto je však tento název označován jako nepřiliš vhodný⁵⁷ vzhledem k významu slova „dodržování“ ve srovnání se silnějším „enforcement“ a dochází v odborné literatuře i v praxi k běžnému užívání jiných názvů. Nejčastěji je zvolen překlad „směrnice 2004/48/ES o vymáhání“,⁵⁸ který je použit také v důvodových zprávách nebo v překladech dokumentů ES/EU⁵⁹ (koresponduje se zákonem o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví), „směrnice o vynutitelnosti“ či „směrnice o prosazování“.⁶⁰

-
- 50 Srov. ŠREKO, A., ADAMOVIČ, Z. Vymožiteľnosť práv duševného vlastníctva v rozšírenej Európe. Správa z medzinárodnej konferencie. *Duševné vlastníctvo*, 2005, č. 4.
- 51 Srov. PELIKÁNOVÁ, Radka. Jakou definici průmyslového vlastnictví potřebujeme? *Právní fórum*, 2009, č. 2, s. 45 an.
- 52 Blíže viz TELEČEK, Ivo, TUMA, Pavel. *Autorský zákon. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 417.
- 53 Srov. Směrnice o vymáhání práv k duševnímu vlastnictví. Např. PELIKÁNOVÁ, Radka. Jakou definici průmyslového vlastnictví potřebujeme? *Právní fórum*, 2009, č. 2, s. 45 a násl. ČERMÁK, KAREL. Peněžité nároky ve sporech z duševního vlastnictví. *Právní rádce*, 2007, č. 9, s. 4-15. Směrnice o prosaditelnosti práv k duševnímu vlastnictví. Viz ŠEBELOVÁ, Marie. *Autorské právo. Zákon, komentáře, vzory a judikatura*. Brno: Computer Press, 2006, s. 22.
- 54 Durchsetzung (die) – prosazování, uplatňování. Viz HORÁLKOVÁ, Milena. *Německo-český právní slovník*. 1. vydání. Praha: Leda, 2003, s. 87.
- 55 „Z uvedených právních úprav má české právní prostředí nejblíže k Německu, proto by se mohl nabízet pojem prosazování.“ Viz ČERNÝ, Michal. *Vymáhateľnosť práv...*, s. 23.
- 56 Pojem dodržování je použit také v překladu Dohody TRIPS v části III. („Enforcement of Intellectual Property Rights.”): „Prostředky k dodržování práv k duševnímu vlastnictví.“
- 57 „Pojem dodržování uvedený v oficiálním překladu je nutné jednoznačně odmítnout, jedná se totiž o výraz z obecného jazyka, který není v právní terminologii používán a nemá z právního hlediska odpovídající význam.“ Viz ČERNÝ, Michal. *Vymáhateľnosť práv...*, s. 25.
- 58 Pojem „vymáhání“ je však považován za významově užší ve srovnání s pojmem „prosazování“: „...prosazování práv, které je překladem anglického pojmu enforcement či německého Durchsetzung. Je to nesporně oproti obvykle používanému pojmu vymáhání pojem širší, který zahrnuje nejen oprávnění majitele práva k duševnímu vlastnictví domáhat se jeho ochrany, ale i dvojí povinnost státu - jednak vytvořit patřičnou zákonnou opravu a jednak vytvořit soustavu orgánů se specifickým zaměřením na realizaci této ochrany a tyto orgány pak vybavit patřičnými kompetencemi.“ Viz MUNKOVÁ, Jindřiška. *Právní rámec prosazování práv k duševnímu vlastnictví*. In Učební texty Prosazování práv z duševního vlastnictví. Díl I. Sešit I. Učební pomůcka vzdělávacího systému projektu Support to Enforcement of Intellectual Property Rights“(Transition Facility 2005) [online]. www.dusevnivlastnictvi.cz, 2007 [cit. 28. 3. 2010]. Dostupné na <<http://www.dusevnivlastnictvi.cz/assets/vyukove-materialy/TextyIfinal.pdf>>.
- 59 Viz Úř. věst. L 157, 30. 4. 2004, s. 45. Směrnice opravená a opětovně zveřejněná v Úř. věst. L 195, 2. 6. 2004, s. 16., 30. 4. 2004, s. 45. Prohlášení Komise č. 2005/295/ES z 13. 4. 2005 týkající se článku 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES o dodržování práv duševního vlastnictví. [cit. 28. 3. 2010]. Dostupné na <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:094:0037:0037:CS:PDF>>. Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady, která se týká trestních opatření k prosazování práv duševního vlastnictví (KOM (2005) 276 v konečném znění – COD. 2005/0127, COD 2005/0128; KOM (2006) 168 v konečném znění z 26. 4. 2006). [cit. 28. 3. 2010]. Dostupné na <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/cs/oj/2005/l_094/l_09420050413cs00370037.pdf>.
- 60 Srov. Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2004/48/ES ze dne 29. 4. 2004 o vymáhání práv duševního vlastnictví. Např. Důvodová zpráva Vlády ČR k návrhu zákona o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví, Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, tisk 1110/0 ze dne 8. 9. 2005. Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění autorský zákon,

1. 2. 4 Vnější a vnitřní rozhraní systému prosazování práv k duševnímu vlastnictví⁶¹

V rámci systému prosazování práv k duševnímu vlastnictví, podobně jako je tomu u jiných společenských systémů, je možné rozlišit **systém vnější a systém vnitřní**. Na rozhraní těchto systémů dochází k **výměně informací**, které zajišťují na jedné straně fungování a rozvoj vlastního systému prosazování práv z duševního vlastnictví, na druhé straně rozvoj dalších systémů na něj navázaných. Tyto informace mají povahu jak konkrétních praktických informací, vyvolávajících určité konkrétní odezvy v rámci vzájemně propojených systémů, tak i abstraktních v podobě cílů a hodnot. **Vnější rozhraní** systému prosazování se odvíjí především od **platného práva, politického, ekonomického systému a závazků České republiky**, přičemž nelze zapomínat na úzkou provázanost těchto oblastí s právem na komunitární úrovni a ve vztahu k mezinárodnímu společenství.

Systém vnějšího rozhraní prosazování práv dotváří hodnotový systém všeobecně uznávaných **etických norem**. Uvnitř systému prosazování práv (vnitřní rozhraní) můžeme vidět jednak subjekty zajišťující chod **systému prosazování práv „zevnitř“**. Jedná se o **subjekty ovlivňující efektivitu fungování systému** svou činností, sledováním, kontrolou, uváděním systému do chodu a vyhodnocováním informací. Jde o instituce působící v oblasti prosazování práv (včetně jednotlivých fyzických osob tvořících personální substrát), ekonomické subjekty zabývající se ochranou práv k duševnímu vlastnictví, a vedle nich o subjekty v podobě aktérů - nositele práv k duševnímu vlastnictví a jejich porušovatele.

Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, tisk 1111/0 ze dne 9. 9. 2005. Předkládací zpráva Úřad průmyslového vlastnictví a Ministerstva průmyslu a obchodu k zákonu o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví. PELIKÁNOVÁ, Radka. Jakou definici průmyslového vlastnictví potřebujeme? *Právní fórum*, 2009, č. 2, s. 45 a násl. Objevují se ale také další způsoby pro označení Směrnice 2004/48/ES: např. „směrnice o vynucování“, srov. DOBŘICHOVSKÝ, Tomáš. *Moderní trendy práv k duševnímu vlastnictví v kontextu evropského práva, dohody TRIPS a činnosti WIPO*. 1. vydání. Praha: Linde, 2004, s. 204. ČERMÁK, Karel. Peněžité nároky ve sporech z duševního vlastnictví. *Právní rádce*, 2007, č. 9, s. 4-15.

61 Termínů vnitřního a vnějšího rozhraní je užito v metodice, vzhledem k tomu, že lze na jejich základě vymezit obsah systému prosazování, použila jsem je v této práci také. Viz ČERMÁK, Karel a kol. *Metodika a postupy prosazování práv...* Dostupné na <<http://www.dusevnivlastnictvi.cz/metodiky/default.html>>.

2 VÝVOJ OCHRANY AUTORSKÝCH PRÁV

V kapitole věnované **historickoprávním souvislostem** spojeným s vymahatelností autorských práv se zaměřím na **vývoj ochrany autorských práv v návaznosti na v dané době existující prostředky k ochraně a prosazování práv**. Přestože současné autorské právo řeší odlišné otázky, než tomu bylo v minulosti, ohlédnutí se zpět může přinést možnosti zhodnocení a srovnání. Základní úvahy o podstatě autorského práva, resp. práva duševního vlastnictví, zůstávají neměnné. Nad **právněfilozofickými východisky** teorií, na kterých je založeno moderní autorské právo, je proto také vhodné se zamyslet.

Autorské právo se postupně utvářelo v návaznosti na ekonomickém a společenském vývoji. V průběhu dějin reagovalo především na technický rozvoj, který přinášel nové formy autorských děl a možnosti jejich šíření. Úroveň ochrany autorských práv se tak odvíjela jednak od technických možností, které se neustále měnily a zdokonalovaly, jednak od společenského řádu a jeho pohledu na nutnost ochrany autorských děl. Autorskoprávní systém je možné považovat za určitý odraz společenského zřízení, které neumožňovalo rozvoj vztahů v oblasti autorského práva vždy stejně. V průběhu historie můžeme sledovat vývoj vědy a techniky, postupný nárůst možností šíření autorských děl a také zesilující se autorskoprávní ochranu.⁶²

2. 1 Období starověku

Přestože tvůrčí činnost provázela lidstvo od počátků, právní nástroje k ochraně nehmotných statků se objevují až v rámci novodobých právních systémů. Ačkoliv je starověk obdobím bohaté výtvarné, literární, dramatické, hudební, a další umělecké tvorby, **neobjevují se v tomto období ještě žádné právní instrumenty** určené výlučně k ochraně nehmotných statků **v podobě autorského nebo jiného odpovídajícího práva**. Ani v rámci nejvíce rozvinutého právního systému soukromého práva v antickém Řecku a především Římě se s autorským právem nesetkáváme.⁶³ S autorskými díly v podobě výrobků bylo běžně disponováno jako s jinými předměty obchodu, tedy jako s věcmi v občanskoprávním smyslu v hmotné podobě. K dispozici s díly, resp. s hmotným substrátem, prostřednictvím kterého byla zachycena, docházelo většinou formou smlouvy kupní, o dílo, darovací nebo jiné inominátní úplatné smlouvy. Autorská odměna v dnešním pojetí však vyplácena nebyla, pouze kupní cena náležející prodávajícímu za hmotnou věc, která byla předmětem smlouvy. Na druhou stranu přestože římské právo neznalo speciální normy autorského práva určené výlučně k ochraně práv autorů,⁶⁴ určitých forem ochrany se autoři mohli dovolávat na základě všeobecných norem soukromého práva.

62 Způsob vnímání vývoje autorského práva v této podobě odpovídá pohledu např. Karla Knapa. Viz KNAP, Karel. *Autorské právo*. 1. vydání. Praha: Orbis, 1960, s. 73-74.

63 Prakticky nulová úroveň ochrany práv autorů byla také v období starověku kritizována ze strany autorů. Viz ŠALOMOUN, Michal. *Ochrana názvů, postav a příběhů uměleckých děl*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 1-2.

64 Hovoříme-li o ochraně autorů děl v období středověku, nesmíme zapomínat na z dnešního pohledu specifické právní postavení otroků, kteří často byli také autory. V římském právu nebyl otrok považován za subjekt práva, ale pouze za jeho objekt. Neměl žádná práva, představoval majetek svého pána a byl plně v jeho moci. Vše, co otrok nabýval, nabýval pro něj. Nebylo tedy nijak výjimečné, že pán profitoval z umělecké tvorby svého otroka, kterou vydával za vlastní. Jakákoliv forma ochrany, byť se jednalo o ochranu pouze z titulu vlastnického práva k hmotnému substrátu díla, se týkala jen plnoprávních občanů, ne otroků.

Jako prostředek ochrany mohl autor využít právních prostředků, které byly určeny vlastníkovvi nebo držitelvi věci k ochraně hmotného substrátu, jehož bylo autorské dílo součástí. V úvahu připadaly žaloby v podobě ochrany proti neoprávněné dispozici s rukopisem. Později bylo akceptováno, že rukopis patří jeho autorovi bez ohledu na vlastnictví materiálu. To ale ještě neznamenalo uznání právní povahy díla jako osobitého výtvaru tvůrčí duševní činnosti, ani uznání jiných práv vztahujících se nejen k hmotnému zachycení rukopisu, ale i k dílu samotnému. Možnost obrany proti uveřejnění nebo rozšiřování díla bez souhlasu autora tak přicházela v úvahu jedině, jednalo-li se zároveň o neoprávněnou držbu rukopisu. V případě zásahu do občanské cti autora připadala v úvahu vedle vlastnických žalob všeobecná žaloba na ochranu lidské cti a důstojnosti. Za jistý náznak počátku ochrany osobnostních práv autora můžeme jako obdobu práva autora na nedotknutelnost díla považovat pravidla týkající se veřejných soutěží, která zakazovala měnit obsah divadelních her a inscenací.⁶⁵ Především v antickém Řecku byla tvorba a produkce hudebních a dramatických děl státem velmi podporována a autoři byli spolu s herci dokonce také odměňováni.⁶⁶

2. 2 Období středověku a novověku

Ve feudální společnosti z tvorby autorů těžily privilegované vrstvy společnosti v podobě feudálů a církve, kterým byla kultura určena především. Tvorba děl a jejich šíření byly spojeny zejména s činností církve a náboženstvím. Autory byli nejčastěji členové řádu působící v kláštorech, kteří byli zbaveni svých práv k dílům ve prospěch církve. Ti, kterým byla autorská tvorba určena, poskytovali autorům také odměnu, avšak **k vytvoření podmínek pro vznik autorského práva ve středověku nedošlo.**⁶⁷

Významným momentem bylo z hlediska vývoje autorskoprávní ochrany **rozšíření knihtisku** v 15. století, se kterým jsou spojovány **počátky vzniku autorského práva**. Autorské právo se začalo postupně vyvíjet v návaznosti na možnostech reprodukce děl a jejich šíření ve větším počtu. **S knihtiskem však v době středověku souvisela především ochrana vydavatelů, ne autorů.** Velká vydavatelství byla nucena čelit konkurenčnímu boji ve vztahu k menším, která využívala nedostatečné ochrany proti patisku a tiskla díla velkých vydavatelství s nižšími náklady. V 15. století začala být v Itálii,⁶⁸ Německu a od 16. století v dalších evropských zemích udělována tzv. vydavatelská privilegia jako ochrana vydavatelů šířících díla pomocí knihtisku. Privilegia však nepředstavovala žádnou ochranu pro autory. Můžeme tedy říci, že dříve existovala ochrana vydavatelů, než samotných autorů. **Privilegia udělovaná ve většině případů panovníky** vnímáme jako jednu z **vývojových forem autorskoprávní ochrany**, která odpovídala společenským podmínkám pozdního středověku a raného novověku.⁶⁹

65 Viz obdobně TELEČ, Ivo. *Tvůrčí práva duševního vlastnictví*. 1. vydání. Brno: Doplněk, 1994, str. 71-72. ŠALOMOUN, Michal. *Ochrana názvů, postav a příběhů uměleckých děl*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 1- 2.

66 S autorskou odměnou v peněžní podobě podle současné terminologie autorského práva se až do poloviny 16. století nesetkáváme, byla v rozporu s morálkou tehdejší doby. Autoři byli oceňováni čestnými dary zejména v podobě autorských výtisků děl, které měly vysokou hodnotu a mohly být dále směňovány. Určitou formou žádostí o finanční dar bylo dedikační právo, tedy autorovo právo věnovat své dílo jiným významným osobám

67 Viz KNAP, Karel. *Autorské právo*. 1. vydání. Praha: Orbis, 1960, s. 73.

68 Privilegium z roku 1469, které bylo uděleno Giovannimu di Spirovi Radou města Benátek na vydávání knih na území Benátek, představuje nejstarší zachovanou výsadu. Viz TELEČ, Ivo. *Tvůrčí práva duševního vlastnictví*. 1. vydání. Brno: Doplněk, 1994, str. 72.

69 Viz KNAP, Karel. *Autorské právo*. 1. vydání. Praha: Orbis, 1960, s. 12.

Minimální ochrana náležející autorovi díla souvisela mimo jiné s přesvědčením, že autorovo nadání a tvorba by měly sloužit všem. Z toho důvodu byly dovoleny jakékoliv zásahy do autorských děl a bylo možné volně využívat autorské tvorby.⁷⁰ Osoba autora nebyla zohledňována a k vydávání děl docházelo bez jeho svolení – ať již se jednalo o žijícího autora, nebo vydávala-li se klasická díla antických autorů, tedy z našeho pohledu díla volná, jako tomu bylo ve středověku běžně.⁷¹ **Autorská tvorba samotná ještě neznamenala vznik práv autora.**

Vydavatelská privilegia měla chránit především vydavatele, v některých případech však byla privilegia k vydání konkrétního díla udělena také autorům,⁷² kteří k ochraně vedle ochrany z titulu vlastnictví neměli jiné prostředky. Postupně se tak vydavatelská privilegia začala uplatňovat také ve vztahu k ochraně autorských děl. Zatímco na počátku byla privilegia udělována bez souhlasu autorů, později se začala objevovat podmínka týkající se svolení autora s vydáním díla. Pozdější předpisy již nařizovali, že vydavatelské oprávnění nelze realizovat bez smlouvy s autorem díla. V praxi se však autorům často nedostalo ochrany kvůli silnějšímu postavení vydavatelů, kteří s díly nakládali libovolně dle své vůle. **Ani středověké období tak nepřineslo účinnější formy ochrany práv autorů, ačkoliv vynález knihtisku můžeme v každém případě považovat za přelom v oblasti autorského práva. Možnosti ochrany práv autorů v období středověku zaostávaly za ochranou vydavatelů.**⁷³

Autorské právo v dnešním slova smyslu se rozvíjí v období 18. století. Za přelomový ve vztahu k autorskému právu se považuje anglický zákon v anglosaském systému copyright - Act for the Encouragement of Learning z roku 1709, který byl vydán jako zákon královny Anny (Statut od Anne). **První zákon, který je možné považovat za moderní autorský zákon,** přinesl výhradní právo a svobodu tisku knih pro autory a nabyvatele práv a stanovil lhůty trvání práv autora od prvního vydání knihy. Vycházel z pojetí vlastnické teorie, podle které je neuveřejněné dílo vlastnictvím autora na základě precedenčního práva (common law). Ovšem doba trvání autorského práva byla časově omezena a vznik byl vázán na registraci. Jednalo se již o velmi pokrokovou úpravu, která v dané době neměla v jiných zemích obdobu.⁷⁴ **Zákon anglické legislativy lze srovnávat s dekretem francouzského Ústavodárného shromáždění ze dne 13. 1. 1791, který zahrnoval ochranu autorských práv u dramatických a hudebních děl. Za významný je možné považovat také dekret Konventu z roku 1793 o vlastnickém právu autorů slovesných děl každého druhu, hudebních skladatelů, malířů a kresličů. V tomto dekretu se plně projevila vlastnická teorie autorského práva vnímající dílo jako věc k obchodování. Vlastnická koncepce byla překonána až v polovině 19. století, kdy se objevuje také ochrana osobnostních práv autora a jeho právo na nedotknutelnost díla. Monistická koncepce založena na osobnostních právech, kde majetková práva mají úlohu práv odvozených, se rozvinula koncem 19. století.**⁷⁵

70 Viz blíže TELEČ, Ivo. *Tvůrčí práva duševního vlastnictví*. 1. vydání. Brno: Doplněk, 1994, str. 73.

71 Srov. ŠALOMOUN, Michal. *Ochrana názvů, postav a příběhů uměleckých děl*. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 1-2.

72 „I když však tato privilegia v konkrétních případech svědčila autorům, je možno v nich spatřovat spíše popření práva autorského, než jeho uznání právním řádem. Privilegiem se totiž neuznávalo právo autora na autorství, vyplývající ze svobody jeho duševní tvůrčí činnosti, a právo na užití jeho výsledků, nýbrž autorské právo se přiznávalo výlučně jako milost panovníka tomu autorovi, kterému privilegium svědčilo. (...) Není tedy možné v těchto privilegiích spatřovat ještě skutečné předpisy práva autorského.“ Viz KNAP, Karel. *Autorské právo*. 1. vydání. Praha: Orbis, 1960, s. 12-13.

73 „Je historickým faktem, spojeným s rozmachem obchodu, že ještě dříve, než byla zakotvena alespoň minimální ochrana autorů, byla postupně přijímána ochrana vydavatelů. Můžeme tedy říci, že dříve než autorské se vyvinulo vydavatelské právo.“ Blíže viz TELEČ, Ivo. *Tvůrčí práva duševního vlastnictví*. 1. vydání. Brno: Doplněk, 1994, str. 72.

74 ŠALOMOUN, Michal. *Ochrana názvů, postav a příběhů uměleckých děl*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 5.

75 Původně francouzské pojetí autorského práva s převahou osobnostních prvků stojí v protikladu k americkému copyright

2. 3 Teorie autorského práva

Vývoj ochrany práv autorů a praktické možnosti jejich prosazování byly ovlivněny řadou **autorskoprávních teorií**, které tvořily ideový základ pro pohled na autorské dílo a autorova práva k němu. Rozlišujeme teorie vycházející z výsledku tvůrčí činnosti v podobě díla, teorie vycházející z osoby tvůrce a teorie vycházející z povahy tvůrčí činnosti autora. K prvním teoriím řadíme teorie pokládající dílo za věc jako jakoukoliv jinou se všemi důsledky s tímto závěrem spojenými. Zcizením dílo přecházelo na nabyvatele (nejčastěji nakladatele) a autor díla k němu neměl žádná práva. Pod vlivem této teorie vznikaly autorskoprávní úpravy z konce 18. a počátku 19. stol., ovlivnila také původní znění Bernské úmluvy.

Význam **vlastnické teorie** spočíval v prosazení výhrady autorova souhlasu se zveřejněním a teorie také umožnila pohlížet na autorova práva jako na práva základní a na práva nakladatelská jako na odvozená. Teorie vedla k novému pohledu na patisky a plagiáty, u kterých přestalo být rozhodujícím kritériem porušení vydavatelských předpisů, ale nedostatek svolení autora k uveřejnění. Vlastnická teorie však zcela opomíjela odlišnou podstatu autorského díla a **nepřiznávala ochranu osobních autorských práv**, které byly vytvořeny až v průběhu 19. století. Vycházely z učení filozofa **Immanuela Kanta**, který položil základy osobního pojetí autorských práv. Jeho učení bylo na svou dobu velmi pokrokové, **Kantův vyspělý pohled** na povahu autorského práva se však reálně **projevil v podobě přijímaných právních předpisů mnohem později**. V době, kdy přelomová filozofická pojetí vznikala, byla ještě v teorii i praxi prosazována vlastnická teorie.⁷⁶

Z Kantova učení vycházel také **Otto Gierke** a vytvořil pojetí, ze kterého vychází i současné úpravy autorského práva. V duchu **Gierkovy monistické teorie** je autorské právo tvořeno osobní i majetkovou stránkou, která tvoří nedílný celek. Autorské právo je jednotné, není ani čistě právem majetkovým, ani čistě právem osobním, v právním systému má své zvláštní místo. Jeho personální teorie pak považovala autorské právo za nepřevoditelné, přípustný byl jen převod práva dílo užít.⁷⁷ **Koncem 19. století začínají vznikat dualistické teorie**, které považují osobní a majetková práva za odlišná. Autorské právo obsahuje jednak práva osobnostní, jednak majetková. Osobnostní jsou považována za nezcizitelná a časově neomezená, práva majetková za převoditelná a zanikající po uplynutí určené doby.

2. 4 Moderní vývoj

Z hlediska vymahatelnosti autorských práv je také důležité připomenout, že od konce 18. století docházelo ke vzniku ochranných organizací autorů, které měly za úkol chránit společné zájmy autorů.

postavenému naopak na monistické koncepci majetkových práv V současné době je pro moderní vývoj autorského práva typické určité sblížení kontinentálního systému a systému copyright. Srov. DOBŘÍCHOVSKÝ, Tomáš. *Moderní trendy práv k duševnímu vlastnictví v kontextu evropského práva, dohody TRIPS a činnosti WIPO*. 1. vydání. Praha: Linde, 2004, s. 217.

76 Společně s Kantem ke změnám, které přinesla teorie a praxe v 19. století, významně přispěli pro vytvoření teoretického základu také další filozofové jako Johann Gottlieb Fichte, G. W. F. Hegel nebo Arthur Schopenhauer, díky kterým byl vypracován filozofický základ teorie duševního vlastnictví. Blíže viz TELEČ, Ivo. *Tvůrčí práva duševního vlastnictví*. 1. vydání. Brno: Doplněk, 1994, str. 74-76.

77 Blíže viz TELEČ, Ivo. *Tvůrčí práva duševního vlastnictví*. 1. vydání. Brno: Doplněk, 1994, str. 72-76, KNAP, Karel. *Autorské právo*. 1. vydání. Praha: Orbis, 1960, s. 13-18.

První organizace kolektivní správy, tak jak ji chápeme dnes, byla založena za účelem ochrany dramatických děl ve Francii.⁷⁸ U nás se pak první snahy projeví v roce 1919 z iniciativy právníka Jana Löwenbacha - Ochrané sdružení československých skladatelů, spisovatelů a nakladatelů jako první československá ochranná organizace vzniklo po vzoru organizace na ochranu autorů, skladatelů a hudebníků, která působila ve Vídni od roku 1915 (AKM). První ochranná organizace výkonných umělců byla u nás založena v roce 1955, tedy i ve srovnání s celosvětovým vývojem poměrně brzy.⁷⁹

Významným stupněm ve vývoji autorských práv a jejich vymahatelnosti bylo zakotvení ochrany na mezinárodněprávní úrovni. První významnou úmluvou, která byla přijata v roce 1886, byla Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl. Později sice došlo k přijetí řady dalších mezinárodních smluv, ovšem Bernská úmluva, jejíž znění bylo několikrát revidováno, tvoří stále jednu z nejdůležitějších tradičních autorskoprávních smluv. Československo k této úmluvě přistoupilo až po první světové válce, blíže se budeme věnovat systému mezinárodních smluv v oblasti autorského práva v následující kapitole této práce.

Potřeba zákonných úprav autorského práva vyvstala především v souvislosti s velkým technickým rozvojem, který 19. století přineslo. S ním se objevily nové možnosti rozšiřování, ale také zneužívání uměleckých děl. **Moderní vývoj autorského práva souvisí se změnami ve společnosti a v oblasti ekonomické od poloviny 20. století,** kdy dochází k přechodu od společnosti industriální ke společnosti postindustriální. Pro současný vývoj „společnosti založené na znalostech“⁸⁰ posledních desetiletí je typické vnímání nehmotných statků jako nejhodnotnějších předmětů směny. Lidské myšlenky, technologie, vynálezy, know-how a hodnoty, které tvoří součást duševního vlastnictví v nejširším slova smyslu, jsou ceněny výše než cena hmotných věcí, která se vzhledem k postupně klesajícím výrobním nákladům snižuje.

2. 5 Vývoj autorskoprávní ochrany na našem území

Aby kapitola věnující se vývoji autorskoprávní ochrany na našem území nebyla jen stručným přehledem jednotlivých zákonných úprav autorského práva, bylo by jistě **přínosné na tomto místě srovnat zákonná ustanovení jednotlivých zákonů postupně platících na našem území, která se týkala ochrany autorských práv a nároků,** jakých se autor na základě příslušného zákona mohl domáhat.

Vzhledem k zaměření této práce a **snaze omezit rozsah popisných částí** omezila jsem historickoprávní část věnující se vývoji autorského práva na našem území na **chronologické shrnutí jednotlivých zákonných úprav autorského práva**

78 V roce 1777 byla založena po sporech s francouzskými divadly dramatikem P. C. de Beaumarchais první autorská společnost jako kancelář na obranu práv dramatiků. V roce 1837 vytvořili V. Hugo, H. de Balzac a A. Dumas společnost spisovatelů. O plně vyvinuté kolektivní správě však můžeme hovořit až po roce 1847, kdy bylo soudem poprvé přiznáno autorům právo na odměnu, které se rozhodli následně uplatňovat kolektivně. Viz HARTMANOVÁ, Dagmar. *Kolektivní správa autorských práv a práv souvisejících s právem autorským*. Praha: Linde, 2000, s. 11-12.

79 Obdobně viz TELEČ, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 747-748 (§ 95).

80 Srov. Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru KOM 2009/0467 ze dne 11. září 2009, Posílení dodržování práv k duševnímu vlastnictví na vnitřním trhu, Dokumenty Komise. CELEX 52009DC0467.

Autorské právo na našem území není rozvíjeno teprve po dobu posledních několika let. Česká republika společně s předchozími státními útvary na jejím území patří mezi země s relativně velmi dlouhou a bohatou tradicí ochrany duševního vlastnictví.⁸¹ Počátky právní úpravy ochrany duševního vlastnictví na českém území spadají do období počátku 19. století, kdy platilo rakouské právo. V úpravě rakouského ABGB z roku 1811 (Všeobecný občanský zákoník), který platil i pro české země, můžeme vidět počátky ochrany autorského práva na našem území. Na **tradici rakouského práva** a poté právního řádu Československa v letech 1918 až 1938 později navázala ochrana práv duševního vlastnictví v samostatné České republice. Přestože rozvoj autorského práva byl přerušen v období **po roce 1945**, kdy byl význam duševního vlastnictví **velmi oslaben**, české právo si **zachovalo kontinuitu** a navázalo na předchozí vývoj.

Zásady pro ochranu děl literárních, hudebních a výtvarných byly poprvé na našem území formulovány **císařským patentem z 19. 9. 1846 č. 992 sb. z. s.** Dalším zákonem, který platil na našem území, byl **rakouský zákon č. 197/1885 ř. z., o právu původcovském k dílům literárním, uměleckým a fotografickým**. Autorské právo na území tehdejšího Československa bylo unifikováno dokonce dříve než občanské právo. Unifikační normou se stal **zákon č. 218/1926 Sb. z. a n., o původském právu k dílům literárním, uměleckým a fotografickým (o právu autorském)**. Teprve v roce 1953 byl tento zákon nahrazen nově přijatým zákonem č. 115/1953 Sb., o právu autorském (autorský zákon), který reagoval na přijetí občanského zákoníku z roku 1950 a přizpůsoboval právní vztahy novým politickým a ekonomickým podmínkám dané doby. Zákon neupravoval jen práva autorů, ale zabýval se i postavením autorských organizací a kulturních fondů, obsahoval také ustanovení o právech příbuzných právu autorskému.

Autorský zákon č. 35/1965 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (autorský zákon), byl přijat opět v souvislosti s novým občanským zákoníkem č. 40/1964 Sb. Jeho koncepce odpovídala normě socialistického práva, takže vedle obvyklých ustanovení týkajících se autorského práva a otázek vycházejících z mezinárodněprávních úprav, obsahoval také ustanovení, která zvýrazňovala úlohu státu.

Od poloviny 70. let byla koncepce zákona kriticky přehodnocována a s ohledem na jeho koncepci a na rozvoj technických prostředků se začalo se uvažovat o zásadní novelizaci. **Ke změnám v zákoně z roku 1965** došlo až po roce 1989. V **letech 1990 a 1996** byl autorský zákon šestkrát novelizován, první novelizaci z roku 1990 můžeme označit jako zásadní. Úkolem bylo odstranit nevyhovující ustanovení a provést nutné změny.

Poprvé byla například zavedena ochrana počítačových programů, došlo k zakotvení možnosti peněžité formy satisfakce v případě újmy nemajetkové povahy. Přestože však byl zmíněný zákon opakovaně novelizován, nemohl vyhovět požadavkům na moderní autorskoprávní úpravu, která by reagovala na nové technické a společenské jevy.

81 „... není proto náhodou, že české i německé autorské právo dosáhlo v ochraně autorů stejně vysoké úrovně a že právem mohou sloužit jako vynikající příklad kontinentální úpravy autorského práva...“ Viz DIETZ, Adolf. Pět pilířů evropského kontinentálního práva autorského. *Právní rozhledy*, 2004, č. 20, s. 742. Významnou českou autorskoprávní historií zmiňuje také Karel Knap. Viz KNAP, Karel. *Autorské právo*. Praha: Orbis, 1960, s. 6. Srov. TELEČEK, Ivo. *Tvůrčí práva duševního vlastnictví*. 1. vydání. Brno: Doplněk, 1994, str. 77. KRÍŽ, Jan. *Ochrana autorských práv v informační společnosti*. Praha: Linde, 1999, s. 8.

Jednak byl autorský zákon z roku 1965 kritizován pro svou obecnost, jednak se začal uplatňovat vliv evropského práva.⁸² Ačkoliv novely měly již zohlednit také předpisy komunitárního práva, v rámci novelizací se nepodařilo zcela důsledně zahrnout veškeré potřebné změny, které se měly promítnout až do nového autorského zákona.

V roce 2000 byl proto **přijat nový zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)**, který již představuje komplexní úpravu zahrnující také kolektivní správu autorských práv.⁸³ Monistická koncepce autorského zákona z roku 1965 se zdůrazněním osobních prvků práva autora jako originárních a majetkových jako odvozených byla nahrazena dualistickou. Co se týče prostředků, které je možné aplikovat při ochraně práva, a kterými se budu dále v následujících kapitolách také zabývat, **převzal nový autorský zákon z roku 2000 tradiční prostředky ochrany**, které se osvědčily již v předchozích právních úpravách. Nároky autora však byly **zpřesněny a doplněny**. Jedná se například o určení autorství, zákaz neoprávněné výroby rozmnoženin, byly stanoveny zákonné podmínky pro zveřejnění rozsudku. Nově byla koncipována také úprava bezdůvodného obohacení, na jehož vydání má autor nárok, jestliže došlo k neoprávněnému užití díla jinou osobou. Bylo zakotveno právo na dvojnásobek odměny, která by byla na základě licence vyplacena. Zákon také přiznal aktivní legitimace jiným oprávněným osobám, zejména nositeli výhradní licence a kolektivnímu správci.⁸⁴

Při tvorbě nového autorského zákona byla zohledňována již existující, i připravovaná legislativa EU. České autorské právo bylo harmonizováno s komunitárním právem a stejně tak byly zohledněny závazky z mezinárodních smluv. Současný autorský zákon byl šestkrát novelizován.⁸⁵ S ohledem na zaměření této práce má zásadní význam novela č. 216/2006 Sb., která měla za úkol transponovat směrnice komunitárního práva. Rozsáhlá „euronovela“ nabyla účinnosti dne 22. 5. 2006.⁸⁶

82 Podle Legislativní rady vlády předpisy ES byly sice do autorského zákona částečně promítnuty, ale v důsledku četných novel se zákon stal nepřehledným a byla narušena jeho systematika.

83 Dle předchozí právní úpravy byla kolektivní správa upravena zákonem č. 237/1995 Sb., o hromadné správě autorských práv a práv autorskému příbuzných.

84 Blíže viz KRÍŽ Jan a kol. *Autorský zákon s poznámkami a úvodním slovem*. 1. vydání. Praha: IFEC, 2000, s. 8 – 9.

85 Kontroverzní byla zejména novela č. 81/2005 Sb. kvůli zavedení výjimky z placení odměn kolektivním správcům za provozování vysílání v hotelových pokojích zákony, která byla změněna novelou č. 168/2008 Sb. Viz TŮMA, Pavel. K poslanecké novele autorského zákona. *Právní zpravodaj*, 2005, č. 3, s. 1-5.

86 K vývoji českého autorského práva blíže viz KRÍŽ, Jan. *Ochrana autorských práv v informační společnosti*. Praha: Linde, 1999, s. 8 a násl. TELEČ, Ivo. *Tvůrčí práva duševního vlastnictví*. 1. vydání. Brno: Doplněk, 1994, str. 77. ŠALOMOUN, Michal. *Ochrana názvů, postav a příběhů uměleckých děl*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 6-7.

3 OCHRANA AUTORSKÝCH PRÁV V MEZINÁRODNÍM PRÁVU

3. 1 Význam autorskoprávní ochrany v mezinárodním právu

Obecně ochrana autorských práv vychází z principu teritoriality, je tedy poskytována na základě právního řádu daného státu a nepřesahuje jeho hranice.⁸⁷ Jedná se o tradiční obecnou zásadu vztahující se k právům duševního vlastnictví. Na druhou stranu má ochrana a prosazování autorského práva jako součásti práva duševního vlastnictví svůj **mezinárodněprávní rozměr**.

V současném **globalizovaném světě** se šíří díla nezávisle na hranicích jednotlivých států, díky novým technologiím dochází k rozšiřování v masové míře. Díky stále širšímu spektru možností rozšiřování autorských děl činnost autorů přesahuje hranice jednoho státu, a tedy i k **porušování autorských práv dochází ve stále větším rozsahu**. Jedná se o celosvětový fenomén, jehož **negativní důsledky často nelze omezit na území jednoho státu** a mají dopad v ekonomické sféře v celosvětovém měřítku. Nesmíme však zapomínat také na to, že se tak díla šíří ve státech s rozdílnou úrovní ochrany. Je tedy nasnadě, že **význam autorskoprávní ochrany na mezinárodní úrovni** prostřednictvím mezinárodních smluv zabývajících se předmětem duševní vlastnictví vzrůstá a efektivita vymáhání autorských práv (stejně jako všech ostatních práv zahrnutých do kategorie duševního vlastnictví) bude do značné míry záviset také na úrovni mezinárodní spolupráce.⁸⁸

V této kapitole se budu věnovat jak mezinárodním smlouvám upravujícím komplexně předmět duševního vlastnictví, které se zároveň vztahují také na autorská práva, tak smlouvám výlučně se zabývajícím úpravou autorských práv. **S ohledem na rozsah této práce a její téma zaměřené na vymahatelnost autorských práv, nebude věnován prostor historii a okolnostem vývoje** jednotlivých mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána.⁸⁹ Účelem této kapitoly není podat vyčerpávající výklad na téma mezinárodních smluv týkajících se autorského práva, jako spíše upozornit zvláště na některé dokumenty, které mají v současné době význam pro oblast vymahatelnosti. Zaměřím se především na **ustanovení vybraných smluv, která zakotvila ochranu autorských práv a mají vztah k jejich efektivnějšímu vynucení**.

3. 2 Vztah mezinárodních smluv a českého vnitrostátního práva

Vztah mezinárodních autorskoprávních smluv a českého vnitrostátního práva se odvíjí od generální recepční normy v **čl. 10** ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky (dále „Ústava“).

87 Dle zásady teritoriality se autorskoprávní vztahy vznikající na území určitého státu v zásadě řídí právem tohoto státu. Působnost českého autorského zákona se vztahuje jen na takové užití díla, ke kterému došlo na území ČR. Blíže viz TELEČ, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 862-863 (§ 107).

88 „Předmět autorského práva je již svou povahou mezinárodní.“ Potřebnost aktivit v oblasti mezinárodního práva zmiňuje Karel Knap, který považuje autorské právo za obor vhodný pro vytváření „živoucích a skutečně účinných mezinárodních předpisů“. Viz KNAP, Karel. *Autorské právo*. Praha: Orbis, 1960, s. 6.

89 Vedle toho se oblasti autorských práv dotýkají také bilaterální mezinárodní smlouvy, jimiž je Česká republika vázána. Půjde o mezinárodní smlouvy speciálně se týkající pouze ochrany určitých druhů práv duševního vlastnictví i o smlouvy týkající se ochrany práv duševního vlastnictví okrajově, např. dohody o ochraně a podpoře investic.

Na základě čl. 10 Ústavy vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí českého právního řádu. **Stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.** Nadřazenost mezinárodní smluvní úpravy nad českou legislativou má vliv na právní postavení subjektů práva vnitrostátního, ale je zvýšena také právní jistota zahraničních osob při jejich činnostech na českém území.

Mezinárodní smlouvy mají v případě rozporu **aplikační přednost** před každým obyčejným zákonem, tedy i před českými zákony týkajícími se práv duševního vlastnictví. Rozsah přímé závaznosti, resp. aplikovatelnosti mezinárodních autorskoprávních smluv v ČR představuje otázku ústavněprávní a závisí na interpretaci čl. 10.⁹⁰ Aplikační přednost mezinárodních smluv se však týká jen mezinárodních smluv, které jsou samovykonatelné z hlediska vnitrostátního práva, tzn. které obsahují normy takového charakteru, které to umožňují.⁹¹ Nesamovykonatelné mezinárodní smlouvy budou bez vnitrostátní úpravy neaplikovatelné. Následné posouzení bude mít vliv na možnost prosazení a vynucení nároků plynoucích z mezinárodních smluv. K vnitrostátní aplikaci mezinárodních smluv může dojít, jestliže se jedná o smlouvu, která je přímo účinná na základě mezinárodního práva (direct effect), nebo která je tzv. samovykonatelná z hlediska práva vnitrostátního (self-executing).⁹² Je přitom nutné respektovat čl. 1 odst. 2 Ústavy týkající se plnění závazků z mezinárodních smluv. **Česká republika dodržuje závazky, které pro ni vyplývají z mezinárodního práva.**

V souladu s předvídaným vývojem EU a její institucionální struktury byl novelizací vytvořen ústavní základ přenosu některých pravomocí orgánů ČR na mezinárodní organizaci nebo instituci podle **čl. 10a odst. 1 Ústavy**. Ačkoliv článek nezmiňuje přímo ES/EU, příslušná novelizace souvisela se vstupem České republiky do EU.⁹³

3. 3 Mezinárodní smlouvy v oblasti ochrany autorská práva

Zásada teritoriality začala být postupně překonávána na konci 19. století, kdy se již objevila s rozvojem mezinárodního obchodu a technickým pokrokem potřeba ochrany autorských práv na mezinárodní úrovni. Zpočátku se mezinárodněprávní ochrana autorského práva realizovala formou bilaterálních smluv, v 80. letech 19. století vyvrcholilo úsilí o sjednocení také prostřednictvím mnohostranné mezinárodní smlouvy. V období 19. století započaly **aktivitu několika světových sjezdů** v Bruselu a v Paříži s cílem vytvořit **základ pro ochranu autorských práv ve formě mezinárodních úmluv**. Významnou roli v této době mělo také založení nevládní organizace Mezinárodní literární a umělecké sdružení (ALAI),⁹⁴ která se v roce 1883 podílela na svolání přípravného kongresu Mezinárodní unie na ochranu autorská práva k dílům literárně-uměleckým do Říma.⁹⁵

90 Podrobněji viz TELEČ, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 864 a násl.

91 Samovykonatelné budou v mezinárodní smlouvě normy dostatečně jasné, určité a úplné, a to bez dalšího vnitrostátního prováděcího aktu.

92 Ke konkrétní aplikaci na příkladu Bernské úmluvy viz PROKEŠ, Martin. *Ke zpětné úhradě za přijímače na hotelových pokojích*. [online]. PRAVNIRADCE.IHNED.CZ, 26. srpna 2009 [cit. 28. března 2010]. Dostupné na <http://pravniradce.ihned.cz/c4-10078260-38153100-F00000_d-ke-zpetne-uhrade-za-prijimace-na-hotelovych-pokojich>.

93 Srov. KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakl. Aleš Čeněk, 2004, s. 157.

94 Association littéraire et artistique internationale.

95 Viz TELEČ, Ivo. Lidská práva a duševní vlastnictví, *Právní rozhledy*, 2002, č. 3, s. 120–126.

Zde byl v následujících dvou letech vypracován první návrh multilaterální úmluvy, která byla později 9. 9. 1886 podepsána v Bernu jako Bernská úmluva o ochraně děl literárních a uměleckých.⁹⁶

Dále se **budu věnovat vybraným mezinárodním mnohostranným smlouvám v oblasti autorského práva, které jsou pro ČR účinné.**⁹⁷ Česká republika se účastní všech významných mnohostranných autorskoprávních mezinárodních smluv.⁹⁸ Nejvýznamnějšími základními úmluvami jsou Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl (tzv. Revidovaná úmluva bernská) a Všeobecná úmluva o autorském právu, ke kterým přistoupila většina světových států. První smlouvy v oblasti autorskoprávní ochrany na mezinárodní úrovni stanovily podmínky pro respektování autorských práv a základní prostředky k ochraně. Další smlouvy navazují na smlouvy původní a na dosavadní vývoj, který respektují. Význam novějších smluv spočívá především v tom, že reagují na moderní trendy v oblasti práv duševního vlastnictví, aniž by však popíraly dosavadní vývoj. Mnohdy se objevuje výslovný odkaz na některé z předchozích smluv a je stanoven závazek je dodržovat.

Největší prostor bude věnován smlouvám považovaným za **smlouvy upravující ochranu autorských práv a práv souvisejících moderním způsobem.** To se týká Dohody TRIPS a smluv spravovaných Světovou organizací duševního vlastnictví WIPO⁹⁹ (dále také jako „WIPO“), tedy především tzv. internetových smluv WIPO¹⁰⁰ vedle Bernské úmluvy a Římské úmluvy (Mezinárodní úmluva o ochraně výkonných umělců, výrobců zvukových záznamů a televizních a rozhlasových organizací z roku 1961).¹⁰¹ Přestože další smlouvy si stále ponechávají svůj význam, protože stanoví základní zásady právní úpravy a postupy na mezinárodní úrovni, z hlediska prostředků k prosazování ochrany odpovídají nyní současným trendům zmíněná **Dohoda TRIPS a tzv. internetové smlouvy WIPO**, z nichž právě TRIPS je významná svou úpravou prostředků k dodržování práv duševního vlastnictví.

96 Vývoj mezinárodních smluv v oblasti duševního vlastnictví je úzce spojen s vývojem obchodních vztahů. Teprve poté, co se začal obchod rozšiřovat za hranice jednotlivých států a získávat mezinárodní rozměr, vznikla potřeba upravit pravidla tak, aby obchodu nebránily odlišné právní řády států. Také k rozvoji mezinárodních smluv v oblasti autorských práv dochází v souvislosti s obchodováním s nehmotnými statky. Snahy o harmonizaci se však zaměřily především na průmyslová práva vzhledem k jejich významu v mezinárodním obchodu. Srov. MUNKOVÁ, Jindřiška. *Právní rámec prosazování práv k duševnímu vlastnictví*. In Učební texty Prosazování práv z duševního vlastnictví. Díl I. Sešit I. Učební pomůcka vzdělávacího systému projektu Support to Enforcement of Intellectual Property Rights“(Transition Facility 2005) [online]. Www.dusevnivlastnictvi.cz, 2007 [cit. 28. 3. 2010]. Dostupné na <<http://www.dusevnivlastnictvi.cz/assets/vyukove-materialy/TextyIfinal.pdf>>.

97 Česká republika se zavázala dodržovat prakticky všechny mezinárodní závazky, kterými bylo vázáno Československo ke dni zániku na základě ústavního zákona č. 4/1993 Sb., o opatřeních souvisejících se zánikem České a Slovenské Federativní Republiky (tzv. recepční normy). Po svém vzniku se samostatná Česká republika stala smluvní stranou dalších mezinárodních smluv na ochranu duševního vlastnictví

98 V oblasti průmyslových práv mezi nejvýznamnější mezinárodní smlouvy patří především Pařížská úmluva na ochranu průmyslového vlastnictví (1883), Mezinárodní úmluva na ochranu nových odrůd rostlin (1961), Smlouva o patentové spolupráci (1970), Úmluva o udělování evropských patentů (1973) nebo Smlouva o známkovém právu (1994).

99 Světová organizace duševního vlastnictví (World Intellectual Property Organisation).

100 Jako tzv. internetové smlouvy je označována Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském, WIPO Copyright Treaty (sděl. č. 33/2002 Sb. m. s.) a Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech, WIPO Performances and Phonograms Treaty (sděl. č. 48/2002 Sb. m. s.).

101 Mezinárodní úmluva o ochraně výkonných umělců, výrobců zvukových záznamů a televizních a rozhlasových organizací (Římská úmluva, dále „ŘÚ“) z roku 1961, které se ČR účastní s účinností od 14. 8. 1968. Čl. 11 ŘÚ zakládá období tzv. copyrightové výhrady v podobě symbolu P v kroužku, tzv. fonogramovou výhradu. mezi další významné mezinárodní smlouvy patří v oblasti práv souvisejících s autorským právem Dále má význam v oblasti práv souvisejících s právem autorským Úmluva o ochranné výrobě zvukových záznamů proti nedovolenému rozmnožování jejich zvukových záznamů (tzv. Protipirátská ženevská úmluva) z 29. 10. 1971, která zavazuje ČR chránit výrobce zvukových záznamů, kteří jsou příslušníky jiných smluvních států.

Přestože i starší smlouvy mohou navrhnout opatření k efektivnějšímu zajištění ochrany práva duševního vlastnictví a obsahují závazky pro členské státy, konkrétním způsobem prosazování práv se věnují jen okrajově a prostředky k vynucení povinností zakotvené ve formě závazků se objevují až ve smlouvách pozdějších.¹⁰² Nesmíme zapomínat na to, že některé mezinárodní smlouvy, které budou na následujících stranách zmíněny, od sebe dělí až sto let.

3. 3. 1 Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl

Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl¹⁰³ (dále také „Bernská úmluva“, „BÚ“) spravovaná WIPO představuje základní mezinárodní smlouvu v oblasti autorského práva. Bernská úmluva byla podepsána v Bernu 9. 9. 1886. Československo přistoupilo k textu ve znění berlínské revize s účinností k 22. 2. 1921. Nyní se ČR od 1. 1. 1993 účastní BÚ ve znění její poslední, pařížské revize z 24. 7. 1971. Na znění Bernské úmluvy navázaly později přijaté mezinárodní smlouvy, přičemž původní text s doplňky přijatými v roce 1914 představuje dnes již jen historický dokument.¹⁰⁴ Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl v revidovaném znění je nyní označována jako Revidovaná úmluva bernská. Na základě Bernské úmluvy byla založena tzv. Bernská unie, která je složena z jejích smluvních států.

Bernská úmluva představuje tradiční autorskoprávní úmluvu stanovící pro členské státy **povinnost alespoň minimální ochrany autorského práva. BÚ vychází z vnitrostátních úprav autorského práva v této oblasti nejvyspělejších evropských států.**¹⁰⁵ V oblasti prosazování práv mají význam ustanovení jako například právo na autorství umožňující přímo z BÚ odporovat každému zásahu do díla, z hlediska soudního uplatňování práv se BÚ týká prokazování autorství a řady dalších. Právní prostředky ochrany práva podle BÚ se řídí právním řádem státu, kde se uplatňuje nárok na ochranu, na území České republiky tedy českým právním řádem. Z hlediska úpravy prostředků k dodržování autorských práv upozorním na čl. 16 BÚ, podle kterého každá neoprávněně pořízena rozmnoženina díla, může být v daném členském státě zabavena. Co se týče závaznosti BÚ a povahy závazků v ní stanovených BÚ nemá přímý účinek, protože neobsahuje taková ustanovení, aby bylo možné dovodit přímou účinnost.¹⁰⁶ Představuje však smlouvu samovykonatelnou.¹⁰⁷ **Smluvní stranou Bernské úmluvy nejsou sice Evropská společenství, jsou však stranou Dohody o zřízení Světové obchodní organizace (WTO). Její závazná součást pro všechny členy v podobě Dohody TRIPS zavazuje členy přizpůsobit se prvním článkům Bernské úmluvy.** Stejně tak činí Smlouva WIPO o právu autorském.¹⁰⁸

102 Blíže viz DOBŘÍCHOVSKÝ, Tomáš. *Moderní trendy práv k duševnímu vlastnictví v kontextu evropského práva, dohody TRIPS a činnosti WIPO*. 1. vydání. Praha: Linde, 2004, s. 192-201.

103 Vyhlášena v revidovaném znění pod zák. č. 133/1980 Sb, ve znění vyhl. č. 19/1985 Sb.

104 KRÍŽ, Jan a kol. *Autorský zákon a předpisy související. Komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005, s. 266–270.

105 Je založena na zásadě univerzality, zásadě neformální ochrany, teritoriality a na zásadě asimilace. Blíže viz např. TÝČ, Vladimír. *Mezinárodní úprava ochrany průmyslových a autorských práv*. Brno: Masarykova univerzita, 1993, s. 93–99.

106 Blíže k závaznosti Bernské úmluvy a její aplikační přednosti viz PROKEŠ, Martin. *Ke zpětné úhradě za přijímače na hotelových pokojích*. [online]. PRAVNIRADCE.IHNED.CZ, 26. srpna 2009 [cit. 28. března 2010]. Dostupné na <http://pravniradce.ihned.cz/c4-10078260-38153100-F00000_d-ke-zpetne-uhrade-za-prijimace-na-hotelovych-pokojich>.

107 Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. října 2008, sp. zn. 30 Cdo 2277/2007.

108 Viz čl. 9 odst. 1 Dohody TRIPS, který zavazuje členy přizpůsobit se prvním článkům čl. 1 až 21 Bernské úmluvy. Stejně tak je tomu v případě čl. 1 odst. 4 Smlouvy WIPO o právu autorském.

3. 3. 2 Všeobecná úmluva o autorském právu

Sjednání Všeobecné úmluvy o autorském právu (dále také „Všeobecná úmluva“, „VÚ“),¹⁰⁹ která byla podepsána dne 6. 9. 1952 v Ženevě (účinnosti nabyla dne 16. 9. 1955), iniciovala Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu UNESCO. Bývalé Československo přistoupilo k původnímu ženevskému znění s účinností od 6. 1. 1960. Této mezinárodní smlouvy světového významu se Česká republika účastní od 18. 4. 1980 ve znění její pařížské revize z roku 1971. Všeobecná úmluva byla přijata jako mezinárodní smlouva univerzálního charakteru, která reagovala na situaci, kdy většina amerických zemí, včetně Spojených států amerických, nebyly ochotny přistoupit k Bernské úmluvě.¹¹⁰ Na rozdíl od Bernské úmluvy státy Všeobecné úmluvy netvoří unii, smlouva není spravována WIPO. Tyto dvě mezinárodní smlouvy se navzájem nevylučují a VÚ byla přijata s tím, že význam BÚ není jejím přijetím nijak dotčen.¹¹¹ Všeobecná úmluva měla pro Československo význam především do 80. let s ohledem na obsah dodatkového prohlášení k čl. XVII VÚ, podle kterého nebylo možné užít pro ochranu děl Bernskou úmluvu ve vztazích mezi státy vázanými BÚ, pokud byl některý stát členem také Všeobecné úmluvy. Posléze po roce 1989 však VÚ postupně ztrácela svůj původní význam a naopak nabývala na významu BÚ. Nyní má Všeobecná úmluva pro Českou republiku význam jen ve vztahu ke státům, které nepřijaly doposud ochranu na úrovni Bernské úmluvy.

Všeobecná úmluva vychází ze stejných principů jako Bernská úmluva (princip asimilace je rozšířen i na neuveřejněná díla), ve srovnání s BÚ je VÚ stručnější a obecnější. VÚ je významná zakotvením tzv. copyrightové výhrady, která má stanovením formální podmínky ochrany uveřejněného díla umožnit překonat rozdílnost jednotlivých právních systémů. Díky výhradě copyright uvedené na každém exempláři díla je zaručena ochrana také ve státech, kde je národní právo založeno na principu formální ochrany autorům ze států s neformální ochranou. S ohledem na oblast prosazování práv **Všeobecná úmluva v čl. 1 hovoří o závazku států učinit všechna opatření nutná k zajištění dostatečné a účinné ochrany práv autorů a všech ostatních nositelů autorských práv.** Práva autorů a ostatních nositelů chráněná VÚ zahrnují majetková práva, zejména výlučné právo autora udílet svolení k rozmnožování díla jakýmkoli způsobem, k veřejnému provozování a vysílání rozhlasem či televizí. Tato práva lze omezit vnitřním zákonodárstvím jednotlivých smluvních států, avšak každému z práv, pro něž takové omezení bylo stanoveno, **musí být poskytnuta rozumná úroveň účinné ochrany.**

109 Vyhlášená v revidovaném znění pod č. 134/1980 Sb.

110 Bernská úmluva je založena na kontinentálním pojetí autorského práva s neformální ochranou, která má aspekt majetkový i osobní. Americké pojetí autorského práva představuje specifickou konstrukci v podobě práva copyright založenou na formální ochraně a především majetkovém aspektu. Země amerického kontinentu se ubíraly odlišnou cestou a sjednávaly vlastní mnohostranné úmluvy, takže došlo k vzniku dvou samostatných systémů mezinárodní ochrany. Viz TÝČ, Vladimír. *Mezinárodní úprava ochrany průmyslových a autorských práv*. Brno: MU, 1993, s. 94.

111 Je tedy možné, aby byly některé státy smluvní stranou jak BÚ, tak VÚ (např. ČR). Případná kolize mezi dvěma státy by byla řešena na základě Dodatkového prohlášení k čl. XVII VÚ, podle kterého mezi státy vázanými BÚ se VÚ neuplatní u ochrany děl, jejichž zemí původu je podle BÚ některý stát BÚ. Vztahy České republiky ke státům, které jsou členskými státy BÚ i VÚ se řídí v zásadě Revidovanou úmluvou bernskou. Viz KNAPPOVÁ, Marta a kol. *Občanské právo hmotné, 3. díl*. 4. vydání. Praha: ASPI, 2007, s. 188. Obdobně TÝČ, Vladimír. *Mezinárodní úprava ochrany průmyslových a autorských práv*. Brno: MU, 1993, s. 99.

3. 3. 3 Dohoda TRIPS

Dohoda o obchodních aspektech práv duševního vlastnictví (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights)¹¹² tvoří mezi jinými přílohami součást Dohody o zřízení Světové obchodní organizace (dále „WTO“) v Marrakéši dne 15. 4. 1994.¹¹³ Ve vztahu k Dohodě TRIPS tvoří WTO institucionální rámec, z hlediska její struktury¹¹⁴ má pro oblast prosazování práv význam **Rada pro TRIPS**, která se uplatní především pro řešení a předcházení sporů¹¹⁵ **sledováním plnění Dohody TRIPS a z ní plynoucích závazků**. Česká republika se účastní Dohody TRIPS s účinností od 1. 1. 1996. Dohoda TRIPS navazuje v oblasti ochrany duševního vlastnictví na ostatní již zmíněné mezinárodní smlouvy, které plně respektuje. Jednak odkazuje na minimální úroveň ochrany autorského práva a práv souvisejících v Bernské úmluvě a Římské úmluvě,¹¹⁶ jednak zavazuje členské státy zachovávat jejich nejvýznamnější ustanovení.¹¹⁷

Dohoda TRIPS zareagovala na měnící se trendy v oblasti práv duševního vlastnictví ustanoveními týkajícími se autorskoprávní ochrany počítačových programů a práva na ochranu databází.¹¹⁸ **Hlavním cílem Dohody TRIPS je úprava ochrany a dodržování práv duševního vlastnictví** uskutečňovaná tak, aby přispěla k podpoře technických inovací a rozšiřování technologií. TRIPS usiluje o **rovnovážný stav na straně výrobců i uživatelů**, když stanoví, že by ochrana a dodržování měly přispívat také ke vzájemným výhodám na obou stranách a vyváženému stanovení práv a povinností.¹¹⁹ Od ostatních mezinárodních smluv se Dohoda TRIPS liší svým praktickým náhledem, **není pouhým přehledem shrnujícím podmínky ochrany, ale věnuje se praktickým aspektům**, s ohledem na své hlavní zaměření především na obchodní aspekty práv k duševnímu vlastnictví a jejich praktické prosazování v rámci trhu.

Z hlediska obsahu představuje TRIPS **komplexní mezinárodní smlouvu** vztahující se na všechny kategorie duševního vlastnictví. Ve svých člancích se věnuje normám týkajícím se dostupnosti, rozsahu a užití práv duševního vlastnictví, předcházení a řešení sporů, ale především prostředkům k dodržování práv duševního vlastnictví. **Pro oblast vymahatelnosti autorských práv**, a tedy také pro tuto práci, je **Dohoda TRIPS významná úpravou závazků smluvních států v oblasti vynucování práva v řízení civilním, správním i trestním na mezinárodní úrovni**. Obsahuje tedy prostředky soukromoprávní i veřejnoprávní, z nichž se zmíním o těch soukromoprávních.

112 Vyhl. č. 191/1995 Sb.

113 Na rozdíl od většiny ostatních mnohostranných mezinárodních smluv v oblasti duševního vlastnictví, které jsou sjednávány na půdě Světové organizace duševního vlastnictví (WIPO).

114 Srov. čl. IV. Dohody o zřízení Světové obchodní organizace.

115 Srov. část V. Dohody TRIPS

116 Srov. čl. 20 BÚ a čl. 22 ŘÚ. Ve smyslu 20 BÚ a čl. 22 ŘÚ představuje TRIPS „zvláštní dohodu“, která může autorům přiznávat širší práva nebo jiná ustanovení, která nebudou odporovat úpravě v BÚ a ŘÚ.

117 Viz čl. 9 Dohody TRIPS týkající se vztahu k Bernské úmluvě a stanovení povinnosti pro členy Dohody TRIPS přizpůsobit se článkům 1 až 21 BÚ.

118 Nově se objevuje právo autorů povolit nebo zakázat komerční pronajímání počítačových programů a za určitých podmínek kinematografických děl. Obdobně také v oblasti práv souvisejících je zakotveno právo výrobců zvukových záznamů na komerční pronájem, stanovena povinnost pro členské státy chránit zvukové záznamy po dobu 50 let od pořízení záznamu, práva pronájmu a půjčování a zásady vyčerpání práva. Jako první mezinárodní dokument také stanoví výslovně nutnost ochrany nezveřejněných informací.

119 Srov. čl. 8. a čl. 40 Dohody TRIPS.

Z hlediska povahy a rozsahu povinností **TRIPS stanoví členům povinnost uvést v účinnost její ustanovení, přičemž již flexibilně ponechává na nich samotných, jakým způsob zvolí s ohledem na vlastní právní systém a praxi.**

Co se týče **vztahu TRIPS ke komunitárnímu právu:** TRIPS představuje smíšenou vnější smlouvu, vedle členských států jsou **jednou ze smluvních stran TRIPS také Evropská společenství jako člen WTO.** TRIPS tvoří součást komunitárního práva,¹²⁰ které je nadřazené právním řádům jednotlivých států. Z hlediska praktických aspektů komunitárního práva hraje důležitou úlohu bezprostřední účinek, který mohou určitá ustanovení vyvolat a umožnit tak také jednotlivcům dovolávat se jich u soudů v členských státech ES i u Evropského soudního dvora (dále „ESD“). Dohoda TRIPS však v systému komunitárního práva bezprostřední účinek nemá, není tedy možné, aby se jejích ustanovení domáhali jednotlivci. Vyloučení bezprostředního účinku vyplývá i z názoru ESD.¹²¹ Ustanovení smlouvy TRIPS nemají takovou povahu, aby z nich plynula práva, kterých by se jednotlivci mohli dovolávat přímo před soudy členských států.¹²² Z hlediska přímé aplikovatelnosti se subjekt může dovolat u soudu svého státu přímo použitelných ustanovení řady smluv spravovaných WIPO (např. Bernská úmluva), TRIPS však přímý účinek nemá, ačkoliv se o přímé aplikovatelnosti také v některých případech uvažovalo.¹²³

Z hlediska vymahatelnosti práv zakotvených Dohodou TRIPS na mezinárodní úrovni má pro nositele práv duševního vlastnictví **význam možnost využít procedury řešení sporů na komunitární úrovni a dát podnět na základě Ujednání o pravidlech při řešení sporů** (Dispute Settlement Understanding, **dále také „DSU“**). Podle Dohody TRIPS se DSU použijí na konzultace před orgánem pro řešení sporů, jehož funkci plní Generální rada WTO.¹²⁴ Subjekty z členských států ES, stejně jako každý členský stát, se mohou také obrátit na Komisi se svou odůvodněnou stížností na porušování Dohody TRIPS.¹²⁵ Bude-li prokázáno porušení mezinárodních obchodních pravidel v komunitárním rozměru, zahájí Komise vyšetřování, aby bylo zjištěno, zda je nutný zásah v zájmu ES a řešení sporu na mezinárodní úrovni v rámci WTO. Proces na základě Ujednání o pravidlech a řízení při řešení sporů představuje efektivní způsob urovnávání sporů mimo jiné díky preventivním opatřením, transparentním metodám a informační povinnosti členů.

120 Podle čl. 300 odst. 7 Smlouvy o založení Evropského společenství (vycházím z právního stavu ke dni 31. 11. 2009) je Dohoda TRIPS závazná pro orgány Společenství i pro členské státy.

121 Viz Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 3. února 2005, Chiquita Brands International, Inc. v Komise ES, T-19/01, Úř. věstník C č. 93/2005, s. 24. Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 5. srpna 2008, Parfums Christian Dior v. OHIM – Consolidated Artists (MANGO adorably), T-308/08, Úř. věstník C č. 260/2008, s. 15. Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 14. prosince 2000, Parfums Christian Dior SA proti TUK Consultancy BV a Assco Gerüste GmbH a Rob van Dijk proti Wilhelm Layher GmbH & Co. KG a Layher BV, spojené věci C-300/98 a C-392/98, Sb. rozh. č. I/2000, s. 11307.

122 K bezprostřednímu účinku ve vztahu k Dohodě TRIPS viz také PROKEŠ, Martin. *Ke zpětné úhradě za přijímače na hotelových pokojích*. [online]. PRAVNIRADCE.IHNED.CZ, 26. srpna 2009 [cit. 28. března 2010]. Dostupné na <http://pravniradce.ihned.cz/c4-10078260-38153100-F00000_d-ke-zpetne-uhrade-za-prijimace-na-hotelovych-pokojich>.

123 Postavení dohody TRIPS rozebírá ve své publikaci moderní trendy práv k duševní vlastnictví Tomáš Dobřichovský, který považuje „...možnost domáhat se přímé aplikovatelnosti TRIPS ve vnitrostátních vztazích s odkazem na čl. 10 Ústavy ve většině případů za prakticky vyloučenou, byť TRIPS ojediněle obsahuje ujednání, o jejichž přímé aplikovatelnosti lze uvažovat.“ DOBŘICHOVSKÝ, Tomáš. *Moderní trendy práv k duševnímu vlastnictví v kontextu evropského práva, dohody TRIPS a činnosti WIPO*. 1. vydání. Praha: Linde, 2004, s. 36-39.

124 Srov. čl. III bod 3 týkající se Ujednání o pravidlech a řízení při řešení sporů uvedených v příloze 2 Dohody o zřízení WTO. „Dispute Settlement Understanding bez nadsázky představuje nejambicióznější projekt závazného pokojného urovnávání sporů v mezinárodním právu všech dob, ve kterém lze nalézt i supranacionální prvky.“ Viz DOBŘICHOVSKÝ, Tomáš. *Moderní trendy...*, s. 40.

125 Srov. nařízení Rady 94/3286/ES o komunitárních postupech ve společné obchodní politice k výkonu mezinárodních obchodních pravidel přijatých pod záštitou WTO.

Ujednání o pravidlech a řízení při řešení sporů se může týkat i soukromoprávní oblasti, neúspěch ve vynucení individuálních nároků může být alternativně řešen prostřednictvím DSU, pokud bude ze strany subjektů činěn nátlak na stát. **Ujednání o pravidlech a řízení při řešení sporů lze tedy hodnotit pozitivně z hlediska vymahatelnosti na mezinárodní úrovni, ačkoliv se jedná o řešení sporů pouze na úrovni států.**

Z hlediska prosazování a vymahatelnosti autorských práv nás bude v rámci Dohody TRIPS nejvíce zajímat **třetí část TRIPS týkající se prostředků k dodržování práv duševní vlastnictví**. Tato část je aktuální také ve vztahu k evropskému právu a směrnici 2004/48/ES a souvisí s kapitolou věnovanou provedení Směrnice v českém právním řádu. **Čl. 41 Dohody TRIPS** stanoví v rámci všeobecných povinností **pro členské státy povinnost**, aby jejich právní řády zahrnovaly řízení k dodržování práv a umožňovaly podniknout účinné kroky k zamezení jakémukoliv porušování. Článek zmiňuje „**urychlená opatření, která mají odrazující účinek** vůči dalšímu porušování“. Vedle řízení správního, trestního a opatření na hranicích jako veřejnoprávních prostředků ochrany upravuje Dohoda TRIPS především občanskoprávní řízení, které tvoří základ prosazování práv. Podle čl. 42 TRIPS jsou státy povinny zajistit, aby majitelé práv měli k dispozici v rámci právního řádu daného státu občanskoprávní soudní řízení, které bude splňovat požadavky spravedlnosti a nestrannosti, nebude nadměrně složité, nákladné a zdlouhavé. Dohoda TRIPS stanoví **požadavky v rámci civilního řízení** týkající se nároků, ochrany informací, důkazů, soudních zákazů, náhrady škody, jiných nápravných opatření, práva na informace, odškodnění žalovaného a prozatímní řízení.¹²⁶ Tato ustanovení našla v českém právním řádu odezvu v zákoně č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví nebo také v ustanovení § 74 a násl. a § 78b zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu.

Čl. 43 TRIPS má význam s ohledem na **důkazního břemeno v občanském soudním řízení**. Požaduje, aby soudní orgány měly pravomoc **nařídit protistraně předložení důkazů**, pokud jedna strana předložila přiměřeně dostupné důkazy k odůvodnění svých nároků a současně uvedla důkazy, které se nacházejí **pod kontrolou protistrany**. **Čl. 46 TRIPS** požaduje, aby byl vytvořen **účinný odstrašující prostředek proti porušování**. K tomu mají mít soudní orgány pravomoc nařídit, aby **zboží porušující práva duševního vlastnictví** bylo bez náhrady **odstraněno z obchodní sítě a zničeno**. Zároveň však tímto opatřením nesmí být jakkoliv poškozen majitel práva. K minimalizaci rizika dalšího porušování se stejné opatření týká také materiálu a nástrojů. Postup má být zvažován s ohledem na přiměřenost mezi závažností porušení a opatřením k nápravě.

Právo na informace podle čl. 47 TRIPS se vztahuje na totožnost třetích osob zapojených do výroby a distribuce porušujícího zboží nebo služeb. Povinnost členských států stanovit pravomoc soudních orgánů nařídit porušovateli oznámení informací o třetích osobách je stanovena fakultativně.¹²⁷

126 DOBŘICHOVSKÝ, Tomáš. *Moderní trendy...*, s. 194-198. ČERMÁK, Karel a kol. *Metodika a postupy prosazování práv z duševního vlastnictví...* [online]. Www.dusevnivlastnictvi.cz, 2007 [cit. 28. 3. 2010]. Dostupné na <<http://www.dusevnivlastnictvi.cz/metodiky/default.html>>.

127 Srov. § 40 odst. 1 písm. c) bod. 4. AutZ.

3. 3. 4 Tzv. internetové smlouvy WIPO

Světová organizace duševního vlastnictví (WIPO) byla založena roku 1967 Úmluvou o zřízení WIPO. I poté, co po přijetí Dohody TRIPS došlo k určitému rozdělení aktivit v rámci autorskoprávní ochrany mezi WIPO a WTO, představuje WIPO stále hlavní mezinárodní organizaci v oblasti duševního vlastnictví.¹²⁸

Nejnovějšími smlouvami, které respektují smlouvy dosavadní a dále na ně navazují, jsou smlouvy souhrnně označované jako tzv. internetové smlouvy WIPO, které byly sjednány na půdě WIPO dne 20. 12. 1996 v Ženevě. Ochranu autorského práva založenou Bernskou úmluvou dále rozšiřuje **Smlouva WIPO o právu autorském** (World Intellectual Property Organisation Copyright Treaty, dále „WCT“)¹²⁹ a **Smlouva WIPO o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech** (World Intellectual Property Organisation Performances and Phonograms Treaty, dále „WPPT“).¹³⁰ Obě smlouvy navazují na dosavadní vývoj v oblasti práva duševního vlastnictví a **reagují na aktuální rozvoj technických prostředků**, který souvisí s vytvářením, rozmnožováním a dalšími úpravami děl nebo zpřístupňováním děl či uměleckých výkonů a zvukových záznamů novými technologiemi. Význam tzv. internetových smluv WIPO spočívá především v úpravě dosud chybějící ochrany autorského práva a práv souvisejících v oblasti digitálního prostředí, zejména Internetu.¹³¹

Pro téma vymahatelnosti autorských práv má význam **čl. 14 Smlouvy WIPO o právu autorském** (resp. čl. 23 Smlouvy WIPO o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech), který se týká uplatňování práv. Smluvní strany se jím zavazují, že přijmou v souladu se svými právními systémy opatření potřebná k zajištění provádění Smlouvy. Postupy uplatňování práv by měly být dle WCT (WPPT) přístupné podle právního řádu smluvního státu tak, aby existovala účinná žaloba proti každému aktu porušení práv. Mezi postupy k uplatňování práv je třeba zařadit také urychlená nápravná opatření k zabránění porušení a k odškodnění, které představuje **odstrašovací prostředek proti dalšímu porušování**.

Přestože smlouvy spravované WIPO nemají dostatečnou úpravu vynucování práv, WIPO usiluje o rozvoj aktivit v této oblasti. Vznikl **specializovaný Poradní výbor pro vynucování práv**, který má za úkol sjednotit činnosti v oblasti práv duševního vlastnictví. V rámci WIPO existuje také systém řešení **mezinárodních obchodních sporů týkajících se práva duševního vlastnictví mezi soukromoprávními subjekty**. V roce 1994 vzniklo **Arbitrážní a Mediační centrum WIPO** jako součást Mezinárodního úřadu WIPO.

Tento orgán poskytuje řešení sporů prostřednictvím mediace a arbitráže. Spory se mohou týkat například licencí a závazků ze smluv, ale také sporů mimosmluvních.¹³²

128 Viz DOBŘICHOVSKÝ, Tomáš. *Moderní trendy...*, s. 14.

129 Smlouva WIPO o právu autorském, (sděl. č. 33/2002 Sb. m. s.).

130 Smlouva WIPO o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech, (sděl. č. 48/2002 Sb. m. s.).

131 Pro ČR platila povinnost před ratifikací obou tzv. internetových smluv uvést ve lhůtě 18 měsíců do souladu právní řád se směrnicí 2001/29/ES Evropského parlamentu a Rady o harmonizaci některých aspektů autorská práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti, která ze smluv WIPO na evropské úrovni vychází.

132 Viz DOBŘICHOVSKÝ, Tomáš. *Moderní trendy...*, s. 201-202.

3. 3. 5 Vztahy mezi WTO a WIPO

Světová obchodní organizace (WTO), resp. Rada pro TRIPS, a WIPO představují významné organizace pro oblast duševní vlastnictví. Přestože **WIPO se zaměřuje přímo na ochranu práv duševního vlastnictví**, také **WTO zaměřená na obchodní aspekty získala postupně silnou pozici**. Obě organizace lze sice také považovat do jisté míry za konkurující, k plnění cílů WTO i WIPO se však předpokládá také jejich spolupráce.¹³³

Je možné říci, že **tzv. internetové smlouvy WIPO překonaly TRIPS v oblasti úpravy práv v digitálním prostředí**, kde ač se Rada pro TRIPS také zabývá touto problematikou, úprava v TRIPS týkající se digitální agendy není dostatečná. Také **z hlediska vynucování závazků se od sebe smlouvy odlišují**. Ve srovnání s TRIPS pro smlouvy v rámci WIPO není k dispozici zvláštní procedura k řešení sporů, spory z mezinárodních smluv jsou řešeny klasickými prostředky mezinárodního práva veřejného k mírovému urovnávání sporů.¹³⁴ TRIPS tak zůstává zatím pro další vývoj v oblasti vymahatelnosti práv určující především na evropské úrovni s ohledem na existenci možnosti řešení sporů. V případě Římské úmluvy a Bernské úmluvy jako smluv spravovaných WIPO je však důležité, že na ně Dohoda TRIPS odkazuje a případný spor by tak byl řešen v rámci WTO.¹³⁵

133 Srov. Dohoda mezi WIPO a WTO z 22. 12. 1995.

134 Předložení sporu Mezinárodnímu soudnímu dvoru se doposud neuplatnilo.

135 Obdobně DOBŘICHOVSKÝ, Tomáš. *Moderní trendy...*, s. 47-51.

4 PROVEDENÍ SMĚRNICE 2004/48/ES V ČESKÉM PRÁVNÍM ŘÁDU

4. 1 Směrnice 2004/48/ES v kontextu komunitárního práva

Od okamžiku, kdy se ČR stala k 1. 5. 2004 členem EU, odvíjí se **od komunitárního práva v českém právním řádu zásadní změny**, a to nejen v oblasti duševní vlastnictví.¹³⁶ Evropské právo duševního vlastnictví představuje oblast úzce související se společným trhem EU, která se velmi rychle rozvíjí. **Cílem harmonizace práv duševního vlastnictví je především zajištění fungování společného trhu,**¹³⁷ přestože již samotný charakter práv duševního vlastnictví v mnoha ohledech neumožňuje podřízení klasickým zásadám pro společný trh.¹³⁸ Také Smlouva o založení ES¹³⁹ stanoví v čl. 30 výjimku z pohybu zboží.¹⁴⁰ Ačkoliv zakládající smlouvy ES/EU neobsahují speciální ustanovení pro duševní vlastnictví, pravomoci ES v oblasti duševního vlastnictví jsou všeobecně uznávány, **normotvorná pravomoc orgánů ES/EU je dovozována z ustanovení obecného charakteru.**¹⁴¹

Jak vyplývá z činnosti orgánů ES/EU a dokumentů, které vydává Komise, **otázky spojené s vymahatelností autorských práv**, resp. práv duševní vlastnictví, jsou na úrovni komunitárního práva považovány za **klíčové**. Pozornost je zaměřena především na otázky vynucování práv, ale také technických prostředků ochrany, kolektivní správy práv, trvání práv nebo například ochrany práv v digitálním prostředí. To však platí také v měřítku celosvětovém.

Hledání efektivních nástrojů proti porušování práv duševní vlastnictví na evropské úrovni vyústilo ve vytvoření **Zelené knihy o boji proti padělání a pirátství v oblasti jednotném trhu,**¹⁴² kterou přijala Komise v roce 1998. Na základě závěrů Zelené knihy byl vypracován ke stejnému tématu **Akční plán Komise**¹⁴³ na zlepšení a posílení způsobu boje proti padělání a pirátství v rámci vnitřního trhu, který Komise v listopadu roku 2000 zaslala Radě.

Tyto dokumenty odůvodňovaly neefektivní vymahatelnosti práv nutnost opatření na komunitární úrovni, přičemž za hlavní příčinu byly označeny velké rozdíly v právních úpravách jednotlivých členských států EU.

136 Závaznost sekundárních předpisů orgánů ES vyplývá z čl. 249 (býv. čl. 189) Smlouvy o založení Evropského společenství (pod č. 44/2004 Sb. m. s.), jedná se o právní stav k 31. 11. 2009.

137 Srov. Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 20. října 1993, Phil Collins proti Imtrat Handelsgesellschaft mbH a Patricia Im- und Export Verwaltungsgesellschaft mbH a Leif Emanuel Kraul proti EMI Electrola GmbH, spojené věci C-92/92 a C-326/92, Sb. rozh. I/1993, s. 5145.

138 Srov. například princip territoriality.

139 Pro úplnost uvádím, že Smlouva o založení Evropských Společenství byla přejmenována na Smlouvu o fungování EU a ustanovení, která uvádím, vychází z právního stavu před 31. 11. 2009, tzn. před přijetím Lisabonské smlouvy.

140 Srov. čl. 28 a 29 Smlouvy o ES (SES). Realizace zásady volného pohybu zboží souvisí se zákazem jakéhokoliv omezení pohybu zboží, mezi která jsou řazena vzhledem k jejich teritoriální výlučnosti i práva k duševnímu vlastnictví. Důsledné dodržování principu territoriality by však vedlo k omezování volného pohybu a izolaci trhu, což je v rozporu s cíli evropské integrace. Proto čl. 28 obsahuje také požadavek, aby členské státy svou legislativou nepřispívaly k omezování obchodu mezi členskými státy. Srov. MUNKOVÁ, Jindřiška. *Právní rámec prosazování práv...* Dostupné na <<http://www.dusevniivlastnictvi.cz/assets/vyukove-materialy/TextyIfinal.pdf>>.

141 Srov. čl. 30 Smlouvy v rámci působnosti ESD podle článku 234 Smlouvy.

142 Viz COM (98) 569 final. Green paper [online]. Europa.eu, 15. října 1998[cit. 1. dubna 2010]. Dostupné na <http://europa.eu/documents/comm/green_papers/pdf/com98_569_en.pdf>.

143 Akční plán je obsažen v oznámení Komise COM (2000) 789 final (Commission bating counterfeiting and piracy in the single market). COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES. Commission bating counterfeiting and piracy in the single market [online]. eur-lex.europa.eu, 30. listopadu 2000 [cit. 1. dubna 2010]. Dostupné na <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2000:0789:FIN:en:PDF>>.

Nedostatečný systém opatření ovlivnil ekonomickou i sociální oblast, především obchod a oblast ochrany spotřebitele. Negativa se projevila také oblastí svobodného pohybu zboží a služeb v rámci vnitřního trhu.

4. 1. 1 Charakteristika směrnice 2004/48/ES a její cíle

Důvody pro přijetí směrnice 2004/48/ES souvisely především s nutností **odstranit rozdíly v prostředcích k vymáhání práv** duševního vlastnictví¹⁴⁴ v členských státech EU. Nová úprava v oblasti vymáhání práv duševního vlastnictví na úrovni sekundární legislativy byla v evropském právu vytvořena, přestože ustanovení o prostředcích k vymáhání práv duševního vlastnictví již obsahovala také Dohoda TRIPS. V Dohodě TRIPS, závazné pro členské státy EU i pro ES jako celek (jako členy WTO), byla vytvořena společná pravidla použitelná na mezinárodní úrovni a prováděná ve všech členských státech, která představují **tzv. minimální požadavky k zajištění ochrany a vymáhání práv**. Do přijetí Směrnice se právo Evropské unie v oblasti duševního vlastnictví doposud soustředilo především na harmonizaci předpisů upravujících hmotné právo a postavení vlastníků práv duševního vlastnictví, jejich procesní oprávnění byla doposud stanovena Dohodou TRIPS.¹⁴⁵ Přestože oblast vymáhání práv duševního vlastnictví byla již v členských zemích EU částečně harmonizována prostřednictvím Dohody TRIPS, přetrvávající rozdíly v jednotlivých členských státech EU si vyžádaly úpravu na úrovni komunitární.¹⁴⁶ Jako cíl směrnice 2004/48/ES bylo stanoveno vytváření prostředí pro **rozvoj vnitřního trhu**. Pro fungující vnitřní trh, odstraňování omezení svobody pohybu a narušování hospodářské soutěže mají prostředky k vymáhání práv duševního vlastnictví rozhodující význam. Postupným **odstraňováním padělení, pirátství a jiných forem** porušování práv k duševnímu vlastnictví, které představují vážnou hrozbu pro hospodářství členských států, by měla být zajištěna nejen **podpora inovace a tvořivosti**, ale také rozvoj **investic, zaměstnanosti** a zvýšení **konkurenceschopnosti**.¹⁴⁷

4. 1. 2 Příprava a přijetí směrnice 2004/48/ES

Proces přijetí Směrnice byl urychlen, aby se zabránilo možnému oddálení schválení předpisu po vstupu nových členských států Evropské unie v květnu 2004, kdy hrozilo, že by nově zvolený Evropský parlament nemusel s návrhem Směrnice souhlasit, a mohlo by tedy dojít ke značnému ztížení či znemožnění přijetí. Po intenzivních jednáních mezi stranami a výbory, která vyústila v kompromisní návrh, byl návrh Směrnice přijat již po prvním čtení v dubnu 2004. **Dne 29. 4. 2004 přijal Evropský parlament a Rada směrnici č. 2004/48/ES o dodržování práv duševního vlastnictví**. Následující den byla Směrnice zveřejněna a účinnosti nabyla 20. 5. 2004, přičemž členské státy měly povinnost uvést svou **legislativu do souladu** se Směrnicí do byl stanoven **k 29. 4. 2006**.¹⁴⁸

144 Například výrazné rozdíly v jednotlivých členských státech mezi prováděcími ustanoveními pro používání prozatímních opatření, užívaných zejména k zajištění důkazů, stanovení výše náhrady škody, nebo v řízení k vydání soudního zákazu. V některých členských státech neexistovala opatření, jako je právo na informace a stažení zboží uvedeného na trh, byť Směrnice 2004/48/ES stanoví pouze minimální požadavky. Viz Předkládací zpráva Ministerstva průmyslu a obchodu k zákonu č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví.

145 Viz také Důvodová zpráva Vlády ČR k návrhu zákona o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví, Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, tisk 1110/0 ze dne 8. 9. 2005.

146 Navíc úprava v TRIPS stanoví řadu požadavků jako fakultativních. Srov. čl. 47 Dohod TRIPS týkající se práva na informace.

147 Srov. bod 1 až 3 odůvodnění Směrnice.

148 Srov. např. Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 5. června 2008, Komise ES v. Spolková republika Německo, C-395/07, Úř. věstník C č. 183/2008, s. 5. Nepřijetím předpisů nezbytných pro dosažení souladu se směrnicí 2004/48/ES ve stanovené

Přijatý návrh, který byl výsledkem kompromisu, se však lišil od původního návrhu¹⁴⁹ vypuštěním veřejnoprávních nástrojů postihu porušování práv, které mohly být účinné v boji proti padělání a pirátství. Jednalo se o určitý ústupek, který měl napomoci hladkému průběhu přijetí Směrnice, většina členských států byla totiž proti navrhované harmonizaci také v oblasti veřejnoprávního postihu.¹⁵⁰ Nakonec ve finálním návrhu směrnice 2004/48/ES **oblast trestních sankcí, jak původně zamýšlela Komise, zahrnuta nebyla.**¹⁵¹ Na tuto skutečnost později Komise zareagovala předložením návrhu směrnice, která se týká trestních opatření k prosazování práv duševního vlastnictví ze dne 26. 4. 2006.¹⁵² V důvodové zprávě k návrhu je výslovně zmíněno, že vedle opatření stanovených podle směrnice 2004/48/ES představují v určitých případech prostředek k prosazování práv duševního vlastnictví také trestní sankce, proto je nutné směrnici 2004/48/ES ze dne 29. 4. 2004 o dodržování práv duševního vlastnictví doplnit trestními ustanovení.¹⁵³ Vzhledem k předmětu a vymezení tématu této práce však již ponechám stranou kritické posouzení chybějícího zahrnutí trestněprávních opatření, která podle směrnice 2004/48/ES samotné představují jeden z neúčinnějších prostředků ochrany práv s odrazující funkcí.¹⁵⁴

V současné době považuje Komise soubor již přijatých právních předpisů v oblasti dodržování práv duševního vlastnictví za základ dalšího postupu a v souladu s usnesením Rady o komplexním evropském plánu boje proti padělání a pirátství ze dne 25. 9. 2008 se zaměřila na dokončení přijetí právních předpisů a na opatření nelegislativního charakteru.¹⁵⁵

lhůtě Německo porušilo povinnosti, které pro něj vyplývají z této směrnice. Obdobně Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 15. května 2008, Komise ES v. Švédské království, C-341/07, Úř. věstník C č. 171/2008, s. 11. Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 21. února 2008, Komise ES v. Lucemburské velkovévodství, C-328/07, Úř. věstník C č. 171/2008, s. 9.

149 Viz Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on measures and procedures to ensure the enforcement of intellectual property rights, COM (2003) 46 final of 30. 1. 2003. Návrh Směrnice vytvořený Komisí v lednu roku 2003 se od posléze přijatého návrhu v mnohém odlišoval. Bylo by však zřejmě již nad rámec rozsahu této práce srovnávat detailněji jednotlivá ustanovení, která doznala změny, ačkoliv by to mohlo být pro srovnání a úvahy de lege ferenda přínosné. Srovnání se věnoval ve své disertační práci například Michal Černý. Viz ČERNÝ, Michal. *Výmahatelnost práv...*, s. 118-119.

150 Blíže k samotnému procesu přípravy a přijetí Směrnice: PELIKÁNOVÁ, Radka. Jakou definici průmyslového vlastnictví potřebujeme? *Právní fórum*, 2009, č. 2, s. 45 a násl.

151 Srov. bod 28 odůvodnění, který uvádí, že vedle občanskoprávních a správních opatření a řízení představují v určitých případech další prostředky k zajištění dodržování práv duševního vlastnictví rovněž tresty.

152 Tento návrh směrnice pozměňuje návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady, která se týká trestních opatření k prosazování práv duševního vlastnictví (2005/0127/ COD). Návrh zapracovává sdělení Komise ze dne 23. listopadu 2005 KOM(2005) 583 v konečném znění o důsledcích rozsudku Soudního dvora ze dne 13. září 2005 (C-176/03 Komise/Rada). Z uvedeného rozsudku vyplývá, že trestně právní ustanovení nezbytná k účinnému provádění práva Společenství vyplývají ze Smlouvy o ES. COM (2006) 168 final.

153 „Komise provedla právní rámec v oblasti jednotného trhu, který poskytuje nástroje k prosazování práv duševního vlastnictví spravedlivým, účinným a přiměřeným způsobem. Základním kamenem tohoto rámce je směrnice o dodržování práv duševního vlastnictví. Tato směrnice uvedla do souladu zákony členských států s ohledem na občanskoprávní opatření k prosazování práv duševního vlastnictví a v současné době je v Radě projednáván návrh na trestní sankce.“ Viz Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru KOM 2009/0467 ze dne 11. 9. 2009, Posílení dodržování práv k duševnímu vlastnictví na vnitřním trhu, Dokumenty Komise (CELEX 52009DC0467).

154 Směrnice o dodržování práv na rozdíl TRIPS (čl. 61) v čl. 2 odst. 3 písm. b), c) výslovně stanoví, že se nevztahuje na trestní předpisy. Srov. také čl. 3 odst. 1 ve spojení s bodem 28 odůvodnění směrnice 2004/48/ES. Směrnice 2004/48/ES stanoví požadavek odrazujících opatření, ponechává je však na opatřeních veřejnoprávních. „Touto směrnicí nejsou dotčeny mezinárodní závazky členských států, a zejména dohoda TRIPS, včetně závazků, které se týkají trestního řízení a sankcí; vnitrostátní předpisy členských států týkající se trestního řízení nebo trestů v případě porušení práv duševního vlastnictví.“

155 Jak vyplývá ze Sdělení Komise ze dne 11. 11. 2009 týkajícího se posílení dodržování práv k duševnímu vlastnictví na vnitřním trhu na základě průzkumu z roku 2007 je nezbytným požadavkem podpora malých a středních podniků, které mají velké problémy s porušováním práv duševního vlastnictví, aniž by však měly finanční prostředky ke stíhání porušovatelů. V dubnu 2009 proto předložila skupina odborníků Komise doporučení, jak pomoci malým a středním podnikům a uvedla do provozu pro podniky poradenské centrum pro záležitosti práv duševního vlastnictví týkající se Číny. Důraz kladený na práva duševního vlastnictví a využívání znalostí od obnovení Lisabonské strategie v roce 2005 souvisí také s vypracováním seznamu „nejdůležitějších zemí“ pro dodržování práv duševního vlastnictví který je

Jak vyplývá mimo jiné ze Zprávy OECD týkající se hospodářských dopadů padělání a pirátství z roku 2006,¹⁵⁶ jedním z největších úkolů je získávání spolehlivých a aktuálních informací o rozsahu padělání a pirátství a jejich důsledcích. Přestože již dochází k analýzám, stále chybí srovnatelné údaje a ucelené informace, které by pomohly účinněji se zaměřit na vymáhání práv. Za tímto účelem je ve Sdělení Komise ze dne 11. 9. 2009 prosazováno vytvoření Evropského střediska pro sledování padělání a pirátství.

4. 1. 3 Směrnice 2004/48/ES a její vztah k Dohodě TRIPS

Všechny státy EU, včetně ES samotných, jsou smluvními stranami Dohody TRIPS, ze které Směrnice vychází.¹⁵⁷ Směrnice i Dohoda TRIPS upravují oblast prosazování a vymahatelnosti autorských práv, resp. duševního vlastnictví. Směrnice výslovně stanoví ve svém čl. 2 odst. 3 písm. b) týkajícím se oblasti působnosti, že Směrnicí nejsou dotčeny mezinárodní závazky členských států ES/EU. Zmíněna je Dohoda TRIPS, včetně závazků, které se týkají trestního řízení a sankcí. Odůvodnění textu směrnice poukazuje na závažnost a nebezpečí porušování práv duševního vlastnictví, jako zvláště závažné jsou hodnoceny úmyslné formy porušování nebo organizované ve větším měřítku. **Kromě soukromoprávních nástrojů Směrnice proto zmiňuje také nutnost zajistit řízení a nápravná opatření veřejnoprávními nástroji,¹⁵⁸ sama Směrnice však trestněprávní prostředky ochrany neobsahuje. Je tedy již povinností jednotlivých členských států adekvátní prostředky pro efektivní vymahatelnost práv duševního vlastnictví upravit. Na rozdíl od Směrnice, která byla nakonec přijata bez veřejnoprávních nástrojů, **Dohoda TRIPS možnosti trestněprávních sankcí obsahuje (čl. 61).** Dohoda TRIPS si tak i přesto, že byla již přijata Směrnice vztahující se na členské státy ES/EU, **ponechává svůj význam** na poli mezinárodního i evropského práva v oblasti duševního vlastnictví a jeho vymahatelnosti.**

Na druhou stranu Dohoda TRIPS obsahuje poměrně obecně formulovaná ustanovení a ponechává již na smluvních státech, jakým způsobem budou naplňovat závazky z ní plynoucí. V právních řádech jednotlivých členských států Společenství tak jsou velké rozdíly, které nositelům práv neumožňují využívat stejnou úroveň ochrany na celém území Společenství, například v oblasti trestních opatření jsou rozdíly značné.¹⁵⁹ Velké rozdíly v jednotlivých právních úpravách členských států EU byly také hlavním důvodem pro přijetí Směrnice. V tomto směru Směrnice na Dohodu TRIPS navazuje a dále ji rozvádí.

pravidelně aktualizován (dostupné na <http://ec.europa.eu/trade/issues/sectoral/intell_property/ipr_epc_countries_en.tm>). V květnu 2008 se konala konference o padělání a pirátství, po jejímž skončení byla vydána Strategie práv k průmyslovému vlastnictví pro Evropu a bylo přijato usnesení Rady ve složení pro konkurenceschopnost o komplexním evropském plánu boje proti padělání a pirátství. Rada také vyzvala Komisi, aby se v rámci plánu proti padělání v celní oblasti na období 2009-2012 dále intenzivně zaměřovala na hraniční kontroly. Viz Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru ze dne 11. září 2009, s názvem Posílení dodržování práv k duševnímu vlastnictví na vnitřním trhu, Dokumenty Komise, KOM 2009/0467, CELEX 52009DC0467.

156 Viz Zpráva OECD. *The Economic Impact of Counterfeiting and Piracy* [online]. Oecd.org, 2006, [cit. 28. 3. 2010]. Dostupné na <<http://www.oecd.org/sti/counterfeiting>>.

157 Cílem Směrnice bylo provést některá ustanovení Dohody TRIPS do evropského práva, konkrétně se jednalo o nástroje, které byly považovány za „best practice“ a osvědčily se jako opatření v některých členských státech. Směrnice stanoví pouze minimální stupeň harmonizace pro provedení do vnitrostátních právních předpisů, přesto bylo jednou z podmínek, aby TRIPS jako mezinárodní smlouva, uzavřená v rámci WTO, podléhala v rámci ES jednotnému výkladu. Viz VEDDERN, Michael. *The Enforcement Directive 2004/48/EC - A further step in the harmonisation of IP laws in Europe*. [online] *IPR Bulletin*, 2004, Aug.-Sept. 2004, N. 16. [cit. 28. 3. 2010]. Dostupné na <<http://www.ipr-helpdesk.org/newsletter/16/html/EN/IPRTDarticleN10AA2.html>>.

158 V textu odůvodnění srov. bod 28.

159 Například v oblasti trestních sazeb stanovených vnitrostátními právními řády.

Pokud se zaměřím na srovnání textu Směrnice a Dohody TRIPS, Směrnice z Dohody TRIPS vychází a její body často odpovídají jednotlivým článkům. Směrnice však představuje úpravu, která ačkoliv neupravuje veřejnoprávní prostředky ochrany, jde v mnohém dále.

4. 1. 4 Provedení směrnice 2004/48/ES v českém právním řádu

Povinnost transponovat směrnici 2004/48/ES o dodržování do českého právního řádu si vyžádala **změny v oblasti hmotného i procesního práva**. V českém právním řádu byla Směrnice provedena zákonem č. 216/2006 Sb. V následující části se budu věnovat jejímu provedení v následujících zákonech: zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zákon č. 408/2000 Sb., o ochraně práv k odrůdám rostlin a zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.¹⁶⁰ K naplnění cílů Směrnice v podobě sjednocení národních právních úprav vymáhání práv duševního vlastnictví byl přijat také nový zákon č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví.

4. 2 Provedení směrnice 2004/48/ES v autorském zákonu

4. 2. 1 Novelizace autorského zákona provedená zákonem č. 216/2006 Sb.

Nyní bych se ráda zaměřila již na samotnou směrnici 2004/48/ES o dodržování práv duševního vlastnictví ve vztahu k novelizaci autorského zákona. Směrnice o dodržování byla v autorském zákoně provedena zákonem č. 216/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění zákona č. 81/2005 Sb., a některé další zákony.¹⁶¹

Ačkoliv při přípravě nového autorského zákona v roce 2000 Česká republika ještě nebyla členem EU, návrh nového autorského zákona byl již koncipován s ohledem na předpisy komunitárního práva a byla snaha zapracovat je v co možná nejširší míře, shody však nebylo dosaženo všech oblastech.¹⁶²

Hlavním důvodem pro vypracování novely tak byla nutnost **harmonizace autorského zákona a dalších zákonů s předpisy práva komunitárního a mezinárodními smlouvami**, které byly komunitárním právem provedeny.

160 K hodnocení v pořadí čtvrté novely autorského zákona č. 216/2006 Sb. viz TŮMA, Pavel, Harmonizační novela autorského zákona si nechala prostor pro další novelu. *Právní zpravodaj*, 2006, č. 8, s. 1 - 6. „Vládní novela autorského zákona odstranila především nedostatky, které vyplývají z nutnosti transpozice ustanovení komunitárního práva. Vzhledem k současné nekomplexní a nesystémové úpravě v oblasti autorského práva a práv souvisejících na komunitární úrovni se nejednalo o jednoduchý úkol. Vítané je rovněž napravení některých nesrovnalostí, které se projeví během dosavadní, téměř pětileté, aplikace autorského zákona. Přesto nelze říci, že by bylo stanovených cílů dosaženo beze zbytku. (...) Celkově lze tedy s trochou nadsázky shrnout, že ze čtyř dosavadních novel autorského zákona je jedna v rozporu s komunitárním právem, druhá obsoletní, třetí zbytečná a čtvrtá ne zcela důsledně dopracovaná.“

161 Blíže k novelizaci zákonem č. 216/2006 Sb. a předchozí novele autorského zákona č. 81/2005 Sb. srov. TŮMA, Pavel, Harmonizační novela autorského zákona si nechala prostor pro další novelu. *Právní zpravodaj*, 2006, č. 8, s. 1-6.

162 Autorský zákon č. 121/2000 byl v době svého schválení v dubnu roku 2000 v souladu se směrnicemi, které byly přijaty před tímto datem, s výjimkou směrnice Rady 92/100/EHS o právu na pronájem a na půjčování, jakož i o některých právech souvisejících s právem autorským v oblasti duševního vlastnictví, v platném znění. V případě dalších směrnic (směrnice 2001/29/EHS a 2001/84/ES) vycházela úprava obsažená v autorském zákoně z návrhů těchto směrnic ve znění aktuálním v období přípravy autorského zákona. Konečná znění uvedených směrnic se ale od návrhů lišila, navíc byly později přijaty další směrnice, které v AutZ zohledněny nebyly. Výsledkem bylo, že ačkoliv AutZ byl přijat jako předpis zohledňující předpisy komunitárního práva, jeho platná úprava evropským předpisům neodpovídala, takže bylo třeba ustanovení AutZ zpřesnit a sladit s těmito směrnicemi.

Zákon č. 216/2006 Sb. reagoval na potřebu zohlednit v právní úpravě autorského zákona některé z dřívějších předpisů komunitárního práva, na jejichž neprovedení byla Česká republika ze strany orgánů Evropských společenství upozorňována. Vedle směrnice 2004/48/ES o dodržování, která představovala v době přípravy novelizace autorského zákona poslední vydanou evropskou normu pro oblast vymáhání práv duševního vlastnictví, se tak jednalo o harmonizaci také ve vztahu k dalším směrnicím.¹⁶³

Kromě nutnosti provést změny k dosažení souladu s právem ES/EU, se **novelizace týkala také legislativních oprav a zpřesnění**, které měly reagovat na dosavadní aplikaci nového autorského zákona z roku 2000 v praxi. Během pětiletého období jeho aplikace se již ukázalo jako potřebné zpřesnit a doplnit některá ustanovení. Směrnice 2004/48/ES o dodržování práv duševního vlastnictví přinesla v oblasti ochrany autorského práva potřebu řady úprav, **přestože sama Směrnice vychází z Dohody TRIPS závazné pro ČR od roku 1996, jejíž mnohá ustanovení autorský zákon již obsahoval**. Tam, kde platná úprava nebyla zcela v souladu se směrnicí, bylo navrženo doplnění nebo zpřesnění.¹⁶⁴

4. 2. 2 Konkrétní změny provedené pod vlivem směrnice 2004/48/ES

Pod vlivem směrnice 2004/48/ES byla doplněna stávající úprava ustanovení § 40 odst. 1 písm. c) AutZ přiznávající autorovi **informační nárok** vůči osobě, která zasáhla neoprávněně do autorova práva, nebo je ohrozila. Na právo na informace byla v době přípravy návrhu Směrnice zaměřena velká pozornost ze strany majitelů práv a jejich lobby. Právo na informace umožňuje žádat informace o osobách, které prokazatelně a v komerčním měřítku přicházejí do styku se zbožím a službami porušujícími autorská práva nebo se jedná o osoby, které jsou označeny jako ti, kdo se porušujícího jednání účastní. Přestože Směrnice zavádí požadavek hospodářského nebo obchodního prospěchu není zcela vyloučeno, aby byly předmětem práva na informace nepřímo i další osoby (nejednající za účelem hospodářského prospěchu), jestliže informace o původu a distribučních sítích zboží či služeb povedou ke zjištění protiprávního jednání.¹⁶⁵

Nárok spočívající v povinnosti poskytnout zákonem stanovené informace **obsahovalo již původní znění** autorského zákona a novelou pod vlivem **komunitárního práva došlo k osobnímu a obsahovému rozšíření**. Smyslem ustanovení je především **získání informací o původu zboží nebo služeb**, kterými jsou porušována práva, **distribučních kanálech a totožnosti třetích osob** zúčastněných na porušování.¹⁶⁶ **Informační povinnost tak vzniká nejen ohrožitelům a porušitelům samotným, ale také dalším osobám.**

163 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/844/ES ze dne 27. 9. 2001 o právu na opětný prodej ve prospěch autora originálu uměleckého díla (Úř. věst., L 272, 13. 10. 2001, s. 32), směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/299/ES ze dne 22. 5. 2001 o harmonizaci určitých aspektů práva autorského a práv s ním souvisejících v informační společnosti (Úř. věst., L 167, 22. 6. 2001, s. 10), směrnice Rady 92/1000/EHS ze dne 19. 11. 1992 o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s právem autorským (Úř. věst., L 346, 27. 11. 1992, s. 61).

164 Podrobněji k některým praktickým dopadům Směrnice o dodržování společně s dalšími normami komunitárního práva v souvislosti s analýzou rozhodnutí Evropského soudního dvora C-275/04 Promusicae ze dne 29. ledna 2008: LYČKA, Martin. Promusicae: střet práva na ochranu osobních údajů a práva duševního vlastnictví v komunitárním právu. Jurisprudence, 2008, č. 2, s. 36.

165 VEDDERN, Michael. The Enforcement Directive 2004/48/EC - A further step in the harmonisation of IP laws in Europe. [online] *IPR Bulletin*, 2004, Aug.-Sept. 2004, N. 16. [cit. 28. 3. 2010]. Dostupné na <<http://www.ipr-helpdesk.org/newsletter/16/html/EN/IPRTDarticleN10AA2.html>>.

166 Srov. čl. 21 odůvodnění směrnice 2004/48/ES.

Vedle osob, které by mohly být případně odpovědné jako „prostředníci“ dle § 40 odst. 1 písm. f) AutZ (srov. níže) se může jednat o držitele neoprávněné rozmnoženiny, uživatele služby, kterou je neoprávněně zasahováno do práv autora, nebo osoby označené těmito osobami. Důvodem je snaha zajistit, aby se i tyto osoby podílely na prevenci protiprávních aktivit, které by mohly vyplývat z aktivit, na kterých sice nenesou přímou vinu, ale které svým působením nepřímou umožňují a usnadňují. Tím má být dosaženo nejen ochrany autorů a jejich děl, ale daný postup by měl při dodržení zásady presumpce neviny zajistit i to, aby se naopak osoba podezřelá z potenciálně protiprávního jednání mohla vyvinut a prokázat, že jednala po právu, což souvisí na druhou stranu se zajištěním ochrany třetích osob.

Čl. 8 odst. 1 směrnice 2004/48/ES týkající se práva na informace uvádí ve vztahu k přiznání nároků **požadavek odůvodněnosti a přiměřenosti**. Stejně tak se předpokládá v souladu se zmíněným článkem Směrnice možnost uvážení soudu i v případě informačního nároku dle § 40 odst. 1 písm. c) AutZ, přestože to autorský zákon výslovně nestanoví. **Lze však doporučit de lege ferenda výslovné zakotvení požadavku přiměřenosti**, tak jak je tomu v případě zákona o vymáhání průmyslových práv.¹⁶⁷

Také **nárok odstraňovací (restituční) podle § 40 odst. 1 písm. d) AutZ byl doplněn** dle příslušných ustanovení směrnice týkajících se nápravných opatření.¹⁶⁸ Obsahově a věcně tak byl pod vlivem komunitárního práva **rozšířen výčet nároků** vztahujících se k předmětům souvisejícím s porušením (ohrožením) autorského práva. Opatření vyplývající z odstraňovacího nároku se mohou týkat nejen neoprávněně zhotovených rozmnoženin nebo napodobenin díla, zařízení, výrobku nebo součástky podle § 43 odst. 2 AutZ, ale i materiálů a nástrojů použitých výlučně nebo převážně k nelegální výrobě rozmnoženin nebo napodobenin díla. Jak uvádí čl. 10 směrnice 2004/48/ES opatření zahrnují stažení z obchodních kanálů, konečné odstranění z obchodních kanálů nebo zničení.

V ustanovení **§ 40 odst. 1 písm. f AutZ** (zákaz poskytování služby využívané k porušování práva) novela autorského zákona **nově rozšiřuje nároky autora o možnost domáhat se zákazu činnosti vůči osobě, která poskytuje služby, které využívají třetí osoby k porušování** (ohrožování) práv autora. Tento **zvláštní negatorní nárok** nesměruje vůči rušiteli či ohrožiteli autorského práva, ale **vůči jiným osobám jiným, které jsou Směrnicí označeny jako „prostředníci“** („intermediaries“).¹⁶⁹ Tímto ustanovením se zakládá autorskoprávní odpovědnost za poskytování předmětných služeb, která je závislá na vzniku odpovědnosti třetích osob jako ohrožitelů či rušitelů autorského práva. Možnost uplatnit tento nárok nebyla ani před přijetím novely zcela vyloučena vzhledem k demonstrativní výčtu v ustanovení § 40 AutZ. Ovšem původní znění autorského zákona vzbuzovalo pochybnosti týkající se možné aplikace, a to zejména v souvislosti s příčinnou souvislostí mezi jednáním dotčených osob a vzniklým protiprávním stavem.¹⁷⁰ Nárok směřuje zejména vůči **provozovatelům služeb typu peer-to-peer**¹⁷¹ a dalších služeb.

167 Srov. § 3 odst. 2 ZVPP: „Soud žalobu zamítne, jestliže by to bylo v nepoměru k závažnosti ohrožení či porušení práva.“

168 Srov. čl. 10 směrnice 2004/48/ES (nápravná opatření).

169 Srov. čl. 11 směrnice 2004/48/ES a čl. 8 odst. 3 směrnice 2001/29/ES. Čl. 11 směrnice 2004/48/ES se týká soudních zákazů: „Aniž je dotčen čl. 8 odst. 3 směrnice 2001/29/ES, zajistí členské státy, aby nositelé práv mohli požádat o vydání soudního zákazu vůči prostředníkům, jejichž služby jsou užívány třetími osobami k porušování práva duševního vlastnictví.“

170 Viz TŮMA, Pavel, Harmonizační novela autorského zákona si nechala prostor pro další novelu. *Právní zpravodaj*, 2006, č. 8, s. 1-6.

171 Tzv. peer-to-peer file sharing souvisí se vznikem autorskoprávní odpovědnosti třetích osob, které zpřístupňují

Okruh povinných osob, vůči kterým lze uplatnit tento zvláštní negatorní nárok, není autorským zákonem ani komunitárním právem blíže specifikován, vymezení okruhu povinných tak bude záležet především na konkrétních okolnostech a posouzení dostatečného stupně příčinné souvislosti mezi poskytováním služeb a porušováním autorských práv. **I z toho důvodu lze do budoucna doporučit, aby byla v zákoně výslovně zakotvena možnost soudcovského uvážení.**¹⁷² Ustanovení je transpozicí směrnic Evropského Parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. 5. 2001 o harmonizaci určitých aspektů práva autorského a práv s ním souvisejících v informační společnosti a směrnice 2004/48/ES o dodržování. Možnost uplatnění nároku dle § 40 odst. 1 písm. f) AutZ zejména ve vztahu k internetovým užitím či reprografickým službám je **považována za užitečný krok ke zlepšení vymahatelnosti práv, jak vyplynulo z dotazníku zájmovým skupinám určenému pro hodnotící zprávu Komise EU.**¹⁷³

V souvislosti s § 41 AutZ je vhodné upozornit na rozpor zákonné úpravy ve vztahu k provedení směrnice 2004/48/ES. Přestože současná úprava obsahuje již výslovné zakotvení aktivní legitimace výhradního licenčního nabyvatele, **nebyl mu v ustanovení § 41 AutZ přiznán zvláštní zápůrčí nárok podle § 40 písm. f) AutZ** domáhat se zákazu poskytování služby, kterou využívají třetí osoby k porušování nebo ohrožování práva autora. Výhradní nabyvatel se jinak může domáhat těch nároků jako autor s výjimkou nároků souvisejících výlučně s osobou samotného autora pro jejich osobnostní charakter (§ 40 písm. a) AutZ na určení svého autorství, § 40 písm. e) AutZ na poskytnutí přiměřeného zadostiučinění), pouze nárok podle § 40 písm. f) AutZ byl nabyvateli výhradní licence odepřen. Lze tedy **doporučit nápravu tohoto legislativního nedostatku** vzniklého při novelizaci zákonem č. 216/2006 a přiznat nabyvateli výhradní licence, jako osobě oprávněné žádat o použití opatření a řízení ve smyslu čl. 4 ve spojení s čl. 11 směrnice, také zvláštní zápůrčí nárok, tak aby byla uvedena současná zákonná úprava do souladu s úpravou komunitární.¹⁷⁴

Při novelizaci autorského zákon v roce 2006 zákonem č. 216/2006 Sb. bylo **vloženo pod vlivem komunitárního práva také nové ustanovení § 40 odst. 2 AutZ** odpovídající **požadavku čl. 8 odst. 3 směrnice 2004/48/ES**, aby soud při rozhodování o nápravném opatření bral v úvahu jednak míru závažnosti porušení práva, jednak **zájmy třetích stran**, zejména spotřebitelů a osob jednajících v dobré víře. Výslovně je stanovena možnost uvážení soudu co do vhodnosti, úměrnosti a závažnosti přiznání odstraňovacích nároků podle konkrétních okolností, s ohledem na třetí osoby, které právo autora neporušily úmyslně. Také je vhodné zvážit, zda není na místě použití jiných prostředků ochrany práv autora.¹⁷⁵

rozmnoženiny autorských děl veřejnosti, tzn. provozují či uvádějí do oběhu zařízení (systémy), na jejichž základě dochází ke zpřístupňování (např. systémy Napster, Grokster, Morpheus a jiné). TELEEC, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 226 (§ 18). Dále se jedná se například o služby směřující k odstraňování technického zabezpečení proti pořízování rozmnoženin děl. Nebo se autor může na základě tohoto ustanovení domáhat například toho, aby service provider (poskytovatel volného prostoru na internetu) odstranil nebo zamezil přístup veřejnosti k určitým internetovým stránkám, které porušují nebo ohrožují právo autora k jeho dílu.

172 Podrobněji k problematice povinných subjektů a posouzení příčinné souvislosti ve vztahu ke konkrétním okolnostem mezi poskytováním služeb a porušováním autorských práv viz TELEEC, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 434.

173 Blíže viz 4. kapitola.

174 Srov. TELEEC, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 449 (§ 41).

175 CHALOUPKOVÁ, Helena, HOLÝ, Petr. *Autorský zákon. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 67.

Na doplnění ustanovení § 40 odst. 4 AutZ měl vliv čl. 13 směrnice 2004/48/ES obsahující ustanovení týkající se **náhrady škody, konkrétně způsobu výpočtu její výše. Náhrada škody** podle Směrnice nakonec na rozdíl od původního návrhu Komise **postrádá jakýkoliv sankční charakter**.¹⁷⁶ Směrnice jasně stanoví, že porušitel má nahradit škodu odpovídající skutečné výši škody.¹⁷⁷ Příslušný článek Směrnice nerozlišuje mezi škodou skutečnou či ušlým ziskem, bezdůvodným obohacením či nemajetkovou újmou a používá pouze **pojem „damages“**. Směrnice v ustanovení čl. 13 **nevychází z odlišností** mezi majetkovou újmou vzniklou pouze v majetkové sféře poškozeného v podobě škody a nemateriální újmou¹⁷⁸ – a tomu odpovídající koncepci náhrady škody a vydání bezdůvodného obohacení vedle poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za nemajetkové újmy jako odlišných nároků. Pojem tedy může zahrnovat všechny výše uvedené případy, v českém právu se jedná o náhradu škody, vydání bezdůvodného obohacení, stejně jako poskytnutí přiměřeného zadostiučinění. Přestože úprava **vychází z čl. 13 směrnice 2004/48/ES** jedná se o **úpravu náhrady škody, bezdůvodného obohacení a přiměřeného zadostiučinění** v souladu s koncepcí v českém právním řádu.

Ustanovení § 40 odst. 4 AutZ obsahuje **zvláštní úpravu týkající se náhrady škody, resp. způsobu výpočtu výše ušlého zisku** ve výši autorské odměny, která by byla obvyklá za získání takové licence.¹⁷⁹ Úprava byla do autorského zákona vložena pod vlivem komunitárního práva, přestože dikci čl. 13 směrnice 2004/48/ES odpovídalo i původní znění § 40 odst. 4 AutZ (v souladu s charakterem směrnic jako pramenů komunitárního práva závazných co do cíle, u kterých není vyžadována inkorporace).¹⁸⁰ V návaznosti na uvedený čl. 13 Směrnice bylo stávající ustanovení pouze doplněno o alternativní variantu výpočtu náhrady škody, resp. ušlého zisku.¹⁸¹

Obecných podmínek vzniku odpovědnosti za škodu podle občanského zákoníku (dále také „ObčZ“) se doplnění ustanovení nedotklo, ovšem bylo **posíleno postavení autorů díky možnosti stanovit ušlý zisk jako náhradu obvyklého ušlého zisku** v případě, kdy by jinak bylo například velmi nesnadné skutečně ušlý zisk vypočítat. Ustanovení týkající se **výše bezdůvodného obohacení**, které vzniká na straně toho, kdo neoprávněně nakládal s dílem, aniž by k tomu získal potřebnou licenci, představuje **posílení postavení autora již samo o sobě tím, že stanoví výši bezdůvodného obohacení jako dvojnásobek obvyklé odměny, což má sankční charakter**.

176 Srov. Příklad úpravy náhrady škody např. v USA.

177 Viz blíže VEDDERN, Michael. The Enforcement Directive 2004/48/EC - A further step in the harmonisation of IP laws in Europe. [online] *IPR Bulletin*, 2004, Aug.-Sept. 2004, N. 16. [cit. 28. 3. 2010]. Dostupné na <<http://www.ipr-helpdesk.org/newsletter/16/html/EN/IPRTDarticleN10AA2.html>>.

178 Zde se setkáváme s pojmem „moral rights“, který byl také v důvodové zprávě přeložen jako morální práva, který se běžně používá v terminologii zahraničních států, ale v českém právu není příliš vhodný, vzhledem k užívání termínu „osobnostní práva“. Srov. BOHÁČEK, Martin, JAKL, Ladislav. *Právo duševního vlastnictví*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství VŠE, Oeconomica, 2002, s. 60

179 Srov. CHALOUPKOVÁ, Helena, HOLÝ, Petr. *Autorský zákon...*, s. 67. „Je upraven způsob jakéhosi náhradního stanovení výše nároku na náhradu ušlého zisku, přičemž z dikce ustanovení se jeví, že autor má na vyplacení hypotetického ušlého zisku nárok bez dalšího, čili že jde v podstatě o sankci, na kterou by měl autor nárok vedle vydání bezdůvodného obohacení.“

180 Blíže viz TELEČEK, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 434.

181 Vychází z obdobné úpravy u odpovědnosti za škodu vzniklou porušením povinnosti z obchodněprávního závazku dle § 381 obchodního zákoníku. Viz Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění autorský zákon, Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, tisk 1111/0 ze dne 9. 9. 2005.

Na druhou stranu, jak vyplývá z praxe, **obtíže může činit požadavek výše „obvyklé licence“**, jak uvádí AutZ i ZVPP. Budu-li vycházet z obecného výkladu obvyklé ceny, jedná se o cenu v době poškození, za kterou dle § 2 odst. 1 zákona č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku můžeme považovat cenu, které by bylo dosaženo při prodeji stejného či obdobného majetku v obvyklém obchodním styku v tuzemsku.¹⁸² Cena licence by tedy měla vycházet z ceny na trhu a při jejím určení by měly být zváženy základní mechanismy fungování trhu, jestliže se má jednat o objektivní kritérium stanovení ceny licence.

V rámci procesní realizace může dojít také k situaci, kdy vzniknou nepoměrné obtíže se zjištěním výše nároku, nebo nelze výši nároků zjistit vůbec. Tehdy je možné při určení skutečně ušlého zisku nebo ušlého zisku ve výši obvyklé autorské odměny vycházet také z ustanovení § 136 OSŘ, podle kterého se **uplatní úvaha soudu o určení výše nároku** (tzv. arbitrární určení výše).

Na tomto místě bych ráda upozornila na úpravu v zákoně o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví, která se od úpravy v AutZ odlišuje. ZVPP stanoví v § 5 odst. 2 odškodnění jako náhradu škody, bezdůvodné obohacení a přiměřené zadostiučinění paušální částkou (nejméně) ve výši dvojnásobku licenčního poplatku, který by byl obvyklý při získání licence. Podle § 40 odst. 4 AutZ se autor může domáhat ušlého zisku ve výši odměny, která by byla obvyklá a výše bezdůvodného obohacení se odvíjí od dvojnásobku obvyklé odměny. Přestože tedy cílem Směrnice je mimo jiné sjednotit úpravu práva duševního vlastnictví, koncepce odškodnění je v autorském zákoně a v zákoně o vymáhání odlišná.

Při stanovení náhrady škody vycházejí soudní orgány podle směrnice 2004/48/ES ze skutečné újmy, kterou skutečně utrpěl nositel práva v důsledku jeho porušení. Na základě úpravy obsažené ve Směrnici by **náhrada škody neměla sloužit v první řadě jako prostředek k sankcionování** porušovatele, ale především jako prostředek **k reparaci škod a újem**, které v důsledku porušování nositel práva utrpěl.¹⁸³ Soud buď přihlédně při výpočtu výše náhrady ke kritériím, kterými jsou nežádoucí hospodářské důsledky včetně ztráty zisku, neoprávněné zisky porušovatele práva, případně i jiné než hospodářské důsledky jako například nemajetková újma, nebo může alternativně ve vhodných případech stanovit náhradu škody alespoň ve výši autorské odměny, kterou by porušovatel práva musel zaplatit, kdyby o udělení oprávnění k užití díla řádně požádal.¹⁸⁴

182 Srov. § 734 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

183 Blíže také viz ČERMÁK, Karel. Peněžitě nároky ve sporech z duševního vlastnictví. *Právní rádce*, 2007, č. 9, s. 4-15. V článku se autor věnuje také problematice skutečné škody a ušlého zisku. Výklad pojmů ušlý zisk, bezdůvodné obohacení, náhrada škody a přiměřené zadostiučinění spolu s příslušnou judikaturou vymezující pojmy „skutečná škoda“ a „ušlý zisk“, s nimiž pracuje občanský zákoník, je pro oblast sporů z porušování práv k duševnímu vlastnictví důležitá.

184 Srov. článek 13 směrnice 2004/48/ES.

4. 3 Provedení směrnice 2004/48/ES v zákoně o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví

4. 3. 1 Nový zákon o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví

Jednou z oblastí implementace směrnice 2004/48/ES bylo právo na ochranu průmyslového vlastnictví.¹⁸⁵ Zákon č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví byl schválen dne 25. 4. 2006 a nabyl účinnosti ke dni 26. 5. 2006.¹⁸⁶ Novou úpravou práv z průmyslového vlastnictví v zákoně o vymáhání práv byl jednak sledován cíl jednotné úpravy¹⁸⁷ vymáhání obsažené dosud v jednotlivých předpisech,¹⁸⁸ tak i určité pružnosti při případných změnách vymahatelnosti práv, jednak bylo cílem zlepšení postavení oprávněných subjektů. Úprava procesních postupů před soudy související s vymáháním práv průmyslového vlastnictví byla provedena doplněním občanského soudního řádu (srov. níže).

4. 3. 2 Konkrétní ustanovení zákona o vymáhání ovlivněná směrnicí 2004/48/ES

Požadavek jednotné úpravy vymáhání průmyslových práv a vliv **směrnice 2004/48/ES** se projevil v **následujících ustanoveních zákona o vymáhání**, která sjednocují do té doby roztržštěnou právní úpravu:

Zákon o vymáhání umožnil, aby osobami oprávněnými požadovat použití řízení, postupů a opravných prostředků nebyli pouze vlastníci práv, ale také osoby, které mají na věci přímý zájem a příslušné právní postavení. Ustanovení § 2 ZVPP upravuje, které subjekty jsou podle zákona oprávněny vymáhat práva a bránit je proti neoprávněným zásahům třetích osob, přičemž **došlo k zásadnímu rozšíření oprávněných osob**. Tím, komu originárně svědčí právo vymáhat dodržování průmyslových práv, je vlastník nebo majitel práva podle příslušného zákona na ochranu průmyslového vlastnictví.

Vedle vlastníka a majitele práva jsou oprávněni vymáhat dodržování průmyslového práva také nabyvatelé licence a profesní organizace ochrany práv, které jsou řádně uznávány jako organizace oprávněné zastupovat vlastníky či majitele práv průmyslového vlastnictví v zemi původu. Oprávnění k vymáhání určené osobám oprávněným z licence jim umožňuje uplatnit svá práva zejména v případech, kdy vlastník nebo majitel práva bude z jakýchkoli důvodů nečinný. Byl-li upozorněn nabyvatelem licence na možnost zahájení sporu, tehdy platí v případě jeho nečinnosti fikce souhlasu s vyvoláním sporu, která má svůj význam především s ohledem na aktivní legitimaci v řízení před soudy.¹⁸⁹

185 Podrobněji se návrhem zákona v důvodové zprávě a jeho vazbou na Směrnici o dodržování zabývá PELIKÁNOVÁ, Radka. Jakou definici průmyslového vlastnictví potřebujeme? *Právní fórum*, 2009, č. 2, s. 45 a násl.

186 S výjimkou § 6 a 8 týkajících se zvláštní úpravy působnosti soudu ve věcech průmyslového vlastnictví a změny zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, které nabyl účinnosti dnem 1. 1. 2008.

187 Srov. bod 10 odůvodnění Směrnice.

188 Jednalo se zejména o zákon č. 116/2000 Sb., kterým se mění některé zákony na ochranu průmyslového vlastnictví, který s účinky od 10. 5. 2000 upravoval jednotně práva, která z průmyslového vlastnictví plynula jejich vlastníkům či majitelům. Následně byly přijaty nové zákony na ochranu průmyslového vlastnictví, a to zákon č. 207/2000 Sb., o ochraně průmyslových vzorů, č. 452/2001 Sb., o ochraně označení původu a zeměpisných označení a o změně zákona o ochraně spotřebitele, a č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách.

189 Viz HORÁČEK, Roman a kol. *Zákon o ochranných známkách. Zákon o ochraně označení původu a zeměpisných označení. Zákon o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 329.

Ustanovení § 3 ZVPP se vztahuje na **právo na informace** v oblasti průmyslového vlastnictví, které bylo zavedeno již přijetím zákona č. 116/2000 Sb., kterým se mění některé zákony na ochranu průmyslového vlastnictví. Tímto zákonem byl již dříve do jednotlivých právních předpisů na ochranu průmyslového vlastnictví implementován čl. 47 Dohody TRIPS.¹⁹⁰ Přestože tedy **právo na informace bylo již v právním řádu zakotveno, ustanovení § 3 ZVPP stanoví detailně, jaké informace** může osoba oprávněná vymáhat dodržování průmyslových práv požadovat vůči třetí osobě. Právo na informace jednoznačně posiluje postavení vlastníka nebo majitele průmyslového práva, popřípadě další oprávněné osoby dle § 2 odst. 1 ZVPP v boji proti porušování práv. Účelem je poskytnout žalobci dostatek informací k ochraně jeho práv a zvážení podání návrhu na zahájení řízení. Neposkytnutí informace v přiměřené lhůtě je možné vymáhat soudně. Ovšem stejně tak, jako **není možné se nároku odpovídajícímu právu na informace domáhat samostatně, ale jen v souvislosti s již podanou žalobou na porušení práv**, také neposkytnuté informace je možné se domáhat v řízení o porušení práva.¹⁹¹ Právo na informaci nelze uplatnit v předběžném řízení. Zde je vhodné upozornit na **odlišnost oproti úpravě práva na informace v autorském zákoně, kde je možné informační nárok uplatnit u soudu samostatně, ne pouze v souvislosti s řízením o porušení práva.**

Vzhledem k tomu, že rozsah informací je stanoven zákonem, nebude se zřejmě možné odvolat na obchodní tajemství, důsledky však vyvolává zneužití informace.¹⁹² Informace je možné požadovat nejen po konkrétním porušovateli, například výrobci, který byl zjištěn, ale také vysledovat řetězec skladovatelů, distributorů nebo dodavatelů, kteří se v obchodním měřítku na porušování práv podílejí. **Informace o původu a distribučních sítích zboží či služeb mohou přímo zvýšit šanci na vymahatelnost práv** průmyslového vlastnictví v návaznosti na stanovení výše škody a její náhrady. Množství výrobků či služeb, kterými je porušováno právo duševního vlastnictví, a jejich cena umožňuje spravedlivě stanovit náhradu škody a výši bezdůvodného obohacení z porušení práv.¹⁹³ **Srovnám-li ustanovení § 3 ZVPP týkajícího se práva na informace** s příslušnými částmi **směrnice 2004/48/ES**, vychází z dikce Směrnice a užívá jejích formulací k zajištění cílů stanovených Směrnicí.¹⁹⁴

Nárok směřující ke zdržení se dalšího protiprávního jednání jako forma zákazu porušování nebo ohrožování práva patří k **základním civilním právům** majitele průmyslového práva.¹⁹⁵ Pro posouzení provedení ve vztahu k § 4 ZVPP (opatření k nápravě) vycházím z odpovídajícího čl. 10 směrnice 2004/48/ES, který ukládá členským státům zajistit, aby soudní orgány mohly na žádost nařídit přijetí vhodných opatření ve vztahu ke zboží, o němž bylo zjištěno, že jsou jím porušována práva duševního vlastnictví, a ve vhodných případech i ve vztahu k materiálům a nástrojům, které byly používány.

190 Článek 47 Dohody TRIPS: „Členové mohou stanovit, že soudní orgány mají pravomoc nařídit porušovateli, aby oznámil majiteli práva totožnost třetích osob zapojených do výroby a distribuce porušujícího zboží nebo služeb a jejich distribuční síť, pokud to nebylo v nepoměru k závažnosti porušení.“

191 Srov. § 3 odst. 2 ZVPP.

192 Viz HORÁČEK, Roman a kol. *Zákon o ochranných známkách. Zákon o ochraně označení původu a zeměpisných označení. Zákon o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 331. Srov. TELEČ, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 419.

193 Viz Důvodová zpráva Vlády ČR k návrhu zákona o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví, Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, tisk 1110/0 ze dne 8. 9. 2005.

194 Na základě bodu 14 ve spojení s čl. 8 Směrnice jsou informace povinny poskytnout pouze osoby, které se porušujícího jednání dopustily v obchodním měřítku. Za činy provedené v obchodním měřítku budou pokládána jednání za účelem získání hospodářské nebo obchodní výhody, zpravidla budou vyloučeny činy spotřebitele jednajícího v dobré víře.

195 Srov. čl. 10 a 11 Směrnice.

Čl. 4 odst. 1 směrnice 2004/48/ES pak rozvádí konkrétní opatření, která lze do nápravných opatření zahrnout. Směrnice uvádí výčet opatření, k nimž patří stažení z obchodních kanálů, konečné odstranění z obchodních kanálů a zničení.¹⁹⁶ Konečné rozhodnutí závisí na soudu, dle § 4 odst. 2 ZVPP soud zničení nenařídí, jestliže by porušení práva mohlo být odstraněno jinak a zničení by bylo nepřiměřené porušení, například s ohledem na hodnotu věci a její poměr ke škodě. **Možností uplatnění soudní úvahy je sledována především přiměřenost** mezi závažností porušení a nápravnými opatřeními **ve vztahu ke třetím osobám a spotřebitelům jednajícím v dobré víře**. Možnost korekce s přihlédnutím k právům třetích osob však byla upravena již v dosavadních předpisech na ochranu průmyslového vlastnictví. **Aplikace soudního** uvážení je stanovena také v případě, kdy by uvedená opatření k nápravě mohla znamenat **citelný zásah do majetkového postavení osoby**, která sice průmyslové právo ohrozila (porušila), avšak jestliže porušitel jednal neúmyslně. Soudu je v takovém případě jako alternativa nápravných opatření na návrh povinné osoby umožněno naříditi zaplacení peněžního vyrovnání oprávněné osobě. I toto ustanovení koresponduje s požadavkem Směrnice, a to s čl. 12 týkajícím se alternativních opatření.¹⁹⁷

Ochranná opatření dle čl. 10 Směrnice byla již ve většině případů zakotvena v českém právním řádu v oblasti ochrany průmyslového vlastnictví v podobě odstraňovacího nároku v souvislosti s předchozí implementací čl. 46 Dohody TRIPS, který stanoví opatření představující obdobné prostředky proti porušování. **Důvodová zpráva** uvádí, že se **tento způsob úpravy osvědčil, a tak nebyly důvody pro změny**.¹⁹⁸

S ustanovením § 4 zákona o vymáhání souvisí také čl. 11 Směrnice, který se vztahuje na soudní zákazy.¹⁹⁹ Ukládá-li vykonávané rozhodnutí jinou povinnost, může soud ve smyslu § 351 OSŘ uposlechnutí soudního zákazu vynucovat **opětovným ukládáním pokut**. V praxi však opakované ukládání pokut často k nápravě nevede.

Požadavku čl. 11 Směrnice, aby členské zajistily nositelům práv možnost požádat o vydání soudního zákazu také vůči prostředníkům, jejichž služby jsou užívány třetími osobami k porušování práva duševního vlastnictví,²⁰⁰ odpovídá § 4 odst. 3 zákona o vymáhání. Ustanovení se vztahuje na ty, kdo sami o sobě průmyslové právo sice neporušují, ale svou činností umožňují, aby průmyslové právo porušovaly třetí osoby.²⁰¹

196 Aplikace opatření se bude odvíjet od konkrétní situace. Stažení z obchodních kanálů bude přicházet v úvahu v těch případech, kdy nelze vyloučit, že mezi vlastníkem či majitelem práva, případně oprávněnou osobou a dosavadním porušovatelem dojde k dohodě, na základě které by se porušovatel mohl stát oprávněným uživatelem. Konečné odstranění bude přicházet v úvahu, jestliže jediným řešením bude trvalé odstranění. Bude se jednat dle okolností například o počítač, tiskárnu, vypalovací zařízení.

197 Znění čl. 12 Směrnice: „Členské státy mohou stanovit, že ve vhodných případech a na žádost osoby, na niž se vztahují opatření uvedená v tomto oddílu, mohou příslušné soudní orgány naříditi zaplacení peněžního vyrovnání poškozenému namísto použití opatření podle tohoto oddílu, pokud tato osoba nejednala úmyslně ani z nedbalosti, výkon dotyčných opatření by jí způsobil nepřiměřenou újmu a pokud se peněžní vyrovnání poškozenému jeví přiměřeně dostatečným.“

198 Viz Důvodová zpráva Vlády ČR k návrhu zákona o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví, Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, tisk 1110/0 ze dne 8. 9. 2005. Obdobně také viz Viz HORÁČEK, Roman a kol. *Zákon o ochranných známkách. Zákon o ochraně označení původu a zeměpisných označení. Zákon o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 329.

199 Členské státy zajistí, aby v případě vydání soudního rozhodnutí zjišťujícího porušení práva duševního vlastnictví mohly soudní orgány vydat vůči porušovateli práv soudní zákaz dalšího porušování.

200 Srov. ustanovení § 40 odst. 1 písm. f AutZ a kapitolu věnující se provedení směrnice v autorském zákoně.

201 Na základě žaloby proti těmto osobám soud může uložit zákaz činnosti, což představuje významný posun v oblasti vymahatelnosti práv z průmyslového vlastnictví.

Směrnice ve svém čl. 13, týkajícím se náhrady škody, stanoví členským státům povinnost zajistit, aby příslušné soudní orgány na žádost poškozeného nařídily porušovateli, který se vědomě dopustil porušení práv, zaplatit nositeli práv (tzn. vlastník či majitel práva a další oprávněná osoba dle § 2 odst. 1) náhradu škody odpovídající skutečné újmě, kterou skutečně utrpěl v důsledku porušení. **Čl. 13 Směrnice nachází odezvu v § 5 ZVPP, který uvádí právo oprávněné osoby na náhradu škody a bezdůvodné obohacení.** V případě nemajetkové újmy pak právo na **přiměřené zadostiučinění**, které může spočívat i v peněžitém plnění.

Směrnice uvádí jako alternativní možnost ve vhodných případech stanovit **odškodnění paušální částkou** na základě výše licenčních poplatků nebo poplatků, které by musely být zaplacený, kdyby porušovatel práv požádal o udělení oprávnění k užívání příslušných práv duševního vlastnictví. Dle ustanovení § 5 odst. 2 ZVPP může soud na návrh stanovit náhradu škody, výši bezdůvodného obohacení a **přiměřeného zadostiučinění paušální částkou nejmeně ve výši dvojnásobku licenčního poplatku, který by byl obvyklý při získání licence k užívání práva v době neoprávněného zásahu do něj.**²⁰² Toto ustanovení má **ve vztahu k porušiteli práv sankční charakter**. Jak již bylo řečeno výše, úprava odškodnění se v zákoně o vymáhání a v autorském zákoně odlišuje. Vzhledem ke stanovení výše jako „obvyklého“ poplatku, může být výše v konkrétním případě stanovena na základě **znaleckého posudku**. Příslušné ustanovení zvyšuje pravděpodobnost **účinně realizované vymahatelnosti práv díky možnému zefektivnění a urychlení procesu dokazování, které bývá obvykle v sporech z práv duševní vlastnictví náročné.**

V případě, že porušovatel nevěděl, nebo nemohl vědět, že svým jednáním porušuje práva k duševnímu vlastnictví, mohou členské státy stanovit, že porušovatel má povinnost k vydání zisků nebo náhradě škody v předem určené výši. Zde § 5 odst. 3 ZVPP uvádí možnost soudu na návrh stanovit náhradu škody, výši bezdůvodného obohacení a přiměřené zadostiučinění paušální částkou nejmeně ve výši licenčního poplatku, který by byl obvyklý při získání licence k užívání práva v době neoprávněného zásahu.²⁰³

Podle čl. 13 odst. 1 Směrnice při stanovení náhrady škody soudní orgány přihlédnou ke všem vhodným aspektům, za které Směrnice považuje především nežádoucí hospodářské důsledky, včetně ztráty zisku, kterou poškozený utrpěl, k neoprávněným ziskům porušovatele a případně i k jiným než hospodářským hlediskům, například k morální újmě způsobené nositeli práv. Provedení tohoto článku Směrnice nalezneme v § 5 odst. 4 ZVPP.

Požadavek jednotné úpravy vymáhání práv u všech předmětů průmyslových práv zákonem o vymáhání se projevil také v části druhé zákona o vymáhání zvláštní úpravou působnosti soudu ve věcech průmyslového vlastnictví, o kterých rozhoduje Městský soud v Praze a v rámci přechodných ustanovení pak změny v souvisejících zákonech, které si přijetí nového zákona o vymáhání vyžádalo.

202 Srov. § 40 odst. 4 Autz.

203 Srov. čl. 45 Dohody TRIPS věnovaný náhradě škody.

4. 4 Provedení směrnice 2004/48/ES v zákoně o ochraně práv k odrůdám

K implementaci směrnice 2004/48/ES došlo v rámci zákona č. 408/2000 Sb., o ochraně práv k odrůdám (dále také „ZOPO“) při novelizaci zákonem č. 554/2005 Sb., kdy byla vložena ustanovení § 26a a § 27 odst. 4 a 5 zmíněného zákona, která se týkají oprávněných osob vymáhat práva chráněná zákonem o ochraně práv k odrůdám, nároků těchto osob a rozhodování sporů. Doplněno bylo znění ustanovení § 27 odst. 3 ZOPO.²⁰⁴

Zákon o ochraně práv k odrůdám **umožňuje vymáhat práva v souladu s čl. 4 Směrnice**, týkajícího se osob oprávněných žádat o použití opatření a řízení, **vedle samotného držitele šlechtitelských práv také nabyvateli licence a profesní organizaci oprávněné zastupovat držitele práv**. Nabyvatel licence může vymáhat práva jen se souhlasem držitele, který se však nevyžaduje, jestliže držitel sám nezahájil řízení ve věci porušení (ohrožení) práva ve lhůtě dané zákonem.

Na základě § 26a odst. 2 ZOPO mají na základě čl. 8 Směrnice oprávněné osoby právo na informace o původu a distribučních sítích materiálu nebo služeb, kterými jsou porušována jejich práva, vůči držitelům, uživatelům, poskytovatelům a osobám označeným zmíněnými osobami. Vzniklé spory z práv k odrůdám projednávají a rozhodují soudy. V případě neoprávněného zásahu do práv mají oprávněné osoby právo domáhat se proti rušiteli, aby se jednání zdržel a odstranil závadný stav. **Poškozený má právo na náhradu škody a při způsobení nemajetkové újmy na přiměřené zadostiučinění také v peněžitém plnění**. Na základě § 27 odst. 3 ZOPO může soud na návrh oprávněné osoby rozhodnout, aby materiál, se kterým bylo nakládáno v rozporu s právem držitele, byl stažen z trhu, nebo zničen. Soud ale přihlédne také k zájmům třetích osob, spotřebitelů a osob jednajících v dobré víře, jak požaduje Směrnice.²⁰⁵

Nově vložené ustanovení § 27 odst. 4 ZOPO se týká možnosti oprávněných osob domáhat se před soudem zmíněných nároků také vůči zprostředkovatelům, jejichž prostředky nebo služby jsou užívány třetími osobami k porušování práv. Ustanovení § 27 odst. 5 ZOPO pak upravuje nárok na zveřejnění rozsudku. Novelizací provedenou na základě implementace Směrnice byl především rozšířen **okruh aktivně legitimovaných osob** a byly jim **přiznány nároky, které vycházejí z práv oprávněných osob předpokládaných směrnicí 2004/48/ES**.

4. 5 Provedení směrnice 2004/48/ES v občanském soudním řádu

Harmonizační proces související se směrnicí 2004/48/ES o dodržování si vyžádal změny také v občanském soudním řádu (dále „OSŘ“). Většinu procesních ustanovení, na která se Směrnice vztahuje, již OSŘ obsahoval, takže se jednalo ve většině případů o doplnění stávajících ustanovení.

204 Viz také Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 408/2000 Sb., ze dne 3. 6. 2005.

205 Srov. bod 24 odůvodnění směrnice 2004/48/ES.

4. 5. 1 Posouzení provedení směrnice 2004/48/ES ve vztahu k aktivní věcné legitimaci

V čl. 4 směrnice 2004/48/ES stanoví osoby oprávněné žádat o uplatnění opatření a postupů. Členské státy mají dle směrnice vedle nositelů práv, ostatních oprávněných osob, zejména držitelů licence, jako oprávněné osoby uznávat kolektivní správce práv oprávněné zastupovat nositele práv a profesní subjekty ochrany práv.²⁰⁶

V rámci nové úpravy § 26 OSŘ byl zohledněn specifický charakter předmětů ochrany a porušování práv, který se odráží také v odlišnostech řízení, jehož předmětem je nárok vycházející z autorského zákona. Důvodová zpráva k ustanovení uvádí: „V oblasti porušování práv duševního vlastnictví je typické, že postižených je často velmi mnoho, bývá velmi obtížné získat vyjádření jejich obchodních zástupců a soudní řízení se tak velmi prodlužují. V praxi se často stává, že nositelé práv chráněných autorským zákonem, zejména výrobci zvukových a zvukově obrazových záznamů, jichž se problém porušování práv duševního vlastnictví (např. pirátstvím) nejvíce dotýká, uplatňují v trestním řízení nárok na náhradu škody prostřednictvím společného zmocněnce, ovšem v civilním řízení, kam jsou často následně odkázáni s nárokem na náhradu škody, již společného zmocněnce mít nemohou.“²⁰⁷

Pod vlivem čl. 4 směrnice 2004/48/ES byla provedena **novelizace OSŘ týkající se právnických osob, k jejichž předmětu podnikání nebo činnosti patří ochrana práv podle autorského zákona**. Takovou právní osobou je např. OSA – Ochraný svaz autorský pro práva k dílům hudebním, IFPI – Mezinárodní federace hudebního průmyslu, Česká protipirátská unie a podobně.²⁰⁸ Nově byla v § 26 odst. 4 OSŘ stanovena **možnost těchto právnických osob účelově zastupovat účastníka v civilním procesu ve sporech o nárocích vycházejících z autorského zákona**, o nárocích z ohrožení a porušení práv podle autorského zákona a o nárocích na vydání bezdůvodného obohacení.

Na tomto místě je však vhodné upozornit, že se jedná **pouze o možnost procesního zastoupení majitele práva**, právníkům osobám zabývajícím se ochranou práv podle autorského zákona ale **nevzniká samostatná aktivní věcná legitimace**.²⁰⁹ Jedná se tedy o odlišný způsob provedení směrnice 2004/48/ES, než je tomu v případě úpravy v zákoně č. 221/2006, o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví²¹⁰, v zákoně č. 408/2000 Sb., o ochraně práv k odrůdám²¹¹, ale jde o odlišný způsob úpravy také oproti aktivní legitimaci ve sporech o nároky v rámci ochrany před nekalou soutěží²¹² a úpravy ochrany spotřebitele.

206 Stejně tak je vhodné zmínit čl. 42 Dohody TRIPS, který požaduje, aby měli majitelé práv k dispozici občanskoprávní soudní řízení týkající se dodržování jakéhokoli práva k duševní vlastnictví, které je Dohodou TRIPS upraveno. Pro účely čl. 42 TRIPS výraz „majitelé práv“ zahrnuje federace a asociace, které mají pravomoc vymáhat tato práva. Viz KŘÍŽ, Jan a kol. Autorský zákon. Komentář. 2. vydání. Praha: Linde, 2005, s. 760.

207 Viz Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění autorský zákon, Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, tisk 1111/0 ze dne 9. 9. 2005.

208 Viz DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. 1. díl*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 165.

209 Viz TELEČ, Ivo, TUMA, Pavel. *Autorský zákon. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 429.

210 Srov. § 2 odst. 1 zák. č. 221/2006 Sb.

211 Srov. § 26a zák. č. 408/2000 Sb.

212 Viz § 53 a § 54 obchodního zákoníku. „Obecně jsou aktivně legitimovány osoby, jejichž práva byla nekalou soutěží porušena nebo ohrožena – tedy soutěžitelé i spotřebitelé. Může se však jednat i o další osoby v podobě právnických osob oprávněných hájit zájmy soutěžitelů a spotřebitelů, o které byl rozšířen výčet aktivně legitimovaných subjektů.“ Viz blíže ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 11. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 180-186.

Ve všech zmíněných případech mají právnické osoby, řádně uznávané jako osoby oprávněné domáhat se oprávnění a postupů ve smyslu č. 4 písm.c) a d) směrnice 2004/48/ES, aktivní věcnou legitimaci.

4. 5. 2 Další změny provedené pod vlivem směrnice 2004/48/ES

Změny související s implementací směrnice 2004/48/ES do OSŘ se projevily také v § 78b až 78g OSŘ, kde je stanovena zvláštní **úprava zajištění důkazního prostředku ve věcech týkajících se práv z duševního vlastnictví**.²¹³ Čl. 7 odst. 1 Směrnice požaduje, aby příslušné soudní orgány mohly i před zahájením řízení na žádost strany, která předložila přiměřeně dostupné důkazy, že bylo porušeno její právo, nařídít okamžitá a účinná předběžná opatření k zajištění důkazů. Podle směrnice 2004/48/ES opatření mohou zahrnovat podrobný popis, včetně odebrání vzorků, Směrnice požaduje ale také ve vhodných případech fyzické zabavení zboží i materiálů, nástrojů a dokumentů porušujících právo. **V OSŘ tak byl zakotven speciální institut zajištění důkazu ve sporech ohledně práv z duševního vlastnictví, který na rozdíl od klasické úpravy zajištění důkazu podle § 78 a 78a OSŘ zahrnuje také fyzické zabavení.**

Návrh na zajištění důkazu musí navrhovatel **řádně odůvodnit a podložit důkazy** podporujícími jeho tvrzení. Pokud soud přistoupí k zajištění důkazu podle § 78b OSŘ, určí zároveň navrhovateli lhůtu, ve které **musí podat návrh na zahájení řízení**. Pokud tak navrhovatel neučiní, dojde k zániku předběžného zajištění a zajištěné předměty se vrátí tomu, komu byly odňaty.

Dle čl. 7 odst. 1 směrnice 2004/48/ES mohou být opatření v případě potřeby **přijata i bez slyšení protistrany**, zejména pokud by **prodlení mohlo způsobit nevratnou újmu** nositeli práva nebo existuje-li prokazatelná hrozba zničení důkazů. Požadavek Směrnice, aby opatření k zajištění důkazů mohla být podmíněna **složením jistoty pro případ vzniku škody**, byl transponován do ustanovení § 78d OSŘ. Nesložení jistoty ve stanovené lhůtě je důvodem pro odmítnutí návrhu na zajištění. Doplněno bylo v souvislosti s úpravou zajištění důkazů také ustanovení § 102 OSŘ, na základě kterého se ustanovení se užijí také pro zajištění důkazů po zahájení řízení ve věci samé.

Čl. 6 odst. 1 směrnice 2004/48/ES dává členským státům možnost stanovit, že **přiměřený vzorek podstatného počtu rozmnoženin** díla nebo jiného chráněného předmětu bude příslušnými **soudními orgány považován za dostatečný důkaz**. **Nově vložené ustanovení § 133b OSŘ**, podle kterého přijmou soudy členských států jako dostatečný důkazní prostředek pouhý reprezentativní vzorek, je založeno na komunitárním právem předvídané **nevyvratitelné domněnce**, podle které se při prokázání porušení práva duševního vlastnictví u přiměřeného vzorku zboží má za to, že došlo k porušení veškerého zboží. Ustanovení má **praktický význam, u soudu není třeba předkládat veškeré zboží**, ale pouze určitý přiměřený vzorek z celkového množství.

²¹³ Srov. čl. 6 a 7 směrnice 2004/48/ES: „Členské státy zajistí, aby příslušné soudní orgány mohly i před zahájením řízení ve věci samé, na žádost strany, která předložila přiměřeně dostupné důkazy dostatečně podporující její tvrzení, že bylo porušeno její právo duševního vlastnictví nebo že toto porušení hrozí, nařídít okamžitá a účinná předběžná opatření k zajištění významných důkazů údajného porušování, s výhradou ochrany důvěrných informací.“

V případě soudního řízení pro porušení práva duševního vlastnictví by měly soudní orgány být podle čl. 15 Směrnice oprávněny nařídít na náklady porušovatele práv **vhodná opatření k rozšíření informace týkající se rozhodnutí, včetně zveřejnění rozhodnutí.**²¹⁴ Nad rámec Směrnice byla dle OSŘ umožněna publikace rozhodnutí **nejen žalovanému, ale také žalobci.** Důvodová zpráva uvádí, že není důvod, aby oprávnění měl mít pouze žalovaný, jak požaduje Směrnice, neboť v případě neoprávněné žaloby může dojít k poškození dobrého jména žalovaného.²¹⁵

214 Občanský soudní řád podobný institut upravuje v § 155 odst. 4 OSŘ pro spory v oblasti práva nekalé soutěže a ve věcech ochrany spotřebitelů, ustanovení bylo doplněno s ohledem na čl. 15 Směrnice právě také pro věci ochrany duševního vlastnictví

215 Viz Důvodová zpráva k návrhu autorského zákona, Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, tisk 1110/0 ze dne 9. 9. 2005.

5 PRAKTICKÉ ASPEKTY VYMAHATELNOSTI V KONTEXTU SMĚRNICE

5. 1 Náhrada nákladů spojených s uplatněním pohledávky

Majetkových práv vycházejících z absolutního autorského práva²¹⁶ se autor nemůže vzdát, tato práva jsou nepřevoditelná a nelze je postihnout výkonem rozhodnutí.²¹⁷ To ale neplatí pro pohledávky z takových majetkových práv vzniklé. V případě pohledávek z výkonu autorského práva se jedná o pohledávky vzniklé na základě relativního autorského práva, tedy o předmět občanskoprávních vztahů ve smyslu § 118 ObčZ, stejně jako je tomu u jiných pohledávek,²¹⁸ kde můžeme považovat v případě porušení majitele práva za věřitele a porušitele za dlužníka. **Náklady spojené s uplatněním pohledávky spadají vedle úroků, úroků z prodlení a poplatku z prodlení mezi příslušenství pohledávky.**²¹⁹

Hovořím-li o nákladech spojených s uplatněním pohledávky, mám nyní na mysli náklady mimosoudní, které jsou vynaloženy, aniž by vůbec později muselo nutně dojít k vyvolání soudního řízení. Jedná se o **výdaje spojené s úkony souvisejícími s uplatněním pohledávky jako takové.**²²⁰ Úprava nákladů řízení občanského soudního řízení je obsažena v OSŘ a dalších předpisech,²²¹ **nárok na náhradu nákladů vynaložených před zahájením sporu však výslovně zakotven není.**

Právní náklady před zahájením sporů mohou obecně podle okolností zahrnovat varovné dopisy, náklady na právní rozbor, znalecký posudek a podobně. Přitom je třeba si uvědomit, že právě v oblasti práv autorských, resp. obecně práv duševního vlastnictví, mohou být náklady, které musí majitel práva duševního vlastnictví vynaložit na ochranu před porušováním, velmi vysoké. V oblasti autorských práv mám na mysli **zejména náklady na právní rozbor**, který může mít **zásadní význam v případě vzniku pochybností.**²²² Z uvedených příkladů je zřejmé, že náklady vzniklé v souvislosti s uplatněním pohledávky, které nejsou vázány na náklady vedení civilního sporu, **mohou být stejně vysoké jako náklady občanského řízení samotného, nebo je i převýšit.** Ačkoliv se však jedná o výdaje, které jsou nutné v souvislosti s uplatněním pohledávky, **náhrada těchto nákladů bývá v praxi problematická.**²²³

216 Srov. § 26 odst. 1 AutZ.

217 Na základě absolutního autorského práva, které má výlučný charakter, vznikají relativní autorská práva prostřednictvím závazkových vztahů z právních úkonů, zejména z licenčních smluv dle § 46 a násl. AutZ, ze zákona (volná užití a zákonné licence dle § 29 a násl. AutZ) nebo z porušení nebo ohrožení autorského práva (dle § 40 a násl. AutZ).

218 Viz TELEČ, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 312.

219 Ustanovení § 121 odst. 3 ObčZ

220 Může se jednat o pohledávku, jak na peněžitě, tak i na nepeněžitě plnění (požadavek konat, zdržet se konání, v autorském právu odpovídá nároku zdržovacímu, odstraňovacímu a podobně).

221 Při rozhodování o náhradě nákladů právního zastoupení se uplatní vyhláška č. 484/2000 Sb., kterou se stanoví paušální sazby výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů v občanském soudním řízení, v platném znění, vyhláška č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif). Srov. kapitola věnovaná nákladům řízení.

222 V oblasti autorských práv se může jednat také o náklady na právní pomoc, jiné právní expertizy nebo šetření. V oblasti práv průmyslových pak například o náklady na chemický rozbor, detektivní šetření a podobně. V obou případech se může jednat o vysoké výdaje.

223 Teoreticky by bylo možno domáhat se náhrady těchto nákladů prostřednictvím náhrady škody, ačkoliv tomu tak v praxi příliš často nebude. „Účelně vynaložené náklady spojené s uplatněním pohledávky, které účastníkem nejsou vynaloženy bezprostředně v souvislosti s občanským soudním řízením ve sporném řízení, např. upomínky, mimosoudní jednání před zahájením řízení, lze uplatnit samostatně jako nárok na náhradu škody vzniklé v důsledku porušení právní povinnosti dlužníka splnit dluh řádně a včas.“ Viz CHALUPA, Luboš. *Právní povaha nároku na náhradu nákladů řízení*. Zdroj ASPI

Pokud budu vycházet z **čl. 14 směrnice 2004/48/ES** týkajícího se nákladů řízení, Směrnice stanoví členským státům povinnost zajistit, aby **rozumné a přiměřené náklady řízení a další náklady** strany úspěšné ve sporu byly zpravidla **uhrazeny stranou, která ve sporu neuspěla**, jestliže tomu nebrání spravedlnost.²²⁴ Směrnice hovoří tedy výslovně také o dalších nákladech, které mají zpravidla být hrazeny druhou stranou, jestliže jde zároveň o náklady rozumné a přiměřené. **Praktickou otázkou** týkající se náhrady nákladů spojených s uplatněním pohledávky bude, **v případě jakých nákladů** mimosoudní povahy bude možné na druhé straně požadovat náhradu.

Směrnice hovoří o nákladech rozumných a přiměřených, pro posouzení adekvátnosti nákladů můžeme vyjít také z ustanovení občanského soudního řádu a vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ačkoliv se jedná o předpisy týkající se náhrady nákladů řízení. Ustanovení § 142 OSŘ považuje za rozsah náhrady nákladů **náklady**, které lze považovat **za potřebné k účelnému uplatňování nebo bránění práva**. Obdobně ustanovení § 13 odst. 1 vyhlášky č. 177/1996 Sb. hovoří o **výdajích účelně vynaložených v souvislosti s poskytnutím právní služby, zejména vedle jiného na znalecké posudky a odborná vyjádření**.

Obecnou zásadou při rozhodování o přiznání náhrady nákladů je možnost přiznat jen ty náklady, které byly vynaloženy k účelnému uplatňování nebo bránění práva. Také náklady spojené s uplatněním pohledávky, ačkoliv se nejedná o náklady civilního řízení, budeme posuzovat podle kritéria nákladů „účelných a potřebných“. Má-li se jednat o náklady účelně vynaložené, stejně tak i **výše těchto nákladů by** se měla odvíjet od požadavku účelnosti a hospodárnosti. Jinými slovy náklady spojené s uplatněním pohledávky by **neměly být nadbytečné, zbytečné či příliš vysoké**. Hodnocení, jaké náklady jsou v daném případě účelně vynaložené, se bude odvíjet od konkrétního případu. Lze například předpokládat, že výdaje na právní pomoc budou zcela opodstatněné v případě, kdy se bude jednat o složité právní posouzení, například jako je tomu v případě posouzení platnosti či neplatnosti smlouvy v cizím jazyce, kde je navíc obsažen cizí prvek, byť se bude jednat o vysoké náklady ve srovnání s jinými.

Při posouzení, zda se bude jednat o náklady účelně vynaložené, **bude však hrát svou roli také chování dlužníka**. Otázka posouzení účelnosti vynaložených nákladů a jejich náhrady bude do značné míry záviset na postoji dlužníka k uplatňované pohledávce. Jestliže nedochází ke zpochybnění nároku, budou se výdaje na právní rozbor (nebo jakékoli jiné náklady) jevit jako zbytečný výdaj, který nemá v danou chvíli své opodstatnění. **Z obdobného posuzování kritéria účelnosti vychází také současná praxe**. V případě vzniku pochybností ohledně uplatňovaného nároku, budeme považovat **za účelné náklady, které mají vést k odstranění pochybností**. Pokud byl nárok zpochybněn druhou stranou, lze požadovat náhradu nákladů na právní rozbor k vyřešení sporné otázky.

– ID LIT22298CZ 1. 2. 2000. Srov. ČERMÁK, Karel. Prosazování práv k duševnímu vlastnictví v ČR. *Právní rádce*, 2005, č. 2, s. 14 a násl.

224 Podobně čl. 45 Dohody TRIPS hovoří o výdajích majitele práv, které budou moci soudní orgány podle tohoto článku Dohod TRIPS naříditi zaplatit porušovateli. Výdaje však nejsou přímo v Dohodě TRIPS nijak specifikovány.

Analogicky můžeme při hledání opory týkající se nákladů spojených s uplatněním pohledávky **v českém právním řádu využít také právní úpravy reklamace v oblasti odpovědnosti za vady.**²²⁵ Právo na náhradu nutných nákladů může vzniknout u všech typů odpovědnosti za vady. Jde o náklady, které vznikly oprávněnému v souvislosti s uplatněním práv v důsledku vadného předmětu koupě. **Dle § 509 občanského zákoníku** týkajícího se obecně odpovědnosti za vady má oprávněný právo na **náhradu nutných nákladů**, které mu vznikly v souvislosti s uplatněním práva z odpovědnosti za vady, aniž by se jednalo o náklady spojené s uplatněním práva u soudu, o kterých rozhoduje soud podle § 137 OSŘ. Jedná se o ustanovení, které zakládá samostatný **nárok na náhradu nutných nákladů, které vznikly v souvislosti s uplatněním reklamačních práv.** Stejně tak je náhrada nutných nákladů upravena **v § 598 ObčZ**, který se týká uplatnění odpovědnosti za vady kupujícím u kupní smlouvy. Jedná se o ustanovení koncipované jako další právo z odpovědnosti za vady, nejde tedy o náhradu škody. Právo na náhradu nákladů přichází v povahu pouze v případě, že uplatnění práv z odpovědnosti za vady bylo oprávněné. Výklad týkající se náhrady nutných nákladů zmiňuje **účelnost vynaložených nákladů, které byly reálně vynaloženy.** Jako příklady účelně vynaložených nákladů u uplatnění odpovědnosti za vady jsou zmiňovány zejména náklady nezbytné ke zjištění vady, k zajištění důkazního materiálu pro prokázání vady a existence jejího vzniku. Konkrétně půjde především o náklady na odborné prohlídky, odborná vyjádření nebo znalecké posudky, ale také o přepravné, poštovné nebo hovorné.²²⁶ Skutečný rozsah bude závislý na konkrétních podmínkách jednotlivých případů, je pouze obecně limitován nutnými náklady. To například znamená, že právo na náhradu nákladů „nezahrne cestovné taxikem, jestliže bylo možné cestovat prostředky hromadné dopravy.“²²⁷

Jestliže tedy náklady týkající se uplatnění odpovědnosti za vady zobecníme, půjde o náklady, které s uplatněním přímo souvisejí, od kterých se odvíjí uplatnění jako takové. Jestliže byly prokazatelně takové výdaje vynaloženy, vzniká právo na úhradu nutných nákladů. Za tyto účelně vynaložené náklady spojené s uplatněním odpovědnosti již nejsou, jestliže dojde později k uplatnění odpovědnosti za vady u soudu, považovány náklady soudního řízení, které se řídí úpravou podle § 137 OSŘ.

Při hledání vhodné judikatury je možné využít také judikáty týkající se obecně upravené občanskoprávní odpovědnosti za vady.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2002, sp. zn. 33 Odo 473/2001 se týkal požadavku na **náhradu nutných nákladů spojených s uplatněním pohledávky u odpovědnosti za vady.** Žalobci si jako kupující nechali vypracovat ve specializovaném autoservisu znalecký posudek, který prokázal skrytou vadu vozidla. Následně však uplatňovali jako náklady spojené s uplatněním pohledávky náklady na odstranění vady. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že žalobci mají podle § 598 ObčZ právo na náhradu nutných nákladů vzniklých v souvislosti s uplatněním práva z odpovědnosti za vady prodaného automobilu.

²²⁵ K využití analogie autorského zákona a občanského zákoníku např. viz ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanské právo hmotné*. 3. díl. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 172.

²²⁶ FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. díl. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 887-888 (§ 509), 1143-1144 (§ 598).

²²⁷ FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. Pramen ASPI. Původní nebo upravené texty pro ASPI, 1999.

Odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně jako věcně správný potvrdil, s tím že v projednávané věci jde o žalobu podanou z titulu práv vyplývajících z odpovědnosti za vady a že žalobci mají podle § 598 ObčZ právo na úhradu nutných nákladů, které jim vznikly v souvislosti s uplatněním tohoto práva vůči žalovaným. Nejvyšší soud však upozornil, že ačkoliv byl v daném případě vypracován znalecký posudek, který lze považovat za náklady spojené s uplatněním pohledávky („za tyto náklady je třeba považovat náklady odborné prohlídky potřebné ke zjištění vady, náklady přepravy věci, její demontáže, poštovné apod.“), žalobci v řízení uplatnili nárok na zaplacení nákladů na odstranění vady. **„Tento nárok nemohl být přiznán podle ustanovení § 598 ObčZ, jak učinil odvolací soud. Nejde totiž o náklady, které kupujícímu vznikly v souvislosti s uplatněním práv z odpovědnosti za vady, nýbrž o vlastní náklady na odstranění vady.“**

Z judikatury k otázce účelnosti a požadavku přiměřenosti²²⁸ výše nákladů spojených s uplatněním pohledávky jsem vybrala **nález Ústavního soudu týkající se náhrady nutných nákladů u odpovědnosti za vady** v případě kupní smlouvy.²²⁹ Ústavní soud se zabýval v oblasti náhrady nutných nákladů otázkou výše nákladů vynaložených na znalecké posouzení. Stěžovatel uzavřel kupní smlouvu na sportovní obuv, jejíž vady reklamoval, ale jeho reklamace byla zamítnuta. Stěžovatel se obrátil na znalce, který obuv posoudil a uvedl, že reklamovaná věc vykazuje neodstranitelnou vadu bránící řádnému užívání. Předmětem soudního sporu byl nárok stěžovatele na náhradu nutných výdajů, které mu vznikly v souvislosti s uplatněním práv z odpovědnosti za vady podle § 598 ObčZ.

Náhrada nákladů reklamačního řízení, kterou tvořila odměna soudnímu znalci za vypracování znaleckého posudku, však **stěžovateli nebyla přiznána v plné výši s odůvodněním, že znalečné je zjevně nadhodnocené**. Přestože podle názoru soudu stěžovatel sice neměl jinou možnost k uplatnění vad v rámci reklamačního řízení, po porovnání ceny obuvi a výše požadovaného znalečného se mohl obrátit na jiné znalce a porovnat jejich nabídky. Ačkoliv stěžovatel předložil důkazy spočívající v rozhodnutí jiných soudů v analogických věcech a faktury jiných znalců, které svědčily o tom, že ve srovnání s obdobnými případy byla částka přiměřená, ani odvolací soud jeho žalobě nevyhověl. Ztotožnil se se závěry soudu prvního stupně: **„Byť nelze po kupujícím požadovat, aby pro znalecké posouzení zvolil znalce, který si bude účtovat za posudek relativně nejnižší možnou cenu, nelze také na druhou stranu přenášet na prodávajícího povinnost hradit jako náklady související s uplatněním práva z odpovědnosti za vady zcela přemrštěné a neodpovídající náklady**. Přiměřenost takového nákladu je třeba zkoumat ve vztahu k posuzované věci, její povaze a hodnotě, k rozsahu znaleckého posudku a k ceně znaleckého posudku, pokud by byl vyžádán soudem.“ Ústavní soud v tomto případě přisvědčil stěžovateli.²³⁰

228 Srov. čl. 14 směrnice 2004/48/ES.

229 Srov. nález Ústavního soudu ze dne 25. 1. 2007, sp. zn. I. ÚS 626/2006. Viz také FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. díl. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 1144 (§ 598).

230 Ústavní soud není součástí obecné soudní soustavy a do rozhodovací činnosti obecných soudů je oprávněn zasáhnout pouze tehdy, došlo-li rozhodnutím k porušení základních práv a svobod. Široce pojímané právo na řádný a spravedlivý proces právo plynoucí z čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (čl. 6 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a svobod) v sobě zahrnuje nejen právo na spravedlivý způsob vedení procesu, ale také právo na trvání procesu až do jeho ukončení zákonem předpokládaným způsobem, tedy i právo na spravedlivé rozhodnutí o nákladech řízení. Viz například nález Ústavního soudu ze dne 31. 10. 2006 sp. zn. I. ÚS 222/06 (N 197/43 Sb. N. U 215), obdobně nález ze dne 4. 7. 2001 sp. zn. II. ÚS 598/2000, nález ze dne 11. 06. 2009 sp. zn. II. ÚS 2811/08. „Jestliže by nutnost vynaložit náklady řízení měla znamenat významnou překážku v uplatnění práva na spravedlivý proces, pak by byla ohrožena účinnost a efektivnost soudní ochrany. Na druhou stranu však je nutné také poznamenat, že Ústavní soud přistupuje k posuzování problematiky nákladů řízení před obecnými soudy jen zdrženlivě a ke zrušení napadeného výroku o nákladech řízení se

Ztotožnil se sice s myšlenkou odvolacího soudu: „byť nelze po kupujícím požadovat, aby pro znalecké posouzení zvolil znalce, který si bude účtovat za posudek relativně nejnížší možnou cenu“, ale nelze podle Ústavního soudu souhlasit se závěry, že se v případě stěžovatele jednalo o přemrštěně vysoké náklady za pořízení znaleckého posudku: „nelze také na prodávajícího přenášet povinnost hradit jako náklad související s uplatněním práva z odpovědnosti za vady zcela přemrštěně a neodpovídající náklady“. **Takový přístup by totiž podle názoru Ústavního soudu v konečném důsledku nutil kupujícího, aby pro jistotu vyhledával větší množství znalců a zjišťoval jejich cenu za posouzení vady, aby se vyvaroval eventuálně hrozícího závěru, že soud cenu, kterou zaplatil za znalecký posudek, posoudí jako přemrštěnou a zcela neodpovídající.** Důsledkem takového postupu by pak byla **zvýšená ochrana prodávajícího proti spotřebiteli, přestože by spotřebiteli žádné z těchto nákladů nevznikly, pokud by sám prodávající při vyřizování reklamací postupoval řádně.**²³¹

Také v případě nákladů spojených s uplatněním pohledávky se tedy **uplatní obecný princip přiměřenosti.** Ačkoliv lze očekávat, že zvláště v některých případech mohou být náklady velmi vysoké, pakliže je můžeme na základě kritéria účelnosti považovat za nezbytné a za daných okolností odůvodněné,²³² půjde o náklady účelně vynaložené.²³³

5. 2 Náklady řízení posuzované z pohledu článku 14 směrnice

Otázka nákladů řízení má z pohledu soudní praxe také jeden praktický aspekt, který bych na tomto místě ráda nastínila. V oblasti sporů ohledně **nároků z autorského práva** se velmi často setkáváme se **značně rozdílnými typy kauz.** Na jedné straně soudci řeší žaloby, ve kterých jde o plnění v nižší hodnotě, kde také význam porušení autorských práv bývá nižší, na druhé straně případy, ve kterých došlo k závažnému porušení a žalované částky jsou několikanásobně vyšší.²³⁴ Paradoxem však je, že **náklady řízení budou ve většině případů u kauzy menšího významu převyšovat samotnou částku sporu, kdežto náklady u kauz s vysokými částkami na plnění budou ve srovnání s požadovanou částkou ve značném nepoměru.** U případů mezi dvěma póly velkých a malých kauz není otázka nepřiměřených nákladů řízení natolik markantní. Jedná se o problematický aspekt náhrady nákladů řízení před soudem především vzhledem k tomu, že případů, ve kterých se nejedná o vysoké částky, ale náklady je mnohdy značně převyšují, je většina.

Nastíněný nepoměr mezi žalovanou částkou a významem daného případu ve vztahu k nákladům řízení **může být vysvětlen způsobem, jakým jsou na základě příslušných právních předpisů²³⁵ stanoveny náklady řízení.**

uchyluje jen výjimečně, pokud zjistí, že došlo k porušení práva na spravedlivý proces extrémním způsobem. Srov. Nález Ústavního soudu ze dne 21. 5. 2008, sp. zn. I. ÚS 1056/07. Viz DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 618 (§ 137).

231 Srov. odlišné stanovisko k tomuto nálezu soudkyně Ivany Janů.

232 Srov. například výše zmíněnou situaci, kdy se jedná o právní rozbor vysoce kvalifikovaný, který má posoudit složité právní nebo skutkové otázky. Např. posouzení platnosti či neplatnosti licenční smlouvy mezi českou a německou stranou smlouvy.

233 Na druhou stranu je třeba mít na mysli také přiměřenost nákladů s ohledem na dlužníka. Náklady spojené s uplatněním pohledávky by jistě neměly být natolik přemrštěné, aby se jednalo o jednání až šikanozního charakteru.

234 Například budeme-li vycházet z konkrétních kauz - na jedné straně se bude jednat o spory, kde žalovaná částka sporu bude 7 tis. Kč, náklady řízení budou vyčísleny na částku převyšující 12 tis. Kč, na straně druhé půjde o spory, kde částka nákladů řízení bude ve značném nepoměru k žalované částce.

235 Vyčíslení nákladů řízení se odvíjí nejčastěji od vyhlášky č. 484/2000 Sb., kde je stanovena ve věcech duševní vlastnictví

Náklady řízení se skládají z výdajů účastníků řízení, kde položkou zásadního významu co do výše bude obvykle odměna advokáta. Při srovnání závažných případů a méně závažných kauz, musíme dojít k závěru, že odměna advokáta jako podstatná položka tvořící náklady řízení pohybující se dle vyhl. 484/2000 Sb. v rozmezí mezi 15 až 25 tisíci²³⁶ není adekvátní v situaci, kdy dochází ke značnému rozrůznění typů kauz.²³⁷ V některých případech mohou být náklady řízení, které jsou později hrazeny stranou neúspěšnou ve sporu nepřiměřeně nízké, v jiných případech nepřiměřeně vysoké.

Způsob výpočtu odměny advokáta, která tvoří zásadní část nákladů řízení, se může ukázat jako problematický **s ohledem na článek 14 směrnice 2004/48/ES, který stanoví členským státům povinnost zajistit, aby byly hrazeny rozumné a přiměřené náklady řízení.** Soudní praxe vidí **faktickou disproporci mezi náklady řízení a charakterem sporu.**²³⁸ Jaké řešení by v dané situaci bylo nejvhodnější, však zůstává otázkou.²³⁹ Budeme-li tedy vycházet ze Směrnice, dojdeme k závěru, že **pokud si případy zásadního významu o vysoké hodnoty vyžádají také zvýšené náklady, lze je považovat s ohledem na charakter kauzy za přiměřené.** Na druhou stranu v případě sporů o malé hodnoty by také náklady řízení měly odpovídat požadavku přiměřenosti. Pojem „přiměřenost“ znamená, že se budeme pohybovat v určitých mantinelech. O nákladech rozhoduje soud, dle mého názoru je tedy s ohledem právě na účel článku směrnice a požadavek přiměřenosti adekvátní ponechat na soudcovském uvážení, jaké náklady lze v daném případě považovat za přiměřené, a jaké nikoliv. Kdo jiný než právě soudce specializovaný na agendu duševního vlastnictví by měl disponovat dostatečnou zkušeností a schopností rozlišovat jednotlivé případy tak, aby bylo požadavku přiměřenosti směrnice 2004/48/ES učiněno zadost.

5. 3 Hodnocení aplikace směrnice 2004/48/ES

5. 3. 1 Zpráva Komise o realizaci směrnice 2004/48/ES

Čl. 18 směrnice 2004/48/ES zavazuje každý členský stát k tomu, aby do 29. 4. 2009 předložil zprávu o realizaci Směrnice.

sazba odměny na 15 tis. Kč (§ 5 písm. c) vyhl. 484/2000 Sb.), v případě náhrady nemajetkové újmy ve věcech duševního vlastnictví na 25 tis. Kč (§ 6 odst. 1 písm. a) vyhl. č. 484/2000 Sb.). Výjimečně bude soud určovat výši odměny advokáta za zastupování také podle vyhl. č. 177/1996 Sb., advokátního tarifu o mimosmluvní odměně. Tento předpis pak stanoví jako tarifní hodnotu ve věcech duševního vlastnictví bez návrhu na náhradu nemajetkové újmy částku 25 tis. Kč (§ 9 odst. 3 písm. d) vyhl. 177/1996 Sb.) a s návrhem na náhradu nemajetkové újmy je považována za tarifní hodnotu částka 50 tis. Kč (§ 9 odst. 4 vyhl. 177/1996 Sb.).

236 Na základě § 18 vyhl. 484/2000 Sb., může sice soud zvýšit sazbu odměny advokáta až o 100%, jedná-li se o mimořádně obtížné a skutkově složité věci, ale ani toto navýšení v praxi nebude u náročných případů týkajících se závažných porušení řešením. Ustanovení § 12 odst. 1 vyhl. 177/1996 Sb., zase stanoví možnost zvýšit mimosmluvní odměnu dokonce až na trojnásobek u úkonů právní služby značně obtížných, zejména pokud je zapotřebí také použití cizího práva nebo cizího jazyka, stejně jako u úkonů časově náročných. Jde ale o předpis, na základě kterého soud určuje výši odměny výjimečně.

237 Jako další se nabízí k zamyšlení otázka odměny advokáta ve vztahu k náhradě za majetkovou a nemajetkovou újmu.

238 JUDr. Boris Filemon, soudce Krajského soudu v Brně, specializovaný na ochranu duševního vlastnictví, v této souvislosti zdůraznil, že by procesní pravidla měla být variabilní ve vztahu k povaze a závažnosti (nejen „finanční“) sporu. Poukázal na úspěšný moderní anglický procesní řád z r. 1998, vzešlý z reformy Lorda Woolfa, nabízející tři naprosto odlišné procesní cesty: Small claims, Multi track a Fast track. Odlišné typy případů mají odlišné nároky a vyžadují odlišné zacházení, čemuž by měla odpovídat také procesněprávní úprava.

239 Na první pohled by se mohlo zdát jako řešení například odlišit jednotlivé případy na základě různých znaků a tomu přizpůsobit také odpovídající odměnu advokáta, od které se budou odvíjet náklady řízení. Ovšem ani v momentě, kdy bude mechanismus zpřesněn a rozlišena odměna dle jiných než jen finančních kategorií, nelze se zcela vyhnout nebezpečí vzniku následných sekundárních sporů, kdy již (po „vyjasnění“ skutkové a právní situace) nepůjde o předmět původního sporu, ale namísto nabízejícího se smíru půjde pouze o boj o náklady řízení.

Jedná se o mechanismus určený k hodnocení realizace a uplatňování Směrnice. Na základě národních zpráv, které mají shromáždit důkazní materiál od zájmových skupin a členských států, Komise sestaví zprávu o uplatňování Směrnice, včetně posouzení účinnosti přijatých opatření a zhodnocení dopadu na zavádění nových postupů a rozvoj informační společnosti. Zpráva bude předložena dalším orgánům ES/EU a v případě potřeby doprovázena návrhy změn Směrnice ke zlepšení stávající legislativy byla zajištěna účinnost. Obdobím pro hodnocení uplatňování Směrnice je období od jejího přijetí dne 29. 4. 2004 do stanoveného termínu 29. 4. 2009. Pro zjednodušení se **dotazník vztahuje na období od roku 2005 do roku 2008**. Zpráva hodnotící uplatňování směrnice má za úkol posoudit, zda bylo cílů skutečně dosaženo a k jakým změnám realizací Směrnice došlo. Dopad Směrnice je možné posuzovat jen na základě skutečně provedených změn v zákonech a na základě praktického uplatňování, takže se práva neomezuje jen na závazné části směrnice, ale také na opatření zavedená nad rámec minimálních požadavků směrnice.²⁴⁰

5. 3. 2 Závěry k aplikaci směrnice 2004/48/ES vyplývající z dotazníku pro zájmové skupiny²⁴¹

Aby byla zjištěna účinnost harmonizovaných národních zákonů, byl mimo jiné posuzován také názor zájmových skupin na to, do jaké míry se podařilo dosáhnout cílů Směrnice z jejich pohledu. Ze zájmových skupin odpovědi poskytly²⁴² Česká protipirátská unie²⁴³ (dále „ČPÚ“), Mezinárodní federace hudebního průmyslu národní skupina České republiky²⁴⁴ (dále „IFPI“), Ochranná organizace autorská²⁴⁵ (dále „OOA-S“), Ochranná asociace zvukařů – autorů²⁴⁶ (dále „OAZA“), Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním²⁴⁷ (dále „OSA“) a Komora patentových zástupců České republiky²⁴⁸ (dále „KPZ“).

Z dotazníku vyplynulo, že **explicitní připuštění aktivní legitimace širšího okruhu subjektů** je obecně hodnoceno kladně. Ovšem **v praxi k velkým změnám nedošlo**. OOAS uvádí, že „změnu podporuje, oproti předchozí praxi ovšem nevnímá současný stav jako významnou změnu, neboť legitimace v praxi nebyla zpochybňována ani dříve.

Na otázku **k článkům 6 a 7 týkajících se důkazů a opatření k ochraně důkazů**, zda došlo ke zlepšení při shromažďování nezbytných důkazů, byly odpovědi vesměs kladné, že k určitému zlepšení v oblasti dokazování došlo.

240 Například předkládání vzorků jako důkazního materiálu (čl. 6 odst. 1) nebo stanovení alternativních opatření (čl. 12).

241 Členské státy mají za úkol zařadit do svých národních zpráv odpovědi na otázky uvedené ve dvou dotaznících. První obsahuje otázky určené státním orgánům, druhý pak otázky pro zástupce zájmových skupin. Vedle toho je součástí zprávy ve všech fázích hodnocení údajů statistického charakteru. Tyto údaje jsou potřebné např. k tomu, aby bylo možné posoudit, zda došlo k nárůstu počtu případů, kdy byla (obdobná) porušení práv uznána jako vzniklá újma a podobně.

242 Přehled odpovědí zpracovala Mgr. Adéla Faladová. Některé odpovědi byly slovní, jiné hodnotily stupnicí od 1 do 5, v některých případech nebyly otázky zodpovídaný například z důvodu nedostatku zkušeností s daným opatřením. Z tohoto důvodu je třeba dotazník vnímat spíše jen jako informaci o hodnocení z oblasti praktické aplikace, jeho vypovídací hodnota může být v tomto ohledu nižší.

243 Zástupce filmových a home video distributorů a poskytovatelů kabelového a televizního vysílání, kteří však mají zkušenosti především s trestním řízením. Více na www.cpufilm.cz.

244 Mají zkušenosti především s trestním řízením, více na www.ifpi.cz.

245 Sdružení autorů děl výtvarného umění, architektury a obrazové složky audiovizuálních děl, o.s., kolektivní správce práv. Více na www.oas.cz.

246 Občanské sdružení, kolektivní správce, s ohledem na krátkou dobu své existence nemají doposud dle jejich sdělení dostatek informací a zkušeností. Více na www.oaza.eu.

247 Více na www.osa.cz.

248 Více na www.pat zastupci.cz.

OOA-S hodnotí jako pozitivní aplikaci opatření dle první části odstavce čl. 6 směrnice 2004/48/ES (nucené předkládání důkazních prostředků, které jsou pod kontrolou protistrany): „V každém jednotlivém případě však závisí výlučně na projednávajícím soudci a v praxi takto není vždy postupováno, s poukazem na důkazní břemeno žalujícího nositele práv.“ S opatřeními dle čl. 7 směrnice je již méně zkušeností: „Vysoká míra diskrece projednávajícího soudce ohledně výše kauce a dlouhé lhůty spojené s jejím stanovením a uhrazováním dle § 78d odst. 1 a 2 OSŘ jsou vnímány jako psychologická bariéra, která předem demotivuje nositele práv pokoušet se o neoperativní úkon a navíc podstupovat finanční riziko nebo přinejmenším dlouhodobě vázat finanční prostředky.“

Možnost předkládání vzorků jako odůvodněného důkazního materiálu podle § 133b OSŘ (srov. čl. 6 odst. 1 směrnice 2004/48/ES) je **vnímána jako dostatečné opatření a je využívána** (OOA-S). I před přijatou úpravou však byly vzorky navrhovány k důkazu a „bylo vždy na soudu, zda měl pochybnosti a vzorky si vyžádal“ (KPZ).

Čl. 6 odst. 2 směrnice 2004/48/ES požaduje **v případě porušení v obchodním měřítku, aby soudní orgány mohly, nařídít předložení bankovních, finančních nebo obchodních dokumentů, které jsou v držení protistrany**. Tuto možnost lze jednoznačně hodnotit jako užitečnou, žalobce totiž v mnoha případech nemá možnost se k takovým dokumentům dostat, ačkoli mohou být důkazem o rozsahu eventuální závadné činnosti žalovaného. Z hlediska praktického zlepšení mnohdy složitého procesu dokazování však zřejmě k výraznému posunu nedošlo z hlediska faktické vynutitelnosti předložení dokumentů v držení protistrany. „V rámci diskrece při dokazování bylo dle procesních předpisů teoreticky přípustné již v minulosti, aniž by to mělo praktickou využitelnost ve prospěch nositelů autorských práv. S odkazem na důvěrnost, nedostatek jiných vlastních důkazních prostředků, či obecně na odpovědnost žalobce za důkazní břemeno nebývá soudem tato možnost připouštěna. Žalobce navíc často není sám schopen správně označit vhodný důkazní prostředek (nemá informace o existenci listin, nedisponuje informacemi vyžadovanými soudem o konkrétních bankovních účtech).

Provedení čl. 8 (právo na informace) přineslo podle hodnocení určité zlepšení a vynutitelná informační povinnosti je v praxi vítána. Na druhou stranu přes pozitivní hodnocení brání faktické vymahatelnosti „určitá nepraktičnost procesních postupů, kdy postižený autor je nucen domáhat se pomocného „informačního“ nároku (dle § 40 odst. 1 písm. c) AutZ) kumulativně s ostatními „hlavními“ nároky dle § 40 AutZ (tzn. nároky zdržovací, na odstranění následku, poskytnutí zadostiučinění, náhradu škody a vydání bezdůvodného obohacení, které jsou hlavním smyslem vyvolaného soudního řízení), případně v samostatném řízení proti jiným osobám souběžně s přerušением hlavního řízení proti škůdci (osobě účastníci se neoprávněného užití), nebo dokonce (při neznámé totožnosti škůdce) v samostatném řízení.

Soudní příkazy přiznávající právo na poskytnutí informací jsou obecně vnímány jako prostředek k možnému zvýšení přesnosti a účinnosti při určování výše škod. V praxi však organizace zastupující majitele práv uvádějí, že dosud nemají možnost přínos zhodnotit (OOA-S), nebo dosud nebylo právo na informace přiznáno. Pozitivně je hodnoceno právo na informace v oblasti vymáhání průmyslových práv.

„Úprava zakotvila jistou pomůcku při zjišťování výše škody, jejíž dokazování je v případě porušení práv k průmyslovému vlastnictví komplikované, určitě to vede ke zjednodušení určování výše škody, nelze ale vysloveně mluvit o přesnosti (KPZ).“

S vydáváním **předběžných soudních opatření proti** zprostředkovatelům (provizorní a preventivní opatření podle čl. 9 a 11 směrnice 2004/48/ES) nejsou doposud dostatečné zkušenosti. Většina předběžných soudních opatření je vydávána proti porušitelům. V situaci, kdy by mohlo dojít k ohrožení vymahatelnosti soudně stanovené náhrady škody, je možné využít předběžných opatření. **Předběžná opatření k zajištění případné náhrady škody nejsou v některých případech vůbec uplatňována** (KPZ, ČPU, OSA), pozitivně jsou hodnocena OOA-S: „Z vlastní zkušenosti je nám známo, že soudy se nezdárají používat předběžná opatření z důvodu prevence škody nebo ohrožení vymahatelnosti plnění. Nemáme však zkušenosti konkrétně s postupem předpokládaným v čl. 9 odst. 2 Směrnice.“

Čl. 7 Směrnice (opatření k zajištění důkazů) hovoří o okamžitých a **účinných předběžných opatřeních k zajištění důkazů na žádost strany, která předložila přiměřeně dostupné důkazy dostatečně podporující její tvrzení**. V praxi jsou soudy vždy vyžadována náležitá skutková tvrzení, navrzení důkazu a předložení důkazních prostředků dokládajících existenci autorských práv a legitimaci navrhovatele, existující či bezprostředně hrozící zásah do práv, potřebnost dočasné úpravy poměrů či konkrétní okolnosti osvědčující ohrožení pozdějšího výkonu. OOA-S uvádí, že „**bez splnění těchto podmínek nikdy nejsou předběžná opatření vydána.**“

Opakované ukládání pokut podle všech dotazovaných právnických osob zabývajících se ochranou nepředstavuje změnu oproti předchozímu stavu, ale ani obecně **nevede ke zlepšení situace**. „Pokuty nejsou nově zavedeny, existuje však možnost exekučního vymáhání pravomocného titulu ve formě pokut i u nepeněžitých plnění. Určitou bariérou je však dosud časová náročnost získání a uplatnění exekučního titulu.(OOA-S)“

Při posuzování žádosti o nápravná opatření se přihlíží k úměrnosti mezi závažností porušení a nápravnými opatřeními, jakož i k zájmům třetích osob (čl. 10 směrnice 2004/48/ES). Seznam nápravných opatření je dle dotazníku soudy používán dostatečně. **Nápravná opatření v podobě stažení z trhu nebo zničení závadného zboží soudy využívají často**. Přičemž je zároveň přihlíženo k ochraně třetích osob, např. soud nařídí stažení z trhu pouze těch výrobků, které jsou ještě ve vlastnictví porušovatele. Pokud jsou výrobky již ve vlastnictví třetích osob, na ty se takové opatření nevztahuje. Úměrnost mezi zásahem do autorských práv a dotčením třetích osob je tedy soudy zohledňována. Jako jiná „vhodná opatření“ podle článku 10 odst. 1 směrnice 2004/48/ES může například soud „nařídít odstranění závadných označení z výrobků, je-li to možné a účelné (KPZ)“.

Článek 12 směrnice 2004/48/ES poskytuje za určitých okolností a ve vhodných případech možnost přijmout **alternativní opatření ve prospěch poškozené strany** namísto přiznání nároku na peněžitou náhradu škody. S alternativním opatřením ve většině případů **nejsou doposud zkušenosti**, soudy většinou preferují náhradu škody (IFPI). OOA-S uvádí, že přijímání alternativních opatření, vedle případu týkajícího se ušlého zisku dle § 40 odst. 4 AutZ, by v mnoha případech dostatečně uspokojovalo oprávněné osoby a **mohlo by se jednat o značné zlepšení**.

Právní úprava, která se týká škod (čl. 13 a 14 směrnice 2004/48/ES), celkovou **úroveň přiznaných náhrad škody nezvýšila. Ke změně úrovně přiznaných náhrad škod v důsledku Směrnice nedošlo.** „Vnitrostátní úprava umožňuje nositelům práv za výhodnějších okolností reparovat vzniklou újmu především z titulu vydání bezdůvodného obohacení. Samostatné nároky z titulu vlastní náhrady škody jsou náročnější na dokazování a tedy méně časté.”

Hledisko „přiměřenosti” při určování výše škod (v článku 13 odst. 1 písm. a) směrnice 2004/48/ES) podle IFPI není uplatňováno: „Soudy postupují naprosto individuálně a nekoordinovaně, případ od případu.” Hlediska přiměřenosti (hospodářská situace porušovatele, skutečný přínos či obohacení na jeho straně, předcházení případným likvidačním důsledkům přiznané náhrady na porušovatele apod.) **jsou obecně soudy uplatňována při přiznávání náhrad** a významně zohledňují také situaci na straně porušovatele v neprospěch poškozených nositelů práv. V oblasti porušování průmyslových práv nemá tento článek takový význam, „vzhledem k tomu, že rozhodnutí o náhradě škody za porušení je minimální množství”.

Při určování výše paušálních částek při stanovení náhrady škody soudy, které nejsou výslovně zmíněny v čl. 13 odst. 1 písm. b) směrnice 2004/48/ES, „**soudy standardně vycházejí v souladu se zvláštní úpravou výpočtu výše bezdůvodného obohacení dle § 40 odst. 4 AutZ z obvyklé výše licenční odměny na trhu** s korekcí, která odpovídá místu, času a přiměřenosti rozsahu užití. V praxi soud buď nechá výši odměny v konkrétním případě odborně znalecky posoudit,²⁴⁹ nebo s odkazem na skutečnosti soudu známé z jeho předchozí činnosti si učiní úsudek o výši přiměřené obvyklé odměny sám. Opírá se přitom zpravidla rovněž o stejné objektivizující podklady, jako soudní znalec.” Jestliže soud určí náhradu škody na základě paušální částky, v oblasti průmyslových práv se jedná zpravidla o určení na základě licenční analogie. Jinak musí skutečná škoda a ušlý zisk vyčíslena a prokázána.

Co se týče **úhrady nákladů k žádným změnám v této oblasti oproti stavu před přijetím směrnice 2004/48/ES nedošlo.** Soudy vycházejí z příslušné právní úpravy, kde je přiznána náhrada nákladů úspěšné straně a jiné řešení musí být v souladu s OSŘ. „Jen zcela výjimečně dochází k aplikaci ustanovení § 142 odst. 3 OSŘ. Navíc procesními pravidly pro určování výše náhrady nákladů soudního řízení je ovlivněno často i stanovení žalobní částky (následkem stanovení příliš vysoké žalobní sumy je – i v případě jinak úspěšného přiznání soudní ochrany – poměrný neúspěch ve věci ohledně zbylé částky žalobními sumy, a tedy i povinnost hradit část nákladu řízení, na druhou stranu soud nepřizná jakýkoliv nárok nad návrh vymezený žalobním petitem). Přitom zvláště v autorskoprávních věcech nelze při zahájení řízení reálně zcela odhadnout rozsah přiznatelných nároků zřejmý. Posouzení konkrétních částek často závisí na pozdějším znaleckém posouzení v průběhu řízení nebo na úvaze soudu (OOA-S).“ **K uplatňování zásady „spravedlnosti”** při rozhodování o nákladech řízení **ve smyslu čl. 14 směrnice 2004/48/ES** dotazované právnické osoby shodně uvádějí, že **soudy postupují důsledně podle OSŘ.**

249 Přičemž znalec se v rámci objektivizace zjištění zpravidla opírá o referenční sazebníky odborných profesních organizací a kolektivních správců týkající se individuální správy práv.

Důvodem pro nepřiznání náhrady nákladů řízení poškozenému nositeli práv bývá zásada poměrného úspěchu ve věci z hlediska žalobního petitu vytyčeného žalobcem na počátku řízení, stejně jako se může jednat o dobrou víru na straně porušovatele při současné účasti třetích osob, nebo zavdání podnětu k zásahům do práv ze strany samotného nositele práv.

Zveřejňování soudních rozhodnutí podle čl. 15 Směrnice na náklady neúspěšného porušitele představuje v praxi jeden z možných nápravných prostředků, a to zejména jako způsob satisfakce za utrpěnou nemateriální újmu. Na zveřejňování rozhodnutí má vliv zpravidla **závažnost újmy a medializace** dané kauzy. Bývá využívána **placená inzerce** ve všeobecně zaměřených celostátních tiskových nebo elektronických médiích, **v odborných tiskových médiích**. Na odborně zaměřených **doménách** a na doménách pod správou porušitele se zveřejňuje rozhodnutí prostřednictvím internetu.

Současná právní úprava zveřejnění rozhodnutí je vnímána jako dostatečná. Důvodem případné nespokojenosti může být v jednotlivých případech nesouhlas účastníků se způsobem posouzení a rozhodnutí sporu projednávajícím soudcem, což lze ale stěží objektivně hodnotit.

V čl. 17 směrnice 2004/48/ES se vedle právních opatření doporučuje vytváření kodexů chování prostřednictvím obchodních a profesních sdružení nebo organizací k ochraně práv duševního vlastnictví jako podpůrná opatření. **S ohledem na vymahatelnost práv však nedochází k žádným podstatným změnám.** Nastavení žádoucích způsobů jednání prostřednictvím forem „soft-law“ **organizace zastupující autory vítají**, ale jednak **chybí praktické zkušenosti** s využitím takových pravidel, jednak vidí problém v **nedostatku autority**.

Opatření stanovená v čl. 6 odst. 2, čl. 8 odst. 1 a čl. 9 odst. 2 směrnice 2004/48/ES je třeba používat pouze ve vztahu k činům, ke kterým došlo **v obchodním měřítku**. V praxi platí, že v rámci diskrece soudních orgánů skutečně bývá **zohledněna míra a závažnost zásahu** do práv a výše majetkového prospěchu plynoucí z porušení ve vztahu k porušování v obchodním měřítku.

K celkovému hodnocení a pohledu do budoucnosti ve vztahu ke změnám provedeným na základě směrnice 2004/48/ES a jejich eventuálnímu přehodnocení organizace poněkud překvapivě uvádějí, že nevidí v praxi příklady dopadu změn na zavádění nových postupů a na rozvoj informační společnosti, dle IFPI „k uplatňování směrnice prakticky nedochází.“ Ke zdokonalení opatření a postupů dle Směrnice je především třeba zlepšit kompatibilitu směrnice s národním právem (IFPI). V ostatních případech vycházejí představy do budoucna z nových nároků informační společnosti a problematikou spojenou s fenoménem internetu v souvislosti s nelegálním užitím.

6 PROSTŘEDKY PRÁVNÍ OCHRANY AUTORSKÝCH PRÁV

6.1 Ústavněprávní ochrana autorských práv

Právní systém účinný na území České republiky v podobě českého právního řádu společně s ústavním pořádkem představuje základní hodnotový rámec systému prosazování a vymahatelnosti autorských práv duševního vlastnictví.

Tvůrčí práva v podobě autorského práva, práva výkonných umělců a tvůrčích práv průmyslových jsou považována za **základní lidská a občanská práva**. Ústavněprávní zakotvení ochrany autorských práv jako práv duševního vlastnictví nalezneme v **Listině základních práv a svobod** (dále „Listina“, „LZPS“)²⁵⁰ a jsou na základě čl. 4 Ústavy pod ochranou soudní moci a Ústavního soudu.²⁵¹ Stěžejní význam má ústavní ochrana na základě **čl. 34 odst. 1 Listiny**,²⁵² který zaručuje každé osobě právo k výsledkům tvůrčí duševní činnosti a zároveň z něj vyplývá povinnost státu upravit ochranu na základě běžného zákona. Ochrana autorských práv plyne z **čl. 11 Listiny**, na základě kterého má každý právo vlastnit majetek, včetně majetku nehmotného.²⁵³ S ohledem na dualistickou koncepci autorského **zákona se** ochrana odvíjí také od **čl. 10 LZPS**, na základě kterého má každý právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno. Z povahy věci je právo k výsledkům tvůrčí duševní činnosti spojeno se svobodou myšlení vědeckého bádání a umělecké tvorby zakotvené v **čl. 15 odst. 1 LZPS a čl. 15 odst. 2 LZPS**. Zpřístupňování nehmotných statků veřejnosti jako základní způsob naplnění jejich funkce souvisí svobodou projevu zakotvenou **čl. 17 LZPS**. V případě **čl. 26 odst. 1 Listiny**, podle kterého má každý právo na svobodnou volbu povolání a přípravu k němu, jakož i právo podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost, dochází k vyvažování zájmu na ochraně duševního vlastnictví na jedné straně a na výkonu některých hospodářských činností na straně druhé. V kontextu vymahatelnosti autorských práv je možné zahrnout také **čl. 36 odst. 1 Listiny** jako ústavněprávní zakotvení soudní a jiné právní ochrany.

V souvislosti s právy k výsledkům tvůrčí duševní činnosti je vhodné zmínit **úzkou provázanost s univerzálním mezinárodním řádem lidských práv**, jehož existence a členění jednotlivých práv mimo jiné také odůvodňuje zakotvení samostatného kulturního lidského práva podle čl. 34 odst. 1 LZPS.²⁵⁴ Nehmotná práva majetková jsou chráněna podle čl. 11 LZPS, nehmotná práva osobnostní jsou pak chráněna podle čl. 10 LZPS, může tak vzniknout otázka, zda není zvláštní ustanovení týkající se práv k výsledkům tvůrčí duševní činnosti nadbytečné. Právě v univerzálním mezinárodním řádu lidských práv můžeme hledat zdůvodnění.

250 Jako součásti českého ústavního pořádku dle čl. 3 Ústavy.

251 V souladu s § 1 odst. 2 ústavního zákona č. 23/1991 Sb., kterým se uvozuje Listina základních práv a svobod.

252 Právo k výsledkům tvůrčí duševní činnosti podle čl. 34 odst. 1 LZPS koresponduje také s úpravou ochranou tvůrčí činnosti v čl. 15 Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech, nebo čl. 10 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

253 Ústavněprávní pojetí majetku je tak širší než to, co může být jako majetek předmětem soukromoprávních vztahů ve smyslu § 118 odst. 1 ObčZ, podle kterého jsou to věci, a pokud to jejich povaha připouští, práva nebo jiné majetkové hodnoty

254 „Ve většině evropských zemí, např. v Německu a ve Francii, sice ústavní ochrana autorského práva existuje, přesto však v národním právu jednotlivých zemí nejsou ústavní záruky na ochranu autorského práva výslovně uvedeny. Český ústavní pořádek je v tomto ohledu o trochu dál, třebaže formulace čl. 34 odst. 1 Listiny základních práv a svobod je po obsahové stránce značně vágní. Viz DIETZ, Adolf. Pět pilířů evropského kontinentálního práva autorského. *Právní rozhledy*, 2004, č. 20, s. 742.

Lidská kulturní práva představují svébytnou hodnotovou kategorií, která klade důraz na tvořivost lidského ducha. Proto se také čl. 34 odst. 1 LZPS netýká všech práv duševního vlastnictví ani všech práv nehmotných, ale pouze práv tvůrčích.²⁵⁵ Ústavněprávní ochrana tvůrčích práv vychází z právněfilozofického a přirozenoprávního základu, který je také východiskem pro osobnostněprávní povahu autorských práv.²⁵⁶

6. 2 Soukromoprávní ochrana

Soukromoprávní povaze autorského práva odpovídá **možnost dovolávat se základních nároků cestou soukromého práva**. Aby však bylo možné subjektivnímu právu poskytnout ochranu, musí být **vybaveno nárokem**, který představuje možnost oprávněné osoby použít k ochraně svých porušených nebo ohrožených subjektivních práv státního donucení, případně svépomoci. V rámci obecných prostředků ochrany subjektivního práva rozeznáváme ochranu svépomocí, ochranu pokojného stavu, ochranu soudní a ochranu u příslušného orgánu státní správy.²⁵⁷

Základní ochranu subjektivních práv proti tomu, kdo právo ohrozí nebo poruší, poskytuje orgán, který je k tomu povolán. Dle § 4 ObčZ není-li v zákoně stanoveno něco jiného, je tímto orgánem soud. Možnost domáhat se soudní ochrany je podmíněna konkrétními nároky, které lze na základě žaloby uplatnit před soudem. **Soudní ochrana autorského práva se realizuje v rámci civilního řízení** podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále „OSŘ“), a to prostřednictvím několika typů žalob, které se odvíjejí od nároku, jakých se autor jako žalobce domáhá. Jedná se především o žaloby určovací, zdržovací, na náhradu škody nebo na přiměřené zadostiučinění.

Rovnocennou alternativu soudní ochrany představuje na základě zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, **ochrana v rámci rozhodčího řízení**. Podle dohody účastníků ve sporu bude rozhodovat rozhodčí soud nebo rozhodce stanovený ad hoc v majetkovém sporu, tzn. ve sporu o majetkové právo.

Vedle soudní ochrany je možné k ochraně práva využít také ochranu mimosoudní ve formě svépomoci a ochrany pokojného stavu. Svěpomoc vychází z § 6 ObčZ a představuje rychlý způsob vlastní ochrany práva před bezprostředně hrozícím zásahem, který je odvrácen v souladu se zásadou proporcionality. Jedná se o formu ochrany subjektivních práv, kterou je možné uplatnit výjimečně vedle ochrany soudní. Možnost vlastními silami odvrátit hrozící zásah jiné osoby do svého práva je limitována podmínkami, za kterých se může uskutečnit. Ochrana pokojného stavu je poskytována nejen ohroženým nebo porušeným subjektivním právům, ale je možné se domáhat také předběžného zákazu zásahu.

255 TELEČ, Ivo. Lidská práva a duševní vlastnictví, *Právní rozhledy*, 2002, č. 3, s. 120-126.

256 Vztah mezi autorskými právy a právy duševního vlastnictví rozebírá Paul Torremans ve své publikaci *Copyright and Human Rights*. Ačkoliv v širším mezinárodním kontextu se autorská práva a práva duševního vlastnictví na jedné straně a lidská práva na druhé straně po určitou dobu zdánlivě vyvíjely izolovaně, vzájemný vztah mezi těmito dvěma oblastmi práva není novým. Práva duševního vlastnictví i lidská práva se zabývají stejnou základní rovnováhou. Autorské právo je proto založeno na rovnováze zájmů. Na jedné straně je potřebné chránit individuální zájem autora, aby byl povzbuzen v další tvorbě, která vede k tomu, že se mu dostává určité exkluzivity ve vztahu k využití a užití jeho díla a na druhé straně je veřejný zájem společnosti jako celku, aby měla přístup ke kulturním a autorským dílům jako nástroji pokroku a vývoje. Viz TORREMANS, Paul L. C. *Copyright and Human Rights*. Kluwer Law International, 2004. 191 s.

257 FIALA, Josef a kol. *Lexikon. Občanské právo*. 2. vydání. Ostrava: Sagit, 2001, s. 348.

Dle § 5 ObčZ se lze domáhat ve správním řízení ochrany u příslušného orgánu státní správy²⁵⁸, došlo-li ke zřejmému zásahu do pokojného stavu. Státní orgán může předběžně zásah zakázat nebo uložit, aby byl obnoven předešlý stav, tím však není dotčeno právo domáhat se ochrany u soudu.²⁵⁹

6. 3 Delikty v oblasti autorského práva

Mezi **právními delikty** rozlišujeme delikty **soukromoprávní a veřejnoprávní**. V případě těch veřejnoprávních se může jednat o přestupek, jiný správní delikt nebo trestný čin. S ohledem na téma této práce vymezené v úvodní části, ponechám právní úpravu veřejnoprávních deliktů stranou a zaměřím se na delikty v oblasti autorských práv.

V širším významu se často užívá v souvislosti s neoprávněnými zásahy v oblasti autorských práv termín „pirátství“ přestože výraz již není přibližně od poloviny 70. let 20. stol. užíván v původním významu, pojem „pirátství“ se dnes běžně užívá zejména v souvislosti s obchodem.²⁶⁰ Tradiční dělení v oblasti neoprávněných zásahů do autorského práva představuje dělení na dvě skupiny, a to na **plagiáty a kontrafakcie**. Nejedná se však o zvláštní skutkové podstaty, ale o jakékoliv neoprávněné zásahy. Pojem plagiát není zákonem definován, jeho význam je tedy třeba dovodit z kontextu celého autorského zákona. Jedná se o neoprávněný zásah do práv k původnímu autorskému dílu, přičemž ne jakákoliv shoda či podoba dvou děl bude nutně znamenat plagiát.

Skutkové podstaty zásahů do autorského práva mohou být různorodého charakteru²⁶¹. Delikty můžeme dělit na delikty porušující a ohrožující právo autorské. S ohledem na obsah autorského práva k vymezení jednotlivých skutkových podstat je možné rozlišit neoprávněné **zásahy**, ať již **ohrožovací nebo porušovací, do výlučných osobnostních práv autorských a do výlučných majetkových práv autorských**. To, jakými způsoby může být zejména zasaženo nebo ohroženo právo autora, vyplývá z ustanovení § 40 AutZ.²⁶² K soukromoprávnímu deliktu může dojít skutkem ohrožení nebo porušení práva, způsobením nemajetkové újmy, škody, na základě vzniku bezdůvodného obohacení nebo na základě jiné v zákoně uvedené skutečnosti. Rozlišujeme delikty **podle zvláštních předpisů a obecné soukromoprávní delikty**. V rámci **obecných soukromoprávních deliktů se jedná o delikt škody** upravený v § 415 a násl. ObčZ a **delikt v podobě vzniku bezdůvodného obohacení** dle § 451 a násl. ObčZ. Důsledkem deliktu je deliktní závazek deliktního dlužníka v podobě něco konat či se něčeho zdržet. Vedle přímých prostředků ochrany, u kterých nejsou jednotlivé soukromoprávní skutkové podstaty upraveny, uplatňují se v rámci nepřímé ochrany **také zvláštní skutkové podstaty** v § 43 až § 45 AutZ, které se týkají technických prostředků ochrany práv, informací o správě práv k dílu a nebezpečí záměny.

258 Příslušným orgánem státní správy poskytujícím ochranu pokojnému stavu je obecní (městský) úřad pověřený výkonem státní správy, místní příslušnost je dána u obecního (městského) úřadu, v jehož obvodu k zásahu došlo.

259 Nad tím, v jakých konkrétních případech se může ochrana pokojného stavu uplatnit u ochrany autorských práv, se zamýšlí Michal Šalomoun. Viz ŠALOMOUN, Michal. *Ochrana názvů, postav a příběhů uměleckých děl*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 35-36.

260 Bliže k pojmu TELEEC, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. Pojem „pirátství“ je užíván často také například WIPO, která jej chápe jako veškeré i přípravné činnosti, které směřují k neoprávněným zásahům do autorská práva. Ve Směrnici o dodržování práv definice pojmů padělení a pirátství chybí základních.

261 Ustanovení § 40 má povahu generální klauzule.

262 Srov. § 4 zákona č. 221/2006.

6. 4 Obecné soukromoprávní nároky

Ustanovení § 40 odst. 4 AutZ představuje pouhý odkaz, kterým je z důvodu právní jistoty stanoveno, že se vznikem **autorskoprávní odpovědnosti není dotčen eventuální vznik obecné soukromoprávní odpovědnosti** za škodu a bezdůvodné obohacení v souvislosti s porušením nebo ohrožením autorského práva. Obecně upravuje příslušné skutkové podstaty občanský zákoník, ze kterého vyplývá právo na náhradu škody a právo na vydání bezdůvodného obohacení, aniž by bylo nutné, aby se o právu na náhradu škody a na vydání bezdůvodného obohacení autorský zákon zmiňoval. Obecné soukromoprávní nároky připadají v úvahu v případě obecných soukromoprávních deliktů a vzniku odpovědnosti z nich, nejde tedy o žalobní nároky vyplývající z AutZ.²⁶³ Jedná se o delikt škody dle § 415 ObčZ a násl. a delikt bezdůvodného obohacení dle § 451 ObčZ a násl. AutZ pouze stanoví vzájemnou nepodmíněnost nároků a možný souběh.

6. 5 Zvláštní úprava rozsahu soukromoprávních nároků z ochrany autorského práva

Vedle nároků vyplývajících z autorského zákona má autor také nárok na náhradu škody a vydání bezdůvodného obohacení. **Význam ustanovení § 40 odst. 4 AutZ** spočívá především v tom, že **oproti obecné konstrukci deliktu škody a deliktu bezdůvodného obohacení** stanoví pro určení rozsahu odpovědnosti za tyto delikty **zvláštní pravidla**, která určují výši ušlého zisku a bezdůvodného obohacení způsobem posilujícím postavení autora.²⁶⁴

V § 40 odst. 4 AutZ je stanovena povinnost vydat bezdůvodné obohacení vzniklé na straně toho, kdo neoprávněně nakládal s dílem, aniž by k tomu získal potřebnou licenci, ve výši dvojnásobku odměny, která by byla za získání takové licence obvyklá v době neoprávněného nakládání s dílem. Stanovením výše bezdůvodného obohacení na dvojnásobek obvyklé smluvní odměny je výrazně posíleno postavení autora. **Nárok na vydání bezdůvodného obohacení ve výši dvojnásobku představuje** zároveň určitou formu **sankce** za neoprávněné užití, **narozdíl od nároku na vydání bezdůvodného obohacení v obecné úpravě**,²⁶⁵ kde plní institut bezdůvodného obohacení **pouze reparační a restituční funkci**.²⁶⁶ Autor bude mít také nárok na náhradu škody v podobě zisku, který mu ušel, jestliže neměl v důsledku neoprávněného užití díla možnost realizovat užití sám. Možnost domáhat se náhrady vzniklé škody pak představuje náhradu škody v podobě škody skutečné a ušlého zisku, tedy náhrady ušlého zisku ve výši obvyklé autorské odměny namísto skutečně ušlého zisku (např. ušlý zisk zmařením prvního vydání).

263 Obecné soukromoprávní delikty mají význam v souvislosti se současným pojetím autorského zákona a jeho přístupem k povaze autorské odměny za užití díla. Právo na autorskou odměnu nepředstavuje absolutní majetkové právo ani součást absolutního autorského práva, ale právo relativní povahy, které vzniká jako závazkový poměr s účinky inter partes na základě absolutních autorských práv. Z charakteru právní povahy autorské odměny vyplývá, že nárok na uhrazení ušlé autorské odměny nepředstavuje zvláštní autorskoprávní nárok, ale obecný soukromoprávní nárok z bezdůvodného obohacení. Podrobněji viz TELEČ, Ivo, TUMA, Pavel. *Autorský zákon. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 432-446. K autorské odměně a její právní povaze viz tamtéž, s. 508-513.

264 Srov. § 5 zákona č. 221/2006 Sb.

265 Cílem právní úpravy bezdůvodného obohacení je, aby se žádná osoba neobohatila bezdůvodně na úkor druhé. K tomuto cíli právní úprava bezdůvodného obohacení přispívá svou reparační (uhrazovací) a v jejím rámci svou restituční funkcí. Podstatou reparační funkce je vydání veškerého obohacení tím, kdo se obohatil osobě, na jejíž úkor se obohatil (nikoliv však více). Viz volně KNAPPOVÁ, Marta a kol. *Občanské právo hmotné. 2. díl*. 4. vydání. Praha: ASPI, 2005, s. 569.

266 Viz KRÍŽ, Jan a kol. *Autorský zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005, s. 146 (§ 40). Podrobně k bezdůvodnému obohacení viz TELEČ, Ivo, TUMA, Pavel. *Autorský zákon. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 432-446 (§ 40).

Místo skutečně ušlého zisku se tedy autor může domáhat náhrady ušlého zisku ve stanovené výši. Ustanovení § 40 odst. 4 AutZ stanoví zvláštní pravidlo pro výpočet ušlého zisku v případě, že se vlastník práva domáhá místo skutečně ušlého zisku náhrady ušlého zisku ve výši odměny, která by byla obvyklá za získání takové licence v době neoprávněného nakládání s dílem. Vlastník práva se nebude domáhat skutečně ušlého zisku například v případě, že skutečně ušlý zisk nelze vypočítat, nebo je to obtížné.

V rámci procesní realizace může dojít k situaci, kdy vzniknou **nepoměrné obtíže se zjištěním výše nároku, nebo nelze-li výši nároků zjistit vůbec**. Tehdy je možné při určení skutečně ušlého zisku nebo ušlého zisku ve výši obvyklé autorské odměny vycházet také z ustanovení § 136 OSŘ, podle kterého se **uplatní úvaha soudu o určení výše nároku** (tzv. arbitrární určení výše).

6. 6 Zvláštní nároky z ochrany autorského práva

Autorský zákon přiznává autorovi (jeho právnímu nástupci) vedle nároků z obecných soukromoprávních deliktů (náhrada škody dle § 442 ObčZ a vydání bezdůvodného obohacení dle § 456 ObčZ) demonstrativně **zvláštní žalobní nároky**, které má autor vůči osobě, která zasáhla do jeho práva nebo jej porušila. Autor se v případě porušení nebo ohrožení práva ocitá v pozici věřitele a nárok pak představuje vybavení jeho subjektivního práva. Vymahatelnost subjektivního práva autora je založena na uplatnění žalobního nároku proti ohrožiteli nebo porušiteli práva.²⁶⁷

Žalobní nároky ze zvláštních deliktů může autor uplatnit buď každý zvlášť, nebo kumulativně.²⁶⁸ Autorský zákon obsahuje tento výčet nároků, kterých se může autor domáhat: **nárok určovací**, nárok **zápůřčí**, nárok **informační**, nárok **odstraňovací (restituční)**, nárok **na přiměřené zadostiučinění (satisfakční)** a také **jiný atypický** nárok vyplývající z práva autorského podle autorského zákona, který přichází v úvahu s ohledem na demonstrativní výčet § 40 AutZ.²⁶⁹ Jedná se o ochranu práva, která vychází z osobnostních i majetkových práv autora. Konkrétní úpravu jednotlivých nároků ovlivnila vedle jiných předpisů práva ES/EU směrnice č. 2004/48/ES, jejímuž provedení v českém AutZ zákonem č. 216/2006 Sb byl věnován prostor v předchozí kapitole.

6. 6. 1 Určovací nárok

Obsahem určovacího nároku dle § 40 odst. 1 a) AutZ je **právo domáhat se určení autorství**.²⁷⁰ Tento nárok je přiznán pouze v případě práv dle AutZ. Autor má právo na podání žaloby na určení autorství. Běžně je možné nárok uplatnit určovací žalobou dle § 80 písm. c) OSŘ, aby bylo rozhodnuto mimo jiné o určení, zda tu právní vztah nebo právo je, či není, je-li na tom naléhavý právní zájem.

267 TELEČ, Ivo. *Prosaditelnost práva duševního vlastnictví* [online]. Prezentace určené ke studijním účelům, is.muni.cz, 2009 [cit. 28. března 2010]. Dostupné na <http://is.muni.cz/do/1499/el/estud/praf/ps08/p_aktual/law/pdv/tisk/prednaska2.pdfElportálu>.

268 Srov. úpravu v ZVPP.

269 Srov. § 40 odst. 1 AutZ: „Autor, do jehož práva bylo neoprávněně zasaženo nebo jehož právu hrozí neoprávněný zásah, může se domáhat zejména: ...“

270 Právo domáhat se autorství pouze v případě práv dle AutZ.

Ovšem v případě určovacího autorskoprávního nároku jde o speciální případ, kdy autor **nemusí prokazovat naléhavý právní zájem, jako je tomu u určovací žaloby obecně.**²⁷¹

Z hlediska občanského práva procesního se nejedná o určovací žalobu podle § 80 písm. c) OSŘ, ale o žalobu spočívající ve výkonu nároku, jímž je speciálně vybaveno autorské právo. Předmětem ochrany je totiž subjektivní právo, ne pouhý právní zájem, jež je naléhavý. Vedle žaloby ve věci ochrany autorského práva, která by měla určit, zda právo autora bylo porušeno, je možné samozřejmě i v záležitostech týkajících se ochrany autorských práv uplatnit určovací žalobu dle § 80 písm. c) OSŘ, aby bylo rozhodnuto pouze o určení toho, zda tu je autorské právo, či není.²⁷²

6. 6. 2 Nárok zdržovací (zápůrčí)

Nárok zdržovací představuje právo domáhat se zákazu závadného jednání a směřuje **k zákazu jednání osob, které zasahují neoprávněně do práva autora, aby se svého konání zdržely.** Ustanovení § 40 odst. 1 písm. b) AutZ²⁷³ obsahuje **demonstrativní výčet konkrétních nároků**, kterých se může autor domáhat. Jedná se zejména o zákaz neoprávněné výroby, neoprávněného obchodního odbytu, neoprávněného dovozu nebo vývozu originálu nebo rozmnoženiny či napodobeniny díla, neoprávněného sdělování díla veřejnosti nebo neoprávněné propagace, včetně inzerce a jiné reklamy. Zdržovací nárok lze uplatnit **jak v případě porušení autorského práva, tak v případě jeho ohrožení**, ovšem pouze v případě, pokud zásah trvá nebo reálně hrozí, což plyne ze samotné povahy zdržovacího nároku, jehož účelem je domoci se zákazu. Pokud již škodlivé jednání pominulo, autor se musí domáhat nápravy formou jiného danému případu odpovídajícího nároku.²⁷⁴ Různé formy zdržovacího nároku odpovídající demonstrativnímu výčtu umožňují **v praxi jednoznačně formulovat žalobní petit**, což má vliv na praktickou aplikaci.

6. 6. 3 Nárok informační

V případě neoprávněného užití má autor na základě autorského zákona **nárok na sdělení zákonem stanovených údajů týkajících se zejména původu zboží nebo služeb** souvisejících s neoprávněným užitím a totožnosti osob zúčastněných na porušení práva. Autor má dle taxativního výčtu obsaženého v § 40 odst. 1 písm. c) AutZ nárok na informace o způsobu a rozsahu neoprávněného užití, o původu neoprávněně zhotovené rozmnoženiny či napodobeniny díla, o způsobu a rozsahu jejího neoprávněného užití, o ceně služby, která s neoprávněným užitím díla souvisí, a o osobách, které se neoprávněného užití díla účastní tak, aby byly zjištěny informace nejen o původu zboží a služeb, kterými jsou porušována práva, ale také o distribučních kanálech a totožnosti třetích osob, které jsou zúčastněny.

²⁷¹ Nárok byl zařazen především z důvodu praktických problémů spojených s uplatňováním tohoto nároku podle předchozí úpravy, kdy byl nárok na určení autorství nesprávně považován za nárok na určení existence právního vztahu dle § 80 písm. c) OSŘ. Viz KŘÍŽ, Jan a kol. Autorský zákon. Komentář. 2. vydání. Praha: Linde, 2005, s. 144 (§ 40).

²⁷² Srov. rozsudek NS ze dne 29. 5. 1995, zveřejněný ve Sb. NS, 6. ročník, 1995, s. 219, pod č. 46/1995 týkající se práva na ochranu osobnosti. Žalobce se domáhal ochrany osobnosti podle ustanovení § 11 a násl. ObčZ a jako prostředek ochrany proti neoprávněnému zásahu do práva na ochranu osobnosti zvolil žalobní návrh, který však „odpovídá žalobě o určení podle ustanovení § 80 písm. c) OSŘ, aby totiž soud určil buď kladně nebo záporně existenci určitého právního vztahu nebo práva, k projednání žaloby o určení podle § 80 písm. c) OSŘ je ovšem příslušný jako soud prvního stupně okresní (obvodní) soud a nikoli krajský soud (Městský soud v Praze).“

²⁷³ Srov. § 4 odst. 1 ZVPP.

²⁷⁴ Z pohledu soudního řízení je třeba následovat ustanovení § 96 odst. 2 OSŘ. Jestliže již dojde k nápravě v podobě odstranění neoprávněného zásahu a nehrozí další opakování, žaloba by měla být žalobcem vzata zpět a poté soud řízení zastaví.

Informační povinnost se z hlediska povinných subjektů týká nejen ohrožitelů a porušitelů, ale i jiných zákonem stanoveným osob. Jedná se zejména o osoby, které mají v držení neoprávněně zhotovenou rozmnoženinu či napodobeninu díla za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, využívají za účelem hospodářského nebo obchodního prospěchu službu, která neoprávněně zasahuje do práva autora, poskytují za účelem obchodního prospěchu službu při činnostech, které neoprávněně zasahují do práva autora nebo je neoprávněně ohrožují (poskytovatelé služeb)²⁷⁵. Dále vzniká informační povinnost také třetím osobám označeným výše uvedenými osobami za účastníky pořízení, výroby nebo distribuce rozmnoženiny či napodobeniny díla anebo poskytování služeb, které neoprávněně zasahují do práva autora nebo je neoprávněně ohrožují.²⁷⁶ Díky možnosti zjišťovat totožnost osob, které zasahují do autorových práv, bylo usnadněno uplatňování ostatních nároků. **Právo na informace posiluje prosaditelnost a vymahatelnost práva.**

6. 6. 4 Nárok odstraňovací (restituční)

Autor má **nárok na odstranění následků neoprávněného zásahu** do autorského práva.²⁷⁷ Odstraňovací nárok se vztahuje zejména na neoprávněně zhotovené rozmnoženiny či napodobeniny, ale také na zařízení, výrobky, materiály nebo nástroje použité k výrobě neoprávněně zhotovené rozmnoženiny či napodobeniny díla nebo zařízení, výrobku nebo součástky podle § 43 odst. 2 AutZ, což má preventivní charakter vzhledem k účelu těchto nástrojů k obcházení technických prostředků ochrany děl a sloužících k neoprávněnému pořizování rozmnoženin. Obsahem nároků je zejména stažení z obchodování nebo jiného užití,²⁷⁸ zničení rozmnoženiny či napodobeniny nebo zničení či odstranění materiálů a nástrojů použitých k výrobě. Výčet jednotlivých nároků je demonstrativní, není tedy vyloučeno ani uplatnění nároků jiných. **Podmínkou je, aby následky porušení ještě trvaly, porušení již trvat nemusí.** Zákon stanoví výslovně možnost soudu uvážit vhodnost provedení opatření vzhledem k zájmům třetích osob (spotřebitelů, osob v dobré víře).

6. 6. 5 Nárok na přiměřené zadostiučinění (satisfakční)

Právo na přiměřené zadostiučinění dle § 40 odst. 1 písm. e) AutZ²⁷⁹ spočívá v poskytnutí **satisfakce za způsobenou nemajetkovou újmu**. Nemajetková újma představuje újmu ve sféře osobnostní. Jeden nárok se může realizovat dvěma způsoby, autor může požadovat **zejména omluvu** jako morální satisfakci. Pokud by se přiznání jiného zadostiučinění nejevilo postačujícím, pak se může autor domáhat satisfakce materiální v podobě **peněžitého zadostiučinění**.²⁸⁰ Jeho výši určí soud, který přihlédne zejména k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k zásahu do práva došlo.

275 V případě osoby, která poskytovala nebo poskytuje službu, která představuje neoprávněný zásah do práva autora, připadá v úvahu jako nárok vyplývající z ochrany autorského práva také zvláštní nárok zápůrčí v podobě zákazu poskytování služby, kterou využívají třetí osoby k porušování nebo ohrožování práva autora podle § 40 odst. 1 písm. f) AutZ.

276 Zvláštní právo na informace se týká celních orgánů a orgánů vykonávajících statistickou službu, zákon umožňuje oprávněným osobám nahlížet do dokumentace.

277 Srov. § 4 ZVPP.

278 V praxi půjde např. o skoupení rozmnoženin.

279 Srov. § 5 ZVPP.

280 Srov. rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 9. 6. 1995, sp. zn. 7 C 138/89 (Intelekt. vlast. a hosp. sout., 1996, č. 1): „Poskytnutí přiměřeného zadostiučinění nepřichází v úvahu při každém porušení autorského práva, ale jen za splnění podmínek, že újma nemajetkové povahy vznikla porušením práv autora, je závažná a jiné prostředky autorskoprávní ochrany nejsou k jejímu odčinění postačující.“

Vzhledem k tomu, že hlediska uvedená v zákoně jsou poměrně obecného charakteru, do značné míry bude posouzení **záviset na konkrétním případě**.²⁸¹ Roli bude hrát závažnost vzniklé nemajetkové újmy, okolnosti, za kterých k zásahu došlo a další právně významné skutečnosti (úmysl, pohnutka, opakování). Forma omluvy se bude řídit konkrétními okolnostmi, může představovat omluvu před soudem, veřejnou omluvu prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků nebo omluvu určenou pouze okruhu konkrétních osob. Také zveřejnění rozsudku na náklady účastníka je možné vnímat jako zvláštní nárok na satisfakci. Nárok na přiměřené zadostiučinění v podobě peněžitého zadostiučinění lze uplatnit prostřednictvím žaloby na plnění. Jedná se tedy o řízení zahájené na návrh a soud je vázán tímto návrhem. Z toho vyplývá **povinnost uvést výši žalované částky v žalobě**. U přiměřeného zadostiučinění se uplatní soudcovské moderační právo podle § 153 odst. 2 OSŘ. Pokud lze výši nároku určit jen se skutkovými obtížemi, nebo vůbec, může soud výši určit na základě soudcovské úvahy dle § 136 OSŘ.²⁸²

6. 6. 6 Uveřejnění rozsudku na náklady žalovaného

Na základě § 40 odst. 3 AutZ autorovi, jehož návrhu bylo vyhověno, může soud přiznat v rozsudku **právo uveřejnit rozsudek na náklady účastníka, který ve sporu neuspěl**.²⁸³ Podle okolností určí soud i rozsah, formu a způsob uveřejnění. Ačkoliv současná zákonná úprava autorského zákona nárok na uveřejnění rozsudku zmiňuje výslovně, nárok bylo možné dovodit i bez výslovného zakotvení také z předcházejícího autorského zákona.²⁸⁴

Nárok na uveřejnění rozsudku na náklady žalovaného představuje zvláštní formu nepeněžitého zadostiučinění. Samotné **přiznání práva uveřejnit rozsudek je podmíněno uvážením soudu**, sledován je především **požadavek přiměřenosti**.²⁸⁵ Stejně tak určí soud i rozsah, formu a způsob uveřejnění podle konkrétních okolností s ohledem na naplnění účelu. Z hlediska formy a způsobu uveřejnění přichází v úvahu uveřejnění v hromadných sdělovacích prostředcích,²⁸⁶ ale i přímé sdělení určitým osobám, kterým má být rozsudek zpřístupněn. Publikace rozhodnutí může mít význam sankční, reparační nebo preventivní. Aby byl naplněn zákonný smysl institutu uveřejnění je třeba zvolit způsob, který přinese postiženému dostatečné uspokojení.²⁸⁷ **K efektivitě satisfakce** v podobě uveřejnění rozsudku na náklady žalovaného **bohužel nepřispívají průtahy v řízení**. Publikace rozsudku v hromadných sdělovacích prostředcích nebo jiným způsobem tak často přichází **s velkým časovým odstupem od neoprávněného zásahu do autorských práv**.

281 Srov. § 13 odst. 3 ObčZ

282 Blíže viz např. TELEČ, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 421-423.

283 Podle § 155 odst. 4 může soud přiznat účastníkovi, jehož žalobě vyhověl, právo rozsudek uveřejnit na náklady neúspěšného účastníka, tak jako ve věcech ochrany práv z duševního vlastnictví, také v případě nekalosoutěžního jednání a ve věcech ochrany práv spotřebitelů. Srov. také § 55 odst. 2 obchodního zákoníku.

284 Podrobněji k podobě uveřejnění rozsudku na náklady žalovaného TELEČ, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 432. Také KŘÍŽ, Jan a kol. *Autorský zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005, s. 146 (§ 40).

285 Požadavek přiměřenosti a soudcovského uvážení je satisfakčním nárokům společný. Nárok na uveřejnění rozsudku na náklady žalovaného úzce souvisí s nárokem na přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu (Srov. § 40 odst. 1 písm. e) AutZ).

286 Může být stanoven například druh nebo konkrétní sdělovací prostředky – například odborné periodikum určené určité skupině čtenářů.

287 Je třeba uvést, že publikace rozhodnutí může být na jedné straně skutečně satisfakcí, na druhou stranu může zveřejnění (ovšem stejně jako medializace sporu) vést naopak ke zviditelnění porušovatele, kterému může přinést reklamu a v konečném důsledku dojde ke zlepšení jeho postavení, zvláště půjde-li o ekonomický subjekt.

Tím je **značně oslabena odrazující funkce** vůči dalším případným porušovatelům, **jak požaduje směrnice 2004/48/ES**. S ohledem na odrazující funkci však **při zvyšování povědomí široké veřejnosti záleží také na charakteru samotných zveřejňovaných rozhodnutí a jejich způsobilosti odrazovat**.²⁸⁸ Z toho důvodu se postižení často uchylují k hledání rychlejších a efektivnějších možností, jak se domoci dostatečného uspokojení svého nároku. V praxi bývají využívány hromadné sdělovací prostředky či inzerce, prostřednictvím kterých **hledá poškozený sám ze své iniciativy nápravu**. Finanční náročnost zmíněného mimosoudního řešení, která nemá ani tak charakter právní, jako spíše obchodní, bude sice v tomto případě nižší než soudní řízení, na druhou stranu veškeré náklady spojené s publikací nese sám autor.

6. 7 Nepřímá ochrana autorského práva

V případě porušení dle autorského zákona se uplatní také nepřímá ochrana. Jedná se o **zvláštní nárok autora na informace od celních orgánů a orgánů vykonávajících statistickou službu** za účelem zjišťování údajů pro ochranu apod. dle § 42 AutZ. Právo na informace od celních a statistických orgánů bylo zakotveno na základě Dohody TRIPS a jedná se o nárok **veřejnoprávní povahy**, kterým není vyloučeno domáhání se obecného informačního nároku.

Právo na ochranu před obcházením ochranných technických prostředků (tzv. digital rights management) a nekalým pomůckářstvím bylo v § 43 AutZ doplněno při novelizaci v roce 2006 za účelem úplného provedení směrnice EP a Rady 2001/29/ES ze dne 22. 5. 2001 o harmonizaci určitých aspektů práva autorského a práv s ním souvisejících v informační společnosti (dále jako „směrnice 2001/29/ES“). Vedle právních prostředků ochrany v § 40 AutZ nabývají na významu v prostředí digitálního šíření děl technické prostředky určené k zabránění nebo omezení nakládání s dílem způsobem, ke kterému nositelé práv nedali souhlas.²⁸⁹ Ochrana před obcházením ochranných technických prostředků je založena na zvláštních autorskoprávních deliktech, které nejsou závislé na samotném porušení (ohrožení) práva.²⁹⁰

Právo na ochranu informací o správě práv k dílu (tzv. electronic rights management system) dle § 44 AutZ doznalo změn při novelizaci v roce 2006, kdy byl do AutZ v souladu s mezinárodními a komunitárními závazky (směrnice 2001/29/ES) zaveden zvláštní autorskoprávní delikt spočívající v odstraňování informací o správě práv k dílu. Nutnost zavedení deliktu vycházela z rozšiřování správy autorských práv prostřednictvím elektronických prostředků.

Ochrana před vyvoláním záměny díla použitím názvu nebo vnější úpravy vychází z § 45 AutZ, který zakotvil zvláštní autorskoprávní delikt nebezpečí vyvolání záměny vedle obecného autorskoprávního deliktu neoprávněného výkonu autorského práva dle § 40 AutZ. Předmětem ochrany zde jsou taxativně vymezené části díla, název díla a vnější úprava díla.

288 Srov. bod 27 odůvodnění Směrnice.

289 Viz Důvodová zpráva k návrhu autorského zákona, Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, tisk 1110/0 ze dne 9. 9. 2005.

290 Podrobněji viz TELEČ, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 458-466, s. 466-471.

6. 8 Odpovědnost

Autorskoprávní odpovědnost u soukromoprávních deliktů je koncipována jako odpovědnost objektivní. Všechny právní prostředky ochrany v podobě nároků uvedených v § 40 odst. 1 AutZ jsou založeny na objektivní odpovědnosti, ke které není třeba zavinění, ani se nepředpokládá. Odpovědnost za protiprávní stav vyjadřuje odpovědnost za následek činu. S ohledem na koncepci objektivní odpovědnosti bude nutné v každém konkrétním případě zkoumat, zda je dána příčinná souvislost mezi jednáním a vzniklou nebo hrozící újmou.

V případě bezdůvodného obohacení je jeho získání založeno na zásadě objektivní odpovědnosti. Naopak u odpovědnosti za škodu vycházející z občanského zákoníku (§ 420 a násl. ObčZ) jako obecného předpisu půjde o odpovědnost subjektivní, k jejímuž vzniku je třeba zavinění v podobě nedbalosti nebo úmyslu.

6. 9 Promlčení

Promlčení nároků z majetkových autorských práv se řídí ustanovením § 101 až 114 ObčZ. Dle § 101 ObčZ je promlčecí doba tříletá a běží ode dne, kdy mohlo být právo vykonáno poprvé, resp. kdy mohly být nároky z autorského práva poprvé uplatněny. U nároků na náhradu škody a na vydání bezdůvodného obohacení se uplatní promlčecí doba subjektivní,²⁹¹ která činí dva roky, i promlčecí doba objektivní, která činí tři roky. Pokud byla škoda způsobena úmyslně nebo bezdůvodně obohacení získáno úmyslně platí promlčecí doba deset let.

6. 9. 1 Promlčitelnost práva na peněžité zadostiučinění

Koncepce autorského zákona spočívá na osobnostněprávní teorii autorského práva. Vyjdu-li z občanského zákoníku, podle § 100 odst. 2 ObčZ se **promlčují všechna práva majetková** s výjimkou práva vlastnického. **Osobnostní práva** jsou však na rozdíl od práv majetkových **nepromlčitelná**. Jedním z nároků plynoucích ze zákonem vymezených forem ochrany autorských práv, která jsou nemajetkové povahy, je přiměřené zadostiučinění. Ustanovení § 40 písm. e) AutZ stanoví jako přiměřené zadostiučinění za způsobenou nemajetkovou újmu vedle omluvy zadostiučinění v penězích, pokud by se přiznání zadostiučinění v jiné formě nejevilo jako dostačující. **Otázka promlčitelnosti** nebo naopak nepromlčení práva **na náhradu nemajetkové újmy v penězích je považována za spornou.**²⁹² V oblasti promlčitelnosti práva na peněžité zadostiučinění můžeme sledovat **v rozhodovací praxi soudů odlišný přístup**. Ve vývoji judikatury je patrný posun od názoru, že právo na peněžitou satisfakci v případě nemajetkové újmy nelze promlčet, k rozhodnutím novějším, podle kterých k promlčení dochází.²⁹³

291 Promlčecí doba subjektivní běží ode dne, kdy se poškozený dozvěděl o škodě, bezdůvodném obohacení, objektivní pak ode dne, kdy došlo ke škodě, neoprávněnému majetkovému prospěchu.

292 Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2007, sp. zn. 30 Cdo 1522/2007. Srov. např. KNAP, Karel. *Prostředky občanskoprávní ochrany osobnosti občanů. Právo a zákonnost*, 1991, č. 6, s. 342. KAMLACH, Milan, *Právo a zákonnost*, 1991, č. 3, s. 163. ŠVESTKA, Jiří a kol. *Ochrana osobnosti podle občanského práva*. 4. vydání, Praha: Linde, 2004, str. 198-199. JEHLÍČKA, Oldřich a kol. *Komentář k občanskému zákoníku*. 10. vydání, Praha: C. H. Beck, 2006, 1465 s. HOLUB, Milan a kol. *Komentář k občanskému zákoníku 1. svazek*. 1. vydání. Praha: Linde, 2002, s. 88-89.

293 Přehledné shrnutí vývoje společně s argumentací je obsaženo mimo jiné v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2007, sp. zn. 30 Cdo 1522/2007.

V rozhodnutí ze dne 25. 9. 2003 dospěl Nejvyšší soud k závěru, že **právo na poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za neoprávněný zásah do práva na ochranu osobnosti se nepromlčuje**. Neztotožnil se s právní úvahou, podle které, přestože se jedná o náhradu nemajetkové újmy v oblasti osobnostních práv s ohledem na podobnost tohoto nároku s reparační funkcí majetkových nároků, by mělo docházet k promlčení v obecné tříleté promlčecí době. Z odůvodnění vyplývá, že **ačkoliv je nemajetková újma vyjádřena konkrétní finanční částkou, stále se jedná o právní nástroj, jehož úkolem je zabezpečit respektování a ochranu osobnosti fyzické osoby**.²⁹⁴

Podle **odlišného právního názoru**, přestože se jedná v případě náhrady nemajetkové újmy v penězích o satisfakci v oblasti nemateriálních osobnostních práv, **vyjádření peněžním ekvivalentem způsobuje, že jde o osobní právo majetkové povahy**. Právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích proto **promlčení podléhá**.²⁹⁵ Nejvyšší soud v odůvodnění rozsudku ze dne 12. 11. 2008²⁹⁶ upozorňuje, že jestliže je obsahem nároku na náhradu nemajetkové újmy požadavek na zaplacení peněžní částky, pak princip právní jistoty vylučuje, aby uplynutím času nebyly přiznány žádné právní účinky. Pro povahu nároku je určující obsah nároku, ne předmět jeho ochrany.²⁹⁷

Vzhledem k tomu, že smyslem náhrady nemajetkové újmy v penězích, stejně jako je tomu v případě nepeněžitěho zadostiučinění, je satisfakce nemateriální újmy, **není podle mého názoru rozhodující z hlediska promlčení, jakým způsobem je satisfakce vyjádřena. Je třeba sledovat účel zadostiučinění jako takového, ať již peněžitěho či nepeněžitěho**. Jsou-li osobnostní práva nepromlčitelná, týká se to také nároků z těchto práv. Jestliže je právo na nepeněžitě zadostiučinění v případě zásahu do osobnostních práv nepromlčitelné, mělo by tomu tak být také v případě peněžitěho zadostiučinění. **Jedná se stále o nároky vycházející z osobnostních práv, ačkoliv jsou k satisfakci použity odlišné prostředky. Domnívám se, že nedochází-li v případě nepeněžitěho zadostiučinění k promlčení, neměl by se poškozený v případě přiznání práva na peněžitě zadostiučinění ocitnout v horší situaci**. Představme si situaci, že zatímco v případě omluvy k promlčení nároku nedochází, u nemajetkové újmy vyjádřené v penězích ano. Přitom s ohledem na dikci § 40 odst. 1 písm. e) AutZ zadostiučinění v penězích bude přiznáno až tehdy, nebude-li se jevit přiznání jiného zadostiučinění jako postačující, v případě přiznání peněžitě satisfakce, se tak bude jednat většinou o závažnější případy nemajetkové újmy. Ve prospěch tohoto názoru navíc hovoří také argumenty systematičnosti právní úpravy a souladu s ústavním pořádkem.²⁹⁸ Opomenout nelze de lege ferenda ani úvahy týkající se právní úpravy v novém občanském zákoníku.²⁹⁹

294 Srov. také TELEC, Ivo. Přirozené právo osobnostní a jeho státní ochrana. *Právní rozhledy*, 2007, č. 1, s. 1-10.

295 Obdobně k otázce, zda se právo autora na přiměřené zadostiučinění v peněžitě částce promlčuje, či nikoliv viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 12. 2008, sp. zn. 30 Cdo 410/2007. Obdobně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 5. 2009, sp. zn. 30 Cdo 2905/2007.

296 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2008, sp. zn. 31 Cdo 3161/2008.

297 Srov. „Dělicím, rozlišovacím, kritériem mezi právy osobními a právy majetkovými je předmět ochrany. Rozhodující je proto druh a povaha statku, jenž je právem chráněným předmětem, s nímž je spojen i určitý zájem osobní či majetkový.“ Viz TELEC, Ivo. Přirozené právo osobnostní a jeho státní ochrana. *Právní rozhledy*, 2007, č. 1, s. 1-10.

298 Viz čl. 10 a 11. LZPS.

299 Srov. ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. Sv. I*. Praha: Linde, 2008, s. 155-159. TELEC, Ivo. Test přiměřenosti zadostiučinění za nemajetkovou újmu. *Právní rozhledy*, 2010, č. 4, s. 144-152. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2007, sp. zn. 30 Cdo 1522/2007.

6. 10 Další prostředky ochrany

Dle tradičního dělení právních prostředků ochrany rozlišujeme prostředky soukromoprávní a veřejnoprávní. Pro veřejnoprávní prostředky je na rozdíl od soukromoprávních charakteristická aktivita veřejnoprávních subjektů k ochraně veřejného zájmu. V rámci veřejnoprávních prostředků ochrany se uplatní trestní a správní. Ochrana autorská práva je možná také prostřednictvím **práva spotřebitelského**³⁰⁰ (zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele), **práva nekalé soutěže**³⁰¹ (§ 44 a násl. zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník), **práva celního** (zákon č. 191/1999 Sb., o opatřeních týkajících se dovozu, vývozu a zpětného vývozu zboží porušujícího některá práva duševního vlastnictví) a **práva živnostenského** (zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání).

6. 10. 1 Trestněprávní ochrana

Trestné činy proti autorským právům jsou společně s trestnými činy proti průmyslovým právům upraveny v hlavě VI. zahrnující trestné činy hospodářské. Konkrétně se jedná v případě porušování autorských práv o trestný čin porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi dle § 270 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku (dále „TZ“).³⁰² Oproti předchozímu znění došlo k posunu vložení slov „nikoli nepatrně“, stejně tak byly stanoveny odlišné sankce.³⁰³ Jako nová skutková podstata byl trestním zákoníkem z roku 2009 zakotven v § 271 TZ trestný čin padělání a napodobení díla výtvarného umění.³⁰⁴ Jedná se o zvláštní případ porušení autorského práva, který je ve srovnání s § 270 TZ přísněji trestný. Právní úprava skutkové podstaty padělání a napodobení výtvarného díla reagovala na skutečnost, že často dochází k tvorbě padělků, které bývají později využity místo díla původního a vydávány za originál. Stejně tak se skutková podstata § 271 TZ vztahuje na případy, kdy je napodoben styl známého umělce včetně jeho podpisu.³⁰⁵

6. 10. 2 Správněprávní ochrana

Za správně trestné delikty považujeme přestupky a jiné správní delikty proti autorskému zákonu. Úpravu správních deliktů nalezneme v autorském zákonu v ustanoveních § 105a až § 105c AutZ.

300 Přestože je zákon o ochraně spotřebitele zaměřen především na ochranu práv spotřebitelů, pro majitele autorských práv se jedná o další významný prostředek ochrany, pouze však ve vztahu ke skutečnostem souvisejícím s podnikáním. Význam má § 8 zmíněného zákona zakazující klamání spotřebitelů, za které je mimo jiné považován prodej zboží porušujícího práva duševního vlastnictví.

301 Nekalosoutěžní ochrana má ve vztahu k porušování autorských práv značný význam jako ochrana tržních aspektů děl. Za nekalou soutěž považujeme jednání v hospodářské soutěži, které je v rozporu s dobrými mravy soutěže a může přivodit újmu jiným soutěžitelům nebo spotřebitelům. Neoprávněný zásah do autorských práv můžeme velmi často hodnotit také jako jednání v nekalé soutěži, pokud je jednání způsobilé přivodit újmu soutěžitelům, za které jsou považovány při širokém výkladu pojmu „soutěžitel“ také autoři. Srov. ŠALOMOUN, Michal. *Ochrana názvů, postav a příběhů uměleckých děl*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 30-31.

302 Kdo neoprávněně zasáhne nikoli nepatrně do zákonem chráněných autorských práv (práv souvisejících, práv k databázi) bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty. V případě závažného porušení dle § 270 odst. 3 může být pachatel potrestán odnětím svobody až na osm let.

303 Srov. § 152 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona a § 270 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku. Přehledně srovnání viz ČERMÁKOVÁ, Adéla, SMEJKAL, Vladimír. *Autorská díla v hromadných sdělovacích prostředcích*. 1. vydání. Praha: Linde, 2009, s. 133-135.

304 Ten, kdo padělá výtvarné dílo nebo napodobí výtvarný projev jiného autora v úmyslu, aby bylo nové dílo považováno za dílo původní, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

305 JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 339.

Přestupku se dopustí fyzická osoba tím, že neoprávněně užije autorské dílo, umělecký výkon, zvukový či zvukově obrazový záznam, rozhlasové nebo televizní vysílání nebo databázi, neoprávněně zasahuje do práva autorského způsobem uvedeným v § 43 odst. 1 nebo 2 anebo v § 44 odst. 1 AutZ, nebo jako obchodník, který se účastní prodeje originálu díla uměleckého, nesplní oznamovací povinnost vůči kolektivnímu správci o prodeji díla. Dopustí-li se uvedeného jednání právnická osoba nebo podnikající fyzická osoba, bude se jednat o správní delikt dle § 105b AutZ.³⁰⁶

306 Za uvedené přestupky a správní delikty lze uložit pokutu maximálně v rozmezí 50 až 150 tis. Kč podle daného protiprávního jednání, jehož skutková podstata byla naplněna.

7 PROCESNÍ REALIZACE NÁROKŮ

Základní prostředek soukromoprávní ochrany je žaloba v občanském soudním řízení představující procesní úkon, na základě kterého se žalobce obrací na soud, aby byla poskytnuta ochrana jeho právům. Před českými civilními soudy probíhá řízení podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Výše uvedeným žalobním nárokům, které vznikají autorovi vůči tomu, kdo neoprávněně zasáhl do jeho práv, nebo je ohrozil, odpovídají i příslušné druhy návrhů na zahájení řízení v souladu s § 80 OSŘ. Z demonstrativního výčtu bude přicházet v úvahu zejména žaloba na plnění odpovídající procesně nároku ze zásahu nebo ohrožení autorského práva.³⁰⁷ Žaloba na určení existence právního vztahu nebo práva podle § 80 písm.c) OSŘ, kterou je také možné uplatnit u soudu, nepředstavuje totéž co žaloba, jejímž předmětem je určovací nárok na určení autorství.³⁰⁸ S možností autora uplatnit nároky plynoucí z autorského zákona souvisí také otázka ryze praktická, a to způsob, jakým by měl být formulován žalobní petit s ohledem na vykonatelnost. Vykonatelný petit bude spočívat například v přesném znění omluvy nebo určité výši peněžité satisfakce.

7. 2 Věcná a místní příslušnost

Podle § 9 odst. 2 písm. b) OSŘ ve sporech o nárocích vycházejících z autorského zákona, o nárocích z ohrožení a porušení práv podle autorského zákona a o nárocích na vydání bezdůvodného obohacení získaného na úkor toho, komu svědčí práva podle autorského zákona, rozhodují z hlediska věcné příslušnosti jako soudy prvního stupně soudy krajské. Stejně tak bude krajský soud příslušný i pro nároky ze smluv uzavřených podle autorského zákona. Přestože lze otázku věcné příslušnosti u nároků na náhradu škody³⁰⁹ považovat za otázku částečně za spornou, otázka je řešena ve prospěch věcné příslušnosti krajských soudů.³¹⁰ Z hlediska místní příslušnosti budou podle § 84 OSŘ příslušné obecné soudy účastníků řízení, proti kterým nároky směřují. V případě fyzické osoby by to tedy byl soud, v jehož obvodu má bydliště, u právnické osoby, kde má sídlo.

7. 2 Aktivní a pasivní věcná legitimace

Požadavek věcné legitimace souvisí s účastí v řízení a možností uspět ve věci samé. Ten, **kdo je ve sporu aktivně legitimován, může uplatňovat nároky**, které mu z jeho postavení plynou. Věcná legitimace má vazbu na hmotné právo, význam má však pouze při jeho uplatňování. **Věcnou legitimaci má ten účastník, který je na základě hmotného práva nositelem subjektivního práva nebo subjektivní povinnosti**, o níž se v řízení jedná. Rozlišujeme **pasivní legitimaci** na straně žalovaného a **aktivní legitimaci** na straně žalobce.

307 Na základě které bude rozhodováno o splnění povinnosti, která plyne ze zákona, z právního vztahu nebo z porušení práva (§ 80 písm. b) OSŘ).

308 Srov. viz výše. Podrobněji viz TELEČ, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon...*, s. 418-419.

309 S ohledem na dikci zmíněného ustanovení občanského soudního řízení je však třeba vždy posoudit souvislost nároku na náhradu škody s přímým ohrožením nebo porušením autorského práva. Půjde-li tedy například o náhradu škody na hmotném nosiči díla, bude na místě věcná příslušnost okresního soudu, protože se nejedná o porušení autorského práva.

310 V § 9 odst. 2 písm. b) OSŘ výslovně není zmíněn nárok na náhradu škody. Viz TELEČ, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 437 (§ 40). Srov. KRÍŽ, Jan a kol. *Autorský zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005, s. 147.

Věcná legitimace je předpoklad pro možnost být účastníkem řízení, tudíž je tvrzena od počátku řízení a ukáže-li se, že není podmínka věcné legitimace dána, vede tento nedostatek k zamítnutí žaloby.³¹¹

7. 1. 1 Aktivní věcná legitimace k ochraně práv

K tomu, abychom mohli označit osoby, které se mohou domáhat nároků z autorského zákona, je tedy třeba nejdříve odpovědět na otázku, **které osoby považuje autorský zákon za aktivně legitimované** k ochraně autorského práva před jeho ohrožením nebo porušením.³¹²

7. 1. 2 Okruh aktivně legitimovaných osob

1.) V první řadě je k ochraně aktivně legitimován **vlastník práva**. Ať již půjde o **vlastníka původního**, kterým je autor³¹³ jako původní nabyvatel absolutního autorského práva k dílu, nebo o vlastníka **odvozeného**, dědice, kterým může být fyzická osoba, právnická osoba i stát. Za jiného nabyvatele absolutního autorského práva po smrti autora, než je dědic, je považována zejména nástupnická právnická osoba při zániku dědice jako právnické osoby bez likvidace. V případě odúmrti či zániku dědice v podobě právnické osoby bez právního nástupce připadají na základě § 26 odst. 2 a 3 AutZ majetková práva státu. Přičemž aktivní věcná legitimace dědiců autora a státu vyplývá mimo jiné z § 26 odst. 4 AutZ.³¹⁴

2.) Autor může na základě svého absolutního práva udělit jiné osobě výhradní oprávnění k výkonu práva dílo užít a **výhradní nabyvatel** získává majetkové oprávnění užít dílo určené v typové autorskoprávní licenční smlouvě. Oprávnění k užití díla představuje narozdíl od absolutního práva samotného autora, autorské právo relativní, které z absolutního práva autora vychází. Současná úprava se výslovným ustanovením aktivní legitimace výhradního licenčního nabyvatele odlišuje od předchozí.³¹⁵ Díky výslovnému **zákonnému zakotvení** závěrů vyvozovaných dříve jen v souladu s doktrínou byly především **odstraněny pochybnosti ohledně aktivní legitimace** ve věcech ochrany autorského práva. Účelem je především zachovat jednotný princip ochrany. Tento přístup odpovídá také komunitárnímu právu a je v souladu s cíli čl. 4 odst. 1 směrnice 2004/48/ES.

3.) **Přímo ze zákona** je výkon výlučných absolutních majetkových autorských práv k dílu svěřen dalším osobám. Nejde o nabyvatele na základě poskytnuté licence, není tedy zřízeno oprávnění k užití díla, ale osobě je svěřen přímo výkon autorových vlastních absolutních práv. **Zákonný vykonavatel nenabývá ani původních, ani odvozených práv** od autora absolutního autorského práva, ale stává se nabyvatelem oprávnění vykonávat přímo absolutní majetková práva místo autora **autonomně svým jménem a na vlastní účet**. Autor však v souladu se zásadou nepřevoditelnosti autorského práva nemůže být svých výlučných majetkových práv zbaven.

311 Viz volně WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Linde, 2006, 149-157.

312 Kdo je aktivně legitimován vyplývá z § 40, 41, 58 a 59 AutZ.

313 Do okruhu osob, které jsou aktivně věcně legitimovány k ochraně práva autorského před jeho ohrožením (porušením), patří také spoluautor, přičemž každý ze spoluautorů se může v občanském soudním řízení domáhat svého práva zvlášť. Viz TELEČ, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 36 (§ 2).

314 „Ustanovení tohoto zákona o autorovi platí, pokud nevyplyvá z jejich povahy jinak, i pro jeho dědice, popřípadě pro stát, případně-li mu dědictví podle odstavců 2 a 3.“ Viz § 26 odst. 4 AutZ.

315 Srov. úpravu autorským zákonem č. 35/1965 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých.

Zákonným vykonavatelem absolutních majetkových autorských práv je podle současné zákonné úpravy zejména **zaměstnavatel u zaměstnaneckých děl** (§ 58 a násl. AutZ). Dále je vykonavatelem ze zákona **objednatel u tzv. fiktivních zaměstnaneckých děl** - počítačových programů, databází a kartografických děl (§ 58 odst. 7 AutZ) a **u děl kolektivních osoba, pod jejímž vedením bylo dílo vytvořeno** (§ 59 AutZ). Jako je tomu v případě nabyvatele výhradního oprávnění k výkonu práva dílo užít, stejně také osoby, kterým bylo oprávnění nebo výkon majetkových práv k dílu svěřen ze zákona, se mohou domáhat ochrany autorského práva dle § 40 AutZ, a to v rozsahu § 41 AutZ.

4.) Aktivní legitimaci má také **komisionář** jako osoba vykonávající nebo spravující vlastním jménem absolutní autorské právo náležející autorovi (jinému právnímu nástupci), pokud je oprávněn jednat vlastním jménem ve prospěch autora, a to v rozsahu výkonu správy, pokud do tohoto rozsahu patří i domáhání se ochrany vykonávaného nebo spravovaného cizího autorského práva vlastním jménem. Jedná se o **soukromoprávní vztah mezi majitelem práva a komisionářem**, který spadá mimo rozsah autorského zákona a bude představovat individuální správu práv (jako protipól správy kolektivní).³¹⁶

5.) Kolektivní správce práv je právnickou osobou, která získala veřejnoprávní oprávnění Ministerstva kultury k výkonu kolektivní správy absolutních autorských práv pro vymezený obor tvůrčí činnosti a v příslušné oblasti podle § 98 AutZ je oprávněna k zastupování nositelů práv.³¹⁷ Účelem kolektivní správy práv je efektivně **spravovat majetková práva** majitelů práv a jiných oprávněných osob,³¹⁸ zpřístupňovat předměty ochrany veřejnosti a především uplatňovat prostředky k ochraně práv. Kolektivnímu správci je ze zákona svěřena správa majetkových práv, kolektivní správu **nelze vykonávat k výlučným osobnostním právům**, což plyne z povahy těchto práv vázaných výlučně na osobu autora. Obsahem kolektivní správy je výkon práv (uplatňování nebo neuplatňování) vůči třetím osobám. Ve vztahu k případnému licenčnímu nabyvateli spočívá funkce kolektivní správy práv v možnosti jednoduššího nabytí oprávnění. Obecně není kolektivní správa práv dle AutZ stanovena jako povinná, majitel práva může správu vykonávat tedy také samostatně, kromě **práv povinně kolektivně spravovaných, kde je individuální výkon práv vyloučen**. Mezi kolektivním správcem a nositelem práva vzniká soukromoprávní vztah, na jehož základě **kolektivní správce jedná vlastním jménem na účet majitele práva**. Kolektivnímu správci samotnému žádná práva nevznikají, obsahem tohoto právního vztahu tedy není převod práva ani poskytnutí licence, ale závazek spravovat cizí právo náležející nositeli. Vzhledem ke skutečnosti, že se jedná o **nepřímé zastoupení**, odpovídá tento vztah vztahu komisionářskému. Zmocnění k výkonu práv kolektivním správcem značně usnadňuje situaci nositelům práv, pro které by bylo mnohdy obtížné a finančně nákladné zajišťovat výkon těchto svých práv.³¹⁹ Ustanovení § 96 AutZ obsahuje taxativní výčet práv, která mohou vykonávat jen kolektivní správci. Povinný kolektivní výkon se týká sjednávání a výběru odměn za užití díla (výkonu), zhotovení rozmnoženiny díla, za prodej díla a půjčování. Kolektivně spravované právem je právo na přiměřenou odměnu za pronájem originálu nebo rozmnoženin.

316 Viz např. TELEČ, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 747 (§ 95).

317 Srov. k aktivní věcné legitimaci kolektivního správce autorských práv ve sporu o náhradu škody vůči státu rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2007, sp. zn. 25 Cdo 1821/2007.

318 Srov. aktivní legitimaci při podání žaloby v obecném zájmu. Viz níže.

319 Viz blíže TELEČ, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 775-780.

7 1. 3 Aktivní věcná legitimace v obecném zájmu

Postmortální ochrana vzniká po smrti autora **místo výlučných osobnostních autorských práv**, která zanikají okamžikem smrti. Výlučná osobnostní autorská práva nemohou být předmětem dědictví, ani nepřechází na žádného právního nástupce. Posmrtná ochrana tak slouží k ochraně některých osobnostních prvků tvorby. Domáhat se jejich ochrany je umožněno určitému okruhu ze zákona aktivně legitimovaných osob. Jedná se o obdobný vznik práva, jako je tomu u všeobecné ochrany osobnosti, ale zde je okruh oprávněných osob širší.

7 1. 4 Okruh aktivně legitimovaných osob v obecném zájmu

1.) Oprávnění domáhat se postmortální ochrany má kterákoli z **osob autorovi blízkých** ve smyslu § 116 ObčZ. Mezi osoby blízké řadíme podle ObčZ příbuzné v řadě přímé, tedy přímé předky i potomky autora, sourozence, manžela nebo partnera (za podmínky, že v okamžiku smrti autora manželství nebo partnerství trvalo), jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, jestliže by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní.

2.) **Za právnickou osobu sdružující autory jsou považovány právnické osoby, které mají obvykle z organizačního hlediska právní formu spolků** podle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů. V jejich stanovách registrovaných u Ministerstva vnitra je uvedeno, že jsou právnickou osobou sdružující autory ve smyslu autorského zákon. K domáhání se ochrany není rozhodující, zda zemřelý autor byl členem této právnické osoby, v praxi však dochází k zúžení na věcně příslušné právnické osoby. Obvykle jsou právnické osoby rozděleny podle jednotlivých skupin autorů.

3.) K okruhu aktivně legitimovaných osob k ochraně autorského práva **patří kolektivní správce podle AutZ**, a to pouze v rozsahu veřejnoprávního oprávnění k výkonu kolektivní správy udělovaného Ministerstvem kultury pro vymezený obor tvůrčí činnosti v příslušné oblasti podle § 98 AutZ. Kolektivní správce může uplatnit ochranu po smrti autora i v případě, kdy již uplynula doba trvání majetkových autorských práv.³²⁰

7. 1. 5 Pasivní věcná legitimace

Okruh pasivně legitimovaných osob zahrnuje osoby odpovědné za delikt v podobě **rušitelů a ohrožitelů** podle charakteru zásahu do autorských práv. Dále osoby zákonem označené v případě specifických nároků (zejména se jedná o nárok informační) a také poskytovatele služeb (prostředníky). Těmto osobám na základě jejich jednání, kterým došlo k naplnění skutkové podstaty deliktu, vzniká **objektivní autorskoprávní odpovědnost**. **K rozšíření pasivní legitimace na poskytovatele služeb došlo pod vlivem směrnice 2004/48/ES.**

320 Blíže viz KRÍŽ Jan a kol. *Autorský zákon s poznámkami a úvodním slovem*. 1. vydání. Praha: IFEC, 2000, s. 7-8.

7. 3 Průběh řízení

7. 3. 1 Vyřešení sporu soudním smírem

Možnost vyřešení sporu smírem se vztahuje na soudem schválený smír, ke kterému došlo před zahájením řízení (tzv. praetorský smír upravený v § 67 až § 69 OSŘ), nebo v průběhu řízení (dle § 99 OSŘ). Pokud to připouští povaha věci³²¹ lze navrhnout u kteréhokoliv věcně příslušného soudu,³²² aby provedl pokus o smír. Pokud dojde k jeho uzavření, rozhodne soud o jeho schválení. V průběhu řízení soud usiluje o smír mezi účastníky a podle okolností jim může doporučit možnosti smírného řešení sporu. Dojde-li ke smírné dohodě mezi účastníky, soud rozhodne o schválení smíru. Neschválí jej pouze, pokud odporuje právním předpisům. Schválený smír má účinky pravomocného rozsudku a do tří let je možné podat návrh na zrušení usnesení o schválení smíru v případě, že uzavřený smír je podle hmotného práva neplatný. Soudem schválený smír může být v oblasti sporů ve věcech autorských práv **poměrně často** se objevujícím způsobem řešení sporů především **tam, kde je výsledek řízení předem nejistý**, jedná se o **vysoké finanční částky** nebo by **délka řízení oslabila satisfakci**. Především se ale musí jednat o případy, kde mají **strany vůli se dohodnout** a také soudce uzavření smíru napomáhá. Postoj a osobnost samotného soudce hrají při smírném řešení velkou roli a záleží individuálně na každém případě, zda dojde k uzavření smíru.

7. 3. 2 Předběžné opatření

Především před zahájením řízení ve věci samé³²³ lze uplatnit procesněprávní nárok v podobě návrhu na nařízení **předběžného opatření** a návrhu na **zajištění důkazu**, které mají význam v situaci, kdy je třeba vydat rozhodnutí prozatímního charakteru, nebo je-li třeba provést zajištění důkazu, hrozí-li obava, že to později nebude možné.

Předběžné opatření dle § 74 a násl. OSŘ může nařídít předseda senátu, je-li třeba, aby byly **zatímně upraveny poměry účastníků**, nebo pokud existuje **obava, že by výkon soudního rozhodnutí byl ohrožen**.³²⁴ Hlavním účelem předběžného opatření je chránit porušená (ohrožená) práva navrhovatele, je o něm proto **rozhodováno bezodkladně**, maximální lhůtou pro rozhodování o předběžném opatření ve věcech autorských práv je sedm dní. Přestože se jedná o lhůtu soudcovskou, má **značný význam pro zefektivnění vymahatelnosti** autorských práv. Soudem příslušným k nařízení předběžného opatření je soud příslušný k řízení o věci. Obsahem předběžného opatření je uložení povinností, jejichž demonstrativní výčet je obsažen v § 76 odst. 1 OSŘ. V případě porušení (ohrožení) autorských práv se uplatní zejména uložení povinnosti složit peněžitou částku nebo věc do úschovy u soudu, nenakládat s určitými věcmi nebo právy, něco vykonat, něčeho se zdržet nebo něco snášet. V řízení o vydání předběžného opatření se **neprovádí dokazování**, což vyplývá mimo jiné z **charakteru předběžného opatření, požadavku rychlosti** a efektivity při řízení o jeho vydání. Uplatnění předběžného opatření je **podmíněno složením jistoty**³²⁵ k zajištění náhrady škody nebo jiné újmy, která by vznikla. Pokud není jistota složena, návrh na předběžného opatření je odmítnut.

321 Tzn. především tam, kde předmětem řízení jsou práva v podobě nároků, se kterými mohou účastníci volně nakládat.

Půjde tedy o práva majetková, ne osobnostní. Viz také WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo...*, s. 383.

322 V případě smírního řízení může být věcně příslušným soudem krajský i okresní soud. Srov. § 67 odst. 1 OSŘ.

323 Ale i po jeho zahájení dle § 102 odst. 1, 2 a 4 OSŘ.

324 Například účelová dispozice s majetkem.

325 Jedná se o jistotu ve výši 10 000 Kč, v obchodních věcech ve výši 50 000 Kč. Viz § 75 b) odst. 1 OSŘ.

7 3. 3 Zajištění důkazu

Vedle mimoprocesní možnosti zajištění důkazu svépomocí a prostřednictvím notářského (exekutorského) zápisu představuje **zajištění důkazu dle § 78 OSŘ** možnost procesního charakteru, je-li **obava, že později nebude možné důkaz provést vůbec nebo jen s velkými obtížemi**.³²⁶ Příslušný k provedení zajištění soud je soud, který by byl příslušný k řízení o věci, nebo soud, v jehož obvodu se vyskytuje ohrožený důkazní prostředek.

Důležité je **ustanovení § 78b a násl. OSŘ týkající se zajištění důkazu ve sporech z práv duševního vlastnictví**. Na návrh toho, kdo osvědčil porušení práva z duševního vlastnictví, je možné zajistit zboží, případně vzorek, materiál a nástroje nebo dokumenty, jestliže souvisely s porušením práva z duševního vlastnictví, výrobou nebo rozšiřováním zboží. Příslušný k zajištění předmětu za účelem provedení důkazu je krajský soud, v jehož obvodu se předmět nachází. Zajištění důkazu je opět vázáno na složení jistoty.³²⁷

Častým způsobem výkonu rozhodnutí, pokud nepůjde o povinnost k zaplacení přiměřeného zadostiučinění v penězích, bude s ohledem na povahu nároků k ochraně autorských práv uspokojení práv na nepeněžitě plnění v podobě provedení prací a výkonu dle ustanovení občanského soudního řádu týkajících se výkonu rozhodnutí.³²⁸ Dle § 351 a násl. OSŘ přichází v úvahu uložení pokuty až do výše 100 000 Kč, ukládá-li vykonávané rozhodnutí povinnost, která nebyla povinným splněna. Není-li povinnost splněna opakovaně, je možné ukládat na návrh oprávněného další přiměřené pokuty, dokud nebude výkon rozhodnutí zastaven.

7. 3. 4 Dokazování

Pro dokazování má význam ustanovení **§ 133b OSŘ týkající se ohledání vzorku**. Pokud byl ohledán přiměřený vzorek zboží porušujícího právo duševního vlastnictví (například vzorek zvukových nosičů), má soud zato, že se zjištění ohledně vzorku vztahuje vůči veškerému zboží. V případě ohledání vzorku tak platí v civilním procesu nevyvratitelná domněnka důkazu vůči veškerému zboží. Vzhledem k tomu, že oblast dokazování ve věcech autorských práv doznala změn v návaznosti na provedení směrnice 2004/48/ES, odkazují na kapitolu týkající se provedení Směrnice v občanském soudním řádu a na kapitolu zahrnující hodnocení aplikace Směrnice zájmovými skupinami pro zprávu Komisi.

7. 3. 5 Náklady řízení

Vzhledem k tomu, že soudní řízení je vždy spojeno s výdaji, tvoří rozhodování o nákladech řízení nedílnou součást soudního rozhodování. Demonstrativní výčet § 137 odst. 1 OSŘ uvádí jako náklady řízení hotové výdaje účastníků a jejich zástupců, soudní poplatek, ušlý výdělek účastníků a jejich zákonných zástupců, náklady důkazů a odměnu za zastupování advokáta. Výčet možných nákladů v ustanovení § 137 OSŘ je jen příkladný, nejsou proto vyloučeny ani další náklady. Souvislost vzniku těchto nákladů s určitým řízením musí však prokázat již ten, kdo se domáhá náhrady.

³²⁶ Vedle toho také celní zajištění dle § 42a AutZ, jehož povaha je však veřejnoprávní.

³²⁷ Konkrétní výše je stanovena s přihlédnutím k okolnostem případu, zákon stanoví jako maximální částku 100 tis. Kč.

³²⁸ Viz § 251 a násl. OSŘ.

Náklady řízení ve smyslu § 137 OSŘ nemusí být účastníkem řízení vynaloženy vždy nutně jen v době po zahájení řízení nebo do jeho pravomocného skončení. Tou hlavní podmínkou je, aby byly v bezprostřední souvislosti s tímto řízením.³²⁹

Při rozhodování o náhradě nákladů řízení soud určí výši odměny za zastupování účastníka advokátem v občanském soudním řízení na základě sazeb **dle vyhlášky č. 484/2000 Sb.**, kterou se stanoví paušální sazby výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů v občanském soudním řízení, ve výjimečných případech dle **vyhlášky č. 177/1996 Sb.**, o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), která představuje zvláštní právní předpis o mimosmluvní odměně ve smyslu § 151 odst. 2 OSŘ.³³⁰ Při rozhodování o náhradě nákladů řízení postupuje soud vedle zmíněných vyhlášek podle dalších zvláštních právních předpisů.

Rozsah náhrady nákladů vyplývá z § 142 OSŘ, **soud přiznává náhradu nákladů** účastníku, který měl ve věci plný úspěch proti účastníku, který úspěch neměl. Obecnou zásadou pro všechny případy rozhodování o přiznání náhrady nákladů je možnost přiznat jen ty náklady, které byly vynaloženy k účelnému uplatňování nebo bránění práva.³³¹ Jinak soud vychází z nákladů, které účastníku prokazatelně vznikly. Účastníku, jemuž soud přiznává náhradu nákladů řízení, přiznává i náhradu nákladů předběžného opatření a zajištění důkazů.

7. 4 Statistické údaje týkající se autorskoprávních sporů

Statistiky soudních řízení jsou zpracovány podle právních předpisů příslušným odborem Ministerstva spravedlnosti na základě údajů soudů, které má k dispozici.³³² Pod vlivem směrnice č. 2004/48/ES došlo s účinností od 1. 1. 2006 k rozšíření statistické evidence rozhodování soudů a data týkající se řízení ve věcech ochrany práv z duševního vlastnictví jsou evidována v samostatné kategorii. V jednotlivých tabulkách se jedná o kategorii vymáhání práv podle směrnice č. 2004/48/ES zahrnující řízení podle právních předpisů upravujících jednotlivé oblasti duševního vlastnictví, tedy vedle řízení podle autorského zákona také podle dalších zákonů z oblasti práv průmyslového vlastnictví.

329 Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 12. 1983, sp. zn. 3 cz 69/83 (R 14/85). Judikát viz DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. I. díl*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 617 (§ 137)

330 Pouze výjimečně, pokud to odůvodňují okolnosti případu, může soud pro výpočet odměny advokáta použít vyhlášky č. 177/1996 Sb., advokátní tarif, který konstruuje odměnu podle počtu jednotlivých úkonů, které advokát pro klienta vykonal, nikoli paušálně za celé řízení. I takto vypočtená odměna však může být odlišná od odměny smlouvené mezi advokátem a klientem.

331 Ve svém rozsáhlém příspěvku Účelně vynaložené náklady řízení se Pavel Vrchá zabývá problematikou související s rozhodováním o nákladech řízení: „Do nákladů řízení nelze podřadit náklady, které vznikly (posléze v procesu úspěšnému) účastníku v souvislosti s předsoudní korespondencí s (budoucí) protistranou, ať již jde o jím vynaloženou odměnu za advokáta, který v předsoudním stadiu jednal za tohoto účastníka nebo jiné výdaje (např. poštovné, cestovné atd.). Do těchto nákladů nelze ani zařadit výdaje účastníka za vypracování znaleckého posudku, jehož byl tento později v řízení úspěšný účastník objednatelem. Bude-li totiž záviset rozhodnutí na posouzení skutečností, k nimž je třeba odborných znalostí, § 127 odst. 1 OSŘ pro takový případ stanoví, že soud po slyšení účastníků ustanoví znalce. Účastníkem předložený znalecký posudek tedy soud nebude hodnotit jako posudek podle § 127 OSŘ, nýbrž jako důkaz (soukromou) listinou podle § 129 OSŘ. Z pohledu § 137 odst. 1 OSŘ tedy výdaje účastníka za vypracování takového posudku zpravidla nebude možné při rozhodování o nákladech řízení zohlednit.“ Viz VRCHA, Pavel. *Účelně vynaložené náklady řízení* [online]. ipravnik.cz, 28. února 2002 [cit. 28. března 2010]. Dostupné na <http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/civilni-proces/ap_24/pd_25/rbsearchsource_articles/txtexpresion_48/art_3668/ucelne-vynalozene-naklady-řízení.aspx>.

332 Průměrné délky řízení jsou k dispozici v sestavách dostupných na <<http://portal.justice.cz/justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=399&d=35355>>. Způsob řešení sporů není zjišťován. V současné době (březen 2010) jsou na webových stránkách Ministerstva spravedlnosti dostupné tabulky zahrnující období do roku 2008. Tabulky za rok 2009 mi byly poskytnuty na vyžádání.

Nad rámec směrnice č. 2004/48/ES zařazuje ministerstvo do této samostatné kategorie také řízení vedená podle ust. § 11 až 13 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, tj. řízení na ochranu osobnosti.

Je však také dobré si uvědomit, že upotřebitelnost statistiky soudních řízení je spíše v oblasti státní správy soudnictví, než při vědeckém vyhodnocování právní úpravy a praxe. Ačkoliv statistické údaje mohou posloužit jako určité vodítko pro srovnávání jednotlivých soudních řízení v průběhu časového období, ne vždy musí mít nutně závěry učiněné na základě statistických údajů vypovídající hodnotu. Naopak mohou vyvolat zkreslení situace. Skutečnost, že nám statistiky nedávají odpovědi, které by umožnily učinit komplexnější poznání, souvisí v oblasti autorskoprávních sporů především s velkými rozdíly v jednotlivých sporech.³³³ Na jedné straně převládají spory méně závažné, na straně druhé spory, jejichž rychlé soudní řešení bude téměř nemožné. Navíc do kategorie sporů ve věcech autorských práv spadají jak spory týkající se majetkových autorských práv, tak spory o osobnostní práva. Jestliže jsou pak do jedné kategorie v různém počtu zařazeny spory zcela odlišného charakteru, srovnání nemůže mít zcela vypovídající hodnotu.

Do přílohy této práce jsem zařadila v tabulkách a grafech pro srovnání statistické údaje, které vyplývají z evidence Ministerstva spravedlnosti. Vzhledem k tomu, že na internetových stránkách ministerstva jsou údaje dostupné pouze v rámci celé kategorie civilních řízení, vytvořila jsem tabulku zahrnující pouze spory ve věcech autorských práv. Z dostupných tabulek jsem pro srovnání zvolila výstupy týkající se počtu pravomocných rozhodnutí a průměrné délky řízení. Tabulky v této příloze zahrnují také data za rok 2009, která ještě nebyla zveřejněna. Příloha č. 1 představuje přehled počtu pravomocných rozhodnutí z porušení autorských práv v letech 2002 až 2009. Z údajů je patrný postupný nárůst počtu rozhodnutí, který souvisí se zvyšujícím se počtem žalob. Nejedná se ale stálou tendenci, například v roce 2007 byl počet rozhodnutí za celou ČR 673, za rok 2008 byl počet 984, ovšem za rok 2009 došlo opět k mírnému poklesu na 785 pravomocných rozhodnutí. Vzhledem k tomu, že od roku 2006 jsou evidovány spory týkající se osobnostních práv zvlášť, je na první pohled vidět zásadní rozdíl v počtu pravomocných rozhodnutí ve sporech podle autorského zákona a podle § 11 až 13 občanského zákoníku. Zatímco v roce 2009 byl například počet pravomocných rozhodnutí ve sporech podle autorského zákona 785, v autorskoprávních sporech ve věcech osobnostních práv se jednalo o 19 rozhodnutí.³³⁴ Naopak co se týče průměrné délky řízení ode dne nápadu do dne právní moci (příloha č. 2) spory podle § 11 až 13 ObčZ značně převyšují průměrné délky v ostatních autorskoprávních sporech, jedná se přibližně o dvojnásobek. Například za rok 2009 se jedná o průměrnou délku řízení ve věcech autorských práv 298 dní, ve sporech o práva osobnostní se jedná průměrně o 508 dní.³³⁵ Zobecníme-li údaje týkající se průměrné délky řízení a rozdělíme-li autorskoprávní spory na jednoduché a složitější, dá se říct, že jednoduché případy jsou vyřízeny do půl roku, složitější si vyžadají rok až dva roky.

333 Srov. kapitola 5, část věnovaná nákladům řízení.

334 Cítí-li se poškození na svých osobnostních autorských právech domáhají se v případě sporů vedených o ochranu dobrého jména nebo pověsti autoři svých práv jako jednotlivci nezastoupení kolektivním správcem.

335 Pro srovnání: průměrné délky civilního řízení se za rok 2009 pohybují od 18 dní (spory podle zákona o volbách, ochrana ve věcech zániku mandátu) po průměrné délky převyšující 2200 dnů u restitučních sporů (např. 3202 dní u sporů podle zák. č. 232/1991 Sb., o podmínkách a způsobu navrácení majetkových práv). Za rok 2009 bylo uvedeno jako maximum počet 3497 dní u sporů ve věcech vynálezů a zlepšovacích návrhů, tzn. v oblasti práv duševního vlastnictví.

Tyto údaje se mohou ale na jednotlivých soudech velmi lišit v závislosti na konkrétním rozhodování jednotlivých soudců. Budeme-li sledovat nápad návrhů ve věcech autorských práv na soudy, jednotlivé roky se velmi odlišují a dochází k nárůstu a opět úbytku sporů ve vlnách. Příkladem může být zvýšený nápad žalob kolektivních správců na konci roku 2008, které souvisely s dodatečným zaplacením odměn za období od roku 2005 do roku 2008 za užití děl provozováním rozhlasových a televizních přijímačů v pokojích ubytovacích zařízení. Stejně tak může vyvolat nerovnoměrný nápad žalob na soud například vznik nového kolektivního správce zastupujícího určitou skupinu autorů do té doby nezastoupenou.

ZÁVĚR

The interpretation of the Directive is like Odysseus's journey in the strait between the two monsters Scylla and Charybdis.

Marcus Norrgård³³⁶

V úvodu bylo v rámci pracovní hypotézy nastoleno několik otázek, kterými jsem se v této práci zabývala. V souvislosti s provedením směrnice 2004/48/ES jsem si kladla otázku, **zda byla směrnice 2004/48/ES provedena do českého právního řádu tak, že způsob jejího provedení v českém právním řádu zcela naplňuje cíl směrnice a její provedení v současné době nevzbuzuje žádné otázky.**

Na základě provedení Směrnice došlo k implementaci hmotněprávních i procesněprávních nástrojů, které měly za úkol zlepšit postavení majitelů práv a vymahatelnost jejich nároků. V autorském zákoně došlo k řadě změn týkajících se především nároků oprávněných osob, v občanském soudním řádu byly zakotveny některé speciální instituty týkající se procesní realizace nároků z práv duševního vlastnictví před soudem. Pozitivně můžeme hodnotit přijetí nového zákona o vymáhání, který se tak stal jediným zákonem upravujícím uplatňování nároků z práv průmyslového vlastnictví namísto původně jednotlivých zákonů.

Domnívám se, že **hlavní pracovní hypotéza byla v zásadě potvrzena, nelze však v návaznosti na závěry učiněné především v kapitole věnující se provedení směrnice 2004/48/ES v českém právním řádu říci, že způsob jejího provedení nevyvolává žádné otázky.** Jak již bylo naznačeno při řešení dílčích otázek, v některých ohledech byla Směrnice provedena ne zcela důsledně, v jiných oblastech by bylo minimálně vhodnější zvolit právní úpravu sledující ve větší míře naplnění cílů některých článků Směrnice.

1.) Čl. 4 směrnice 2004/48/ES stanoví jako požadavek, aby mezi osobami oprávněnými žádat o uplatnění opatření a postupů, členské státy uznávaly také kolektivní správce a profesní subjekty ochrany práv. Ačkoliv v § 26 odst. 4 OSŘ byla nově stanovena možnost těchto právnických osob účelově zastupovat účastníka v civilním řízení, jedná se pouze o možnost procesního zastoupení majitele práva, právnickým osobám zabývajícím se ochranou práv podle autorského zákona, ale nevzniká samostatná aktivní věcná legitimace. Směrnice byla v tomto případě provedena v autorském zákoně odlišným způsobem, než je tomu v případě dalších předpisů upravujících právo duševního vlastnictví - zákona č. 221/2006, o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví a zákona č. 408/2000 Sb., o ochraně práv k odrůdám. Jedná se ale také o odlišný způsob úpravy oproti aktivní legitimaci ve sporech o nároky v rámci úpravy nekalé soutěže a ochrany spotřebitele.

Provedení Směrnice v autorském zákoně v případě aktivní legitimace kolektivních správců nemůžeme považovat za zcela systematický způsob implementace. Nelze sice říci, že by se jednalo o způsob provedení, který by byl v rozporu se směrnicí, ale jedná se o řešení minimálně nedůsledné.

336 NORRGÅRD, Marcus. The role conferred on the national judge by directive 2004/48/EC on the enforcement of intellectual property rights. *ERA-Forum*, 2005, Vol. 6, Number 4, s. 503 - 514.

Nedostatek aktivní legitimace kolektivních správců vede ke komplikacím, které přinášejí důsledky především v praxi. Každá právnická osoba zabývající se ochranou práv podle autorského zákona je povinny své oprávnění zastupovat účastníka na základě udělené plné moci doložit soudu při prvním úkonu, který ve věci učiní. Nejčastěji se bude jednat o žalobu, kolektivní správce tak například při podání žaloby, která je při výkonu kolektivní správy běžným způsobem uplatňování práv, je nutnost jako přílohu žaloby přikládat takový počet plných mocí, kolik je účastníků, jejichž počet se běžně může pohybovat i v řádech tisíců.

2.) V souvislosti s § 40 písm. f) AutZ ve spojení s § 41 AutZ je vhodné upozornit na rozpor zákonné úpravy ve vztahu k provedení směrnice 2004/48/ES, a tedy i závazky plynoucími z komunitárního práva. Přestože současná úprava obsahuje již výslovné zakotvení aktivní legitimace výhradního licenčního nabyvatele, nebyl mu v ustanovení § 41 AutZ přiznán zvláštní zápůřčí nárok podle § 40 písm. f) AutZ domáhat se zákazu poskytování služby, kterou využívají třetí osoby k porušování nebo ohrožování práva autora, Výhradní nabyvatel se jinak může domáhat těch nároků jako autor s výjimkou nároků souvisejících s vazbou výlučně na osobu samotného autora podle (§ 40 písm. a) AutZ na určení svého autorství, § 40 písm. e) AutZ na poskytnutí přiměřeného zadostiučinění), pouze nárok podle § 40 písm. f) AutZ byl nabyvateli výhradní licence odepřen. Lze tedy doporučit nápravu tohoto legislativního nedostatku a přiznat nabyvateli výhradní licence (a jiným oprávněným osobám), jako osobě oprávněné žádat o použití opatření a řízení ve smyslu čl. 4 ve spojení s čl. 11 Směrnice, aktivní věcnou legitimaci také k domáhání se zvláštního zápůřčího nárok, tak aby byla uvedena současná zákonná úprava do souladu s úpravou komunitární.

3.) V některých případech byly články Směrnice provedeny v autorském zákoně a v zákoně o vymáhání odlišným způsobem. Na tomto místě bych ráda upozornila na úpravu v zákoně o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví, která se od úpravy v autorském zákoně odlišuje. Zatímco zákon o vymáhání stanoví v § 5 odst. 2 ZVPP odškodnění jako náhradu škody, bezdůvodné obohacení a přiměřené zadostiučinění paušální částkou (nejméně) ve výši dvojnásobku licenčního poplatku, který by byl obvyklý při získání licence, podle § 40 odst. 4 autorského zákona se autor může domáhat ušlého zisku ve výši odměny, která by byla obvyklá a výše bezdůvodného obohacení se odvíjí od dvojnásobku obvyklé odměny. Přestože tedy cílem Směrnice je mimo jiné sjednotit úpravu práva duševního vlastnictví, koncepce odškodnění je v autorském zákoně a v zákoně o vymáhání odlišná.

4.) Budeme-li posuzovat v kontextu Směrnice otázku nákladů spojených s uplatněním pohledávky (zejména na právní rozbor), dojdeme k závěru, že v tomto ohledu **nebyl při implementaci zcela naplněn smysl a účel článku 14 Směrnice.** Náklady spojené s uplatněním pohledávky mohou být v některých případech dokonce vyšší než náklady občanského řízení samotného. Přestože se jedná o náklady „účelné a potřebné“ ve smyslu OSŘ a vyhlášky č. 177/1996 Sb. (advokátní tarif), které byly vynaloženy jako nutné náklady v souvislosti s uplatněním pohledávky, v konkrétních případech může být náhrada těchto nákladů problematická. Směrnice stanoví povinnost zajistit, aby rozumné a přiměřené náklady byly uhrazeny. Dosavadní praxe svědčí o tom, že jsou hrazeny náklady spojené s uplatněním pohledávky v případě, dochází-li ke zpochybnění na straně dlužníka. Vzniknou-li pochybnosti ohledně uplatňovaného nároku, budou účelné náklady, které mají vést k odstranění pochybností.

V českém právu však výslovně nárok na náhradu právních a jiných nákladů vynaložených před zahájením sporu zakotven nebyl. **De lege ferenda lze doporučit adekvátní právní úpravu náhrady nákladů spojených s uplatněním pohledávky, která by odpovídala čl. 14 směrnice 2004/48/ES.**

5.) Některé změny lze vnímat pozitivně, usnadňují majitelům práv uplatňování nároku před soudem. Ale v praxi to již tak jednoznačné být nemusí. Například ustanovení § 40 odst. 4 AutZ bylo pod vlivem článku 13 směrnice 2004/48/ES doplněno o zvláštní úpravu týkající se způsobu výpočtu výše ušlého zisku ve výši autorské odměny, která by byla obvyklá za získání takové licence. Postavení autorů bylo posíleno díky možností stanovit ušlý zisk jako náhradu obvyklého ušlého zisku v případě, kdy by jinak bylo například velmi nesnadné skutečně ušlý zisk vypočítat. Na druhou stranu v praxi může činit potíže požadavek výše „obvyklé licence“.

6.) Kapitola věnovaná pojmu vymahatelnosti odpovídá na otázku, co je to vymahatelnost, jaký je obsah tohoto pojmu a význam. Terminologie související s předmětem této práce odpovídající anglickému termínu „enforcement“ ve smyslu směrnice 2004/48/ES není používána jednotně a oficiální překlad směrnice 2004/48/ES o dodržování je často nahrazován jinými termíny, jako je „prosazování“, „vymáhání“ nebo „vynutitelnost“. Považovala jsem proto za vhodné pojem vymahatelnost blíže charakterizovat a pojednat o něm v širších souvislostech.

Přestože je obtížné pojem vymahatelnost definovat a rozlišit přesný význam dalších užívaných ekvivalentů, je možné stanovit obsah pojmu na základě jeho cílů a činností. Vymahatelnost představuje základní znak právního systému odlišující právo od jiných systémů. Pojem vymahatelnost **zahrnuje normy hmotněprávní i normy procesního práva, včetně výkonu rozhodnutí** v podobě práva exekučního. Spadá sem režim vzniku těchto práv a jeho obecného vymezení. Jednotlivé dílčí nároky již jsou považovány za specifické prostředky prosazování práv. Vzhledem k tomu, že hmotněprávní úprava autorského práva je provázána s oblastí prosazování, vymahatelnosti, nelze hodnotit a analyzovat oblast procesněprávní úpravy bez hmotněprávních norem.

Vymahatelnost je třeba **vnímat v širších souvislostech** jako systém k prosazování práv k duševnímu vlastnictví skládající se z činností, postupů a prostředků uplatňovaných při výkonu rozhodovacích, kontrolních, exekutivních a správních činností v souvislosti se společenským uplatňováním nehmotných statků. Důraz kladený na efektivní vymahatelnost práv souvisí se zaměřením právního systému ne pouze na normy jako takové, ale především na jejich uplatňování v praxi, jejich respekt a prosazování. Jedná se o současný trend charakteristický pro vývoj v západní Evropě a USA, který souvisí s potřebou většího důrazu kladeného na realizaci norem v prostředí, kde se normy často mění, dochází k jejich interakci na různých úrovních a právních předpisů je velké množství.³³⁷

337 Srov. ČERMÁK, Karel. Prosazování práv k duševnímu vlastnictví v ČR. *Právní rádce*, 2005, č. 2, s. 14 a násl.

Jak již bylo naznačeno výše **dle mého názoru je vhodné při hledání vhodných ekvivalentů, jejich významů a použití srovnávat jazykové verze.** Přístup zohledňující význam a zařazení termínu v širším kontextu nám snáze pomůže najít vhodný pojem a vymezit jej. Ačkoliv jsem si v této práci nekladla za cíl stanovení jednoznačných definic pojmů a na jejich základě přijetí, či odmítnutí některého z nich, lze některé z pojmů doporučit jako vhodnější k označení sledovaného jevu.

Netroufám si hodnotit, který jediný pojem je vhodný k užívání. Na druhou stranu je z podaného výkladu jednoznačně patrný určitý vývoj v používané terminologii, stejně jako upřednostnění některých výrazů před jinými. Ačkoliv se dá říct, že v současné době převládají názory, že není ani jeden z výše uvedených termínů preferován před jinými, častěji se můžeme setkat u odborné veřejnosti s užíváním pojmů prosazování, vymáhání, prosaditelnost, vymahatelnost. Dle mého názoru je obecně **vhodný takový termín, který bude významově zahrnovat širší souvislosti termínu „enforcement“**, včetně poslední fáze exekucí. Z tohoto hlediska se mi termín „vymahatelnost“ či „vymáhání“ jeví jako vhodný, stejně jako termín „prosaditelnost“.³³⁸ Přestože jako téma této práce byla zvolena „Vymahatelnost autorských práv“ nebráním se ani jiným ekvivalentům užívaným v souvislosti s uplatňováním nároků v autorském právu, resp. v právu duševní vlastnictví. Na stranách práce je tedy také možné setkat se vedle pojmu vymahatelnost také s termínem „prosazování“. Jistě **lze doporučit sjednocení terminologie.** Právo je v mnoha ohledech založeno na exaktně vymezených termínech, proto by bylo vhodné volit přesnější vymezení jednotlivých pojmů.

7.) Jako další byla v úvodu práce nastolena otázka, **zda byl provedením Směrnice v autorském zákoně naplněn také cíl zakotvení právních prostředků, které budou vyhovovat označení „odstrašující prostředky ve smyslu čl. 14 odst. 2 WIPO a čl. 41 TRIPS,**³³⁹ přičemž mám na mysli soukromoprávní prostředky, které lze považovat za odstrašující, ne tedy veřejnoprávní sankce.

Článek 14 odst. 2 WIPO požaduje, aby právní řády členů zahrnovaly řízení k dodržování práv umožňující účinné kroky proti jakémukoliv porušování práv k duševnímu vlastnictví, včetně urychlených opatření k nápravě, která by zabránila porušování, a opatření, která mají odrazující účinek vůči dalšímu porušování.

Odrážející funkce společně s funkcí preventivní se **projevuje především ve formě a výši odškodnění.** Účel satisfakce totiž nesleduje jen nápravný a vyrovnací cíl, ale má také funkci související s předcházením podobným zásahům do autorských práv. Tato preventivní funkce má význam jednak do budoucna vůči okruhu dalších individuálně neurčených porušitelů, jednak vůči samotnému porušiteli s cílem odradit jej od pokračování. Je vhodné si uvědomit, že pojem recidiva není spojen jen s oblastí trestněprávních norem, ale vztahuje se na jakékoliv právní delikty. **Právě prostředky k ochraně autorských práv s odrážející funkcí mohou dostatečně efektivně působit proti recidivě.**

³³⁸ „Z právně teoretického i praktického hlediska je možné přijmout jako věcně správné pojmy vymáhání, vynucení a prosazování i opisné formulace v podobě prostředky (nástroje) právní ochrany. (...) Nelze akceptovat pojem dodržování. Je nutné odmítnout také termín vykonání, který má přesně vymezený význam v exekučním řízení.“ Viz ČERNÝ, Michal. *Vymahatelnost práv...*, s. 25.

³³⁹ Obdobně také čl. 46 TRIPS, který stanoví jako konkrétní prostředek proti porušování, který bude mít odstrašující účinek, pravomoc soudů nařídit, aby zboží porušující práva duševní vlastnictví, bylo bez jakékoli náhrady odstraněno z obchodní sítě.

Důsledkem přiznávání odškodnění, která postrádají vzhledem ke své výši a formě odrazující účinek, bývá pak nejen recidiva, ale také oslabení preventivní funkce vztahující se na další osoby do budoucna. Je nasnadě, že teprve prostředky s odrazujícím účinkem mohou mít zásadní vliv změny ve sféře ekonomické a celospolečenského postoje.

Přestože se článek 14 odst. 2 smlouvy WIPO výslovně stanoví jako požadavek proti dalšímu porušování odstrašovací prostředek k odškodnění, vztahuje jen na majetková práva autorská, obsah tohoto článku lze vnímat jako obecný požadavek, ať již se jedná o osobnostní nebo majetková autorská práva.³⁴⁰

Také článek 3 odst. 1 směrnice 2004/48/ES stanoví členským státům povinnost zajistit taková opatření a řízení, která musí být účinná, přiměřená a odrazující. Působnost přijaté Směrnice o dodržování práv se na rozdíl od původního návrhu omezila pouze na oblast soukromého práva, trestněprávní opatření nakonec zahrnuta nebyla. Na jednu stranu tak můžeme vnímat čl. 3 odst. 1 Směrnice hovořící o účinných a odrazujících opatřeních jako určitý rozpor, když zároveň směrnice 2004/48/ES veřejnoprávní sankce neupravuje. Na druhou stranu odstrašující **nebo odrazující účinek nemusí mít pouze trestněprávní normy**, ale jde o obecnou funkci uplatňující se i v rámci ochrany prostřednictvím soukromého práva. Také soukromoprávní prostředky ochrany mohou mít odrazující účinek a je žádoucí, aby byly v oblasti ochrany duševního vlastnictví takové prostředky upraveny.

Ačkoliv Směrnice požaduje odrazující opatření, v bodě 26 odůvodnění výslovně stanoví, že při hrazení škod způsobených porušením práva není cílem zavést povinnost stanovit náhradu škody (srov. širší pojem „damages“ zahrnující v českém právu náhradu škody, vydání bezdůvodného obohacení, stejně jako poskytnutí přiměřeného zadostiučinění) jako trest, ale umožnit odškodnění na základě objektivních kritérií s přihlédnutím k nákladům vzniklým nositeli práv.³⁴¹ Při stanovení náhrady škody soudní orgány nařídí zaplatit nositeli práv náhradu škody odpovídající skutečné újmě, kterou skutečně utrpěl v důsledku porušení práva.³⁴² **Odrážující funkce přitom spočívá především ve formě a výši odškodnění, v případě hrazení škod o jejím naplnění ve Směrnici nemůžeme hovořit.**³⁴³

Směrnice 2004/48/ES uvádí požadavek odrazujícího účinku, aby byly nástroje v ní obsažené efektivní a působily proti dalšímu porušování v budoucnu. K naplňování preventivního působení do budoucna je však **rozhodující způsob, jakým jsou jednotlivé články směrnice 2004/48/ES provedeny** do právních řádů členských států a především jejich **následná aplikace zákonných ustanovení v praxi**. Například směrnice 2004/48/ES uvádí výslovně také požadavek odrazujícího opatření v případě zveřejňování rozhodnutí ve věcech porušení práv duševního vlastnictví. Publikace by měla přispět k odrazování případných porušovatelů práv a ke zvýšení povědomí široké veřejnosti.³⁴⁴

340 Srov. ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. Sv. I.* Praha: Linde, 2008, s. 155-159.

341 Srov. čl. 17 odst. 1 písm. a) původního návrhu směrnice o dodržování práv, který obsahoval náhradu škody ve výši dvojnásobku obvyklých licenčních poplatků.

342 Srov. čl. 13 odst. 1 směrnice 2004/48/ES.

343 Také čl. 41 odst. 1 TRIPS požaduje odrazující účinek prostředků k ochraně práv duševního vlastnictví, avšak v čl. 45 odst. 1 stanoví, že se nahrazuje skutečně vzniklá škoda. TRIPS však na rozdíl od směrnice 2004/48/ES obsahuje také trestněprávní prostředky ochrany, která disponují odrazujícím účinkem.

344 Srov. bod 27 odůvodnění směrnice 2004/48/ES.

Zda však bude mít publikace rozhodnutí v konkrétním případě odrazující účinek, či ne, na to bude mít vliv především rozhodovací soudní praxe. Lze tedy učinit závěr, že **odrazující účinek mohou mít až konkrétní rozhodnutí** učiněná na základě článků Směrnice provedených do autorského zákona a jejich aplikace v praxi.³⁴⁵

České právo obecně přenechává až na výjimky odstrašující a represivní funkci veřejnoprávním odvětvím, trestnímu a správnímu právu.³⁴⁶ Úprava odpovědnosti nemá plnit v českém právu represivní funkci. Z podstaty reparační funkce vyplývá požadavek odstranit škodu vzniklou v majetkových poměrech poškozeného, ne jej však obohatit, aby měl z poskytnuté náhrady prospěch.³⁴⁷ **Princip restituce v českém právním řádu převažuje** nad aplikací principu kompenzace v podobě žaloby na náhradu škody, vydání bezdůvodného obohacení a poskytnutí přiměřeného zadostiučinění.

V případě přiměřeného zadostiučinění za způsobenou nemajetkovou újmu pak platí, že je primárně zaměřena na nepeněžitě plnění, výši peněžitého zadostiučinění určí soud s přihlédnutím zejména k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem konkrétního zásahu.³⁴⁸

Ačkoliv v českém právním řádu obecně není odškodnění založeno na represivní funkci, pokud by měla být naplněna odrazující funkce k naplnění cíle efektivní ochrany a prevence před dalším porušováním autorských práv do budoucna, lze doporučit, aby byly přiznávány finanční kompenzace v takové výši, aby bylo možné hovořit o odrazujícím účinku ve smyslu čl. 14 odst. 2 WIPO.³⁴⁹

345 Viz NORRGARD, Marcus. The role conferred on the national judge by directive 2004/48/EC on the enforcement of intellectual property rights. *ERA-Forum*, 2005, Vol. 6, Number 4, s. 503-514. Podle Marcuse Norrgårda, který se ve svém článku věnoval roli soudce ve státech EU ve vztahu k provedení směrnice 2004/48/ES, po přijetí Směrnice není jeho role zcela jednoznačná. Směrnice nabízí soudci různé alternativy při vytváření rozhodnutí, což v podstatě znamená, že je nucen převzít aktivně svou úlohu při její interpretaci. Přitom interpretaci Směrnice autor přirovnává k Odysseově cestě mezi Scyllou a Charybdou. Jestliže Směrnice dává soudci prostor pro různé interpretace, znamená to také, že soudcovo rozhodnutí může být na jedné straně až příliš tvrdé, na straně druhé příliš mírné. V článku se Norrgård zabývá, jakým způsobem najít optimální řešení mezi příliš tvrdým a příliš mírným vynucováním autorských práv.

346 Pro srovnání opačného přístupu upřednostňujícího naopak princip kompenzační lze uvést přístup soudů v USA, kde je kladen velký důraz na odrazující funkci soudních rozhodnutí. Běžné je, že jsou přiznávány vysoké finanční částky jako odškodnění, a to i v případech, že porušitelem je jednotlivec v podobě běžného uživatele. Funkčnost systému je tak na sankčním charakteru přiznávaného odškodnění založena. Při srovnání případů s USA je pak rozpor mezi teorií a legislativou na jedné straně a skutečnou aplikací autorského práva v praxi obzvlášť markantní. Srov. např. případ Jammie Thomasové, která si stáhla na internetu čtyřadvacet písní, které následně nabízela online a má zaplatit škodu ve výši 220 tisíc dolarů:

<<http://www.wired.com/threatlevel/2009/06/riaa-jury-slaps-2-million-fine-on-jammie-thomas/>>.

347 Případné stanovení náhrady škody ve výši dvojnásobku obvyklých licenčních poplatků se potýká s řadou potíží z hlediska civilistické koncepce náhrady škody. Náhrada škody se obecně řídí zásadou reparační, resp. satisfakce a neplní represivní funkci. Tomu odpovídá náhrada skutečně vzniklé škody a ušlého zisku. Se zvýšenou náhradou škody by bylo spojeno úskalí, zda se ještě jedná o náhradu škody v tradičním pojetí. Další potíží by bylo stanovení předpokladů pro vznik povinnosti k placení takto zvýšené částky. Viz JEHLÍČKA O. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 8. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 544 an. KNAPPOVÁ, Marta a kol. *Občanské právo hmotné. 2. díl*. 4. vydání. Praha: ASPI, 2005, s. 418-419.

348 Srov. § 40 odst. 1 písm. e) AutZ.

349 Srov. § 40 odst. 4 AutZ, § 5 odst. 2 ZVPP. Bezdůvodné obohacení ve výši dvojnásobku obvyklých licenčních poplatků má v autorském zákoně na rozdíl od obecné úpravy náhrady škody sankční charakter, obdobně jako je tomu v zákoně o vymáhání. Srov. Viz KRÍŽ, Jan a kol. *Autorský zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005, s. 146. Stejným způsobem však přistupoval k výši bezdůvodného obohacení také autorský zákon č. 115/1953 Sb. Viz § 64 odst. 3 zákona č. 115/1953 Sb., o právu autorském (autorský zákon): „Místo náhrady škody způsobené neoprávněným užitím díla lze se domáhat náhrady až do výše dvojnásobku autorské odměny za takové užití díla, kdyby bylo oprávněné.“

V této práci jsem se snažila posoudit provedení směrnice 2004/48/ES do autorského zákona a dalších zákonů, včetně srovnání. Stejně tak vzhledem k provázanosti hmotněprávní a procesní úpravy nebylo možné oddělit část věnovanou nárokům z ochrany autorského práva a jejich procesní realizaci.³⁵⁰ **Aby se nejednalo pouze o teoretické pojednání** vycházející výlučně rozboru, srovnávání a analýzy platné právní úpravy, usilovala jsem také o **zahrnutí pohledu praxe**. Tomu odpovídá především **část týkající se aktuálních vybraných problémů** souvisejících s provedením směrnice 2004/48/ES. V rámci této kapitoly jsem **zpracovala dotazník určený pro hodnotící zprávu Komise**, která se připravuje právě v době, kdy dokončuji tuto práci, přičemž **výsledný materiál** odesílaný za Českou republiku nebyl doposud Odborem autorského práva Ministerstva kultury odevzdán, ani **zveřejněn**. Hodnocení Směrnice, její provedení a aplikace v praxi je tedy **v současné době otázkou velmi aktuální**. Očekávaná zpráva Komise a závěry týkající se provedení Směrnice v českém právním řádu a naplňování jejích cílů pak mohou být dalším podnětem pro úvahy i konkrétní kroky v oblasti vymahatelnosti autorských práv.

Obecně lze říci, že přestože je ochrana autorského práva **primárně ochranou ve vztahu k autorovi a jeho dílu**, rostoucí úloha práv duševního vlastnictví v informační společnosti posouvá význam ochrany autorských práv také na **úroveň celospolečenského zájmu**. V této rovině představuje ochrana autorských práv jednu z podmínek tvořivosti a inovace, které jsou předpokladem pro rozvoj ekonomiky a společnosti v nejširším slova smyslu. Ochrana autorských práv tak představuje určitou formu investice do ekonomického a společenského vývoje. Narušování tvořivé činnosti porušováním autorská práva se negativně odráží opět především v hospodářské oblasti, nelze však opomínat ani hodnoty etické a kulturní.

Prosperita vyspělých států se stále více odvíjí od inovačních technologií a současné tendence směřují k větší komercializaci práva duševního vlastnictví. S ohledem na provázanost práv duševního vlastnictví s moderním vědeckým a technickým rozvojem **lze očekávat změny také v oblasti autorských práv**. Ačkoliv může být v současné době budoucí vývoj obtížné odhadnout, je možné očekávat změny v oblasti práv duševního vlastnictví vyvolané novými technickými prostředky, metodami a formami porušování autorských práv, na které by **legislativa měla být schopna pružně reagovat**. To samozřejmě **klade zvýšené požadavky na kvalitu právní úpravy**, která bude odpovídat vývoji v oblasti autorských práv.

Boj proti pirátství a dalším negativním jevům spojeným s porušováním autorských práv vyžaduje hledání stále účinnějších prostředků k jejich dodržování. **Efektivní vymahatelnost** autorských práv může být zajištěna pouze na základě důsledného uplatňování právních prostředků především ve formě **realizace jednotlivých nároků** oprávněných osob v řízení před soudem.³⁵¹ Samotné rozhodování ve věcech porušení nebo ohrožení autorských práv přísluší soudcům, na kterých závisí, jakým způsobem budou v daném případě právní předpisy aplikovány. **Vymahatelnost autorských práv** by měla být založena **především na uplatňování prostředků občanského práva**.

350 Některé státy zahrnují úpravu procesních prostředků k uplatnění práv duševního vlastnictví přímo do autorského zákona.

Vzhledem k odlišnému charakteru právního řádu ČR však podobná úprava v případě autorského zákona navržena nebyla.

351 Ostatně stejně tak, je tomu v případě vymahatelnosti jakýchkoliv jiných práv. Česká republika je často kritizována za malou vymahatelnost práva. Ačkoliv částečně se může jednat o důsledek koncipování právních norem, ve většině případů hraje stěžejní roli praxe orgánů, které právní řád uplatňují. Srov. např. ŠTRAUS, Jaroslav. Vymahatelnost práva. *Právní rádce*, 2006, č. 6, s. 45-47

Je proto důležité zaměřit se na to, aby především **soukromoprávní nástroje** k prosazování autorských práv byly **dostatečné** a v praxi docházelo k jejich **posilování**. **Až způsob, jakým budou právní předpisy reálně uplatňovány, činí z kvalitní právní úpravy účinný nástroj vymahatelnosti**. Trestní sankce by měly nastupovat až na posledním místě.³⁵² Obecně je však třeba ke správnému fungování systému zajišťujícímu v praxi vymahatelnost práv řádné spolupráce mezi všemi příslušnými orgány a dalšími složkami, jako jsou například organizace zastupující zájmy autorů.

Vymahatelnost je spojena s nástroji v oblasti právního systému, ale je důležité upozornit, že **ani kvalitní a vyspělá autorskoprávní úprava sama o sobě nezaručí efektivní vymahatelnost** práv. Vymahatelnost je spojena s nástroji nejen v oblasti právního systému, ale je ovlivněna také dalšími mimoprávními faktory, které mohou působit preventivně. Vedle právní regulace a hledání inovativních řešení za pomoci technických prostředků by měl být boj proti porušování autorských práv spojen také s osvětovou činností, vzděláváním a dostatečným informováním veřejnosti. **Právní povědomí** v oblasti práv duševního vlastnictví a jejich porušování není dostatečné, k zajištění respektování právních norem v oblasti autorských práv je možné proto doporučit zvýšení informovanosti veřejnosti o příslušné právní úpravě. Do budoucna lze uvítat jak opatření přijímaná na podporu účinného vymáhání autorských práv, tak zaměřená na postupnou kultivaci a osvětu prostředí přispívajícímu k dobrovolnému respektování autorských práv

Aby se však z boje proti porušování autorských práv nestal „hon na čarodějnice“, jak uvádí Tomáš Dobřichovský, **řešením není pouze jednostranně zaměřená regulace**. Jakkoliv je třeba účinnějších opatření k ochraně práv duševního vlastnictví směřujících k zajištění lepší vymahatelnosti práv, **cílem je také hledání rovnováhy mezi nositeli práv a uživateli**. V souladu se Všeobecnou deklarací lidských práv OSN má každý právo svobodně se účastnit kulturního života společnosti, užívat plodů umění a podílet se na vědeckém pokroku a jeho výtěžcích, stejně jako má každý právo na ochranu morálních a materiálních zájmů, které vyplývají z jeho vědecké, literární nebo umělecké tvorby.³⁵³ Na jedné straně stojí legitimní zájmy autorů, na druhé straně zájmy společnosti.

Závěrem lze vyjádřit přání, aby byly na základě těchto principů vytvářeny účinné nástroje ochrany autorského práva, jejichž realizace a prosazování v rámci systému vymahatelnosti zároveň umožní vyvážené naplňování zájmů jak samotných autorů, tak zájmů celospolečenských.

352 Bliže k charakteru trestní represe jako ultima ratio viz nálezn Ústavního soudu ze dne 12. 10. 2006, sp. zn. I. ÚS 69/06. „Proti jednáním porušujícím práva vyplývající z občanskoprávních předpisů je třeba v prvé řadě brojit soukromoprávními prostředky podle zásady vigilantibus iura. Při jejich nedostatečnosti uplatnit sankce správní, a teprve na posledním místě, jako ultima ratio, právo trestní. Opačný přístup, tedy užití trestněprávního postupu, aniž by prostředky jiných právních odvětví byly použity, by byl v rozporu s již naznačeným principem subsidiarity trestní represe, který vyžaduje, aby stát uplatňoval prostředky trestního práva zdrženlivě.“

353 Srov. čl. 27 Všeobecné deklarace lidských práv OSN.

8. POUŽITÁ LITERATURA

Odborné publikace

BOGUSZAK, Jiří a kol. *Teorie práva*. 2. vydání. Praha: ASPI, 2004, 347 s.

BOHÁČEK, Martin, JAKL, Ladislav. *Právo duševního vlastnictví*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství VŠE, Oeconomica, 2002, 324 s.

ČERMÁKOVÁ, Adéla, SMEJKAL, Vladimír. *Autorská díla v hromadných sdělovacích prostředcích*. 1. vydání. Praha: Linde, 2009, 146 s.

ČERNÝ, Michal. *Vymahatelnost práv z průmyslového vlastnictví*. Disertační práce. Brno: Masarykova univerzita. 2007, 320 s.

DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. 1. díl*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 165.

DOBŘICHOVSKÝ, Tomáš. *Moderní trendy práv k duševnímu vlastnictví v kontextu evropského práva, dohody TRIPS a činnosti WIPO*. 1. vydání. Praha: Linde, 2004, 225 s.

ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. Sv. I*. 1. vydání. Praha: Linde, 2008, 1391 s.

FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 2. díl*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 867-1618.

FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. Pramen ASPI. Původní nebo upravené texty pro ASPI, 1999.

FIALA, Josef a kol. *Lexikon. Občanské právo*. 2. vydání. Ostrava: Sagit, 2001, 512 s.

HARTMANOVÁ, Dagmar. *Kolektivní správa autorských práv a práv souvisejících s právem autorským*. 1. vydání. Praha: Linde, 2000, 143 s.

HARVÁNEK, Jaromír a kol. *Teorie práva*. 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 501 s.

HOFBAUER, Karel. *Duševní vlastnictví. Práva k nemotným statkům*. 1. vydání. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 1998, 93 s.

HOLUB, Milan a kol. *Komentář k občanskému zákoníku 1. svazek*. 1. vydání. Praha: Linde, 2002, 734 s.

HORÁČEK, Roman a kol. *Zákon o ochranných známkách. Zákon o ochraně označení původu a zeměpisných označení. Zákon o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví. Komentář.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, 525 s.

HORÁLKOVÁ, Milena. *Německo-český právní slovník.* 1. vydání. Praha: Leda, 2003, 382 s.

CHALOUPKOVÁ, Helena, HOLÝ, Petr. *Autorský zákon. Komentář.* 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, 640 s.

CHROMÁ, Marta. *Anglicko-český právní slovník.* 1. vydání. Praha: Leda, 1995, 341 s.

JEHLIČKA Oldřich a kol. *Občanský zákoník. Komentář.* 8. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, 1195 s.

JEHLIČKA, Oldřich a kol. *Komentář k občanskému zákoníku.* 10. vydání, Praha: C. H. Beck, 2006, 1465 s.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou.* 1. vydání. Praha: Leges, 2009, 1216 s.

KLÍMA, Karel. *Ústavní právo.* 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakl. Aleš Čeněk, 2004, 815 s.

KNAP, Karel. *Autorské právo.* 1. vydání. Praha: Orbis, 1960, 303 s.

KNAP, Karel a kol. *Práva k nehmotným statkům.* 1. vydání. Praha: CODEX, 1994. 245 s.

KNAPP, Viktor. *Teorie práva.* 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 1995, 247 s.

KNAPP, Viktor. *Vědecká propedeutika pro právníky.* 1. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, 233 s.

KNAPPOVÁ, Marta a kol. *Občanské právo hmotné, 3.díl.* 3. vydání. Praha: ASPI, 2002, 330 s.

KNAPPOVÁ, Marta a kol. *Občanské právo hmotné, 2. díl.* 4. vydání. Praha: ASPI, 2005, 612 s.

KNAPPOVÁ, Marta a kol. *Občanské právo hmotné, 3.díl.* 4. vydání. Praha: ASPI, 2007, 343 s.

KŘÍŽ, Jan a kol. *Autorský zákon a předpisy související. Komentář.* 1. vydání. Praha: Linde, 2001. 781 s.

KŘÍŽ, Jan a kol. *Autorský zákon a předpisy související. Komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005. 792 s.

KŘÍŽ Jan a kol. *Autorský zákon s poznámkami a úvodním slovem*. 1. vydání. Praha: IFEC, 2000, 111 s.

KŘÍŽ, Jan. *Ochrana autorských práv v informační společnosti*. 1. vydání. Praha: Linde, 1999, 252 s.

ŠALOMOUN, Michal. *Ochrana názvů, postav a příběhů uměleckých děl*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, 156 s.

ŠEBELOVÁ, Marie. *Autorské právo. Zákon, komentáře, vzory a judikatura*. Brno: Computer Press, 2006, 196 s.

ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 11. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, 1508 s.

ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanské právo hmotné. 3. díl*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, 306 s.

ŠVESTKA, Jiří a kol. *Ochrana osobnosti podle občanského práva*. 4. vydání, Praha: Linde, 2004, 361 s.

TELEC, Ivo. *Glosář některých neklasických právních pojmů*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1995, 55 s.

TELEC, Ivo. *Tvůrčí práva duševního vlastnictví*. 1. vydání. Brno: Doplněk, 1994, 346 s.

TELEC, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, 971 s.

TELEC, Ivo. *Přehled práva duševního vlastnictví. 1. díl*. 1. vydání. Brno: Doplněk, 2002, 202 s.

TELEC, Ivo, TŮMA, Pavel. *Přehled práva duševního vlastnictví. 2. díl*. 1. vydání. Brno: Doplněk, 2006, 116 s.

TÝČ, Vladimír. *Mezinárodní úprava ochrany průmyslových a autorských práv*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1993, 146 s.

WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Linde, 2006, 729 s.

Odborné články

ČERMÁK, Karel. Peněžité nároky ve sporech z duševního vlastnictví. *Právní rádce*, 2007, č. 9, s. 4-15.

ČERMÁK, Karel. Prosazování práv k duševnímu vlastnictví v ČR, *Právní rádce*, 2005, č. 2, s. 14 a násl.

ČERNÝ, Michal. Směrnice o vynutitelnosti práv k duševnímu vlastnictví. *Právní obzor*, 2005, č. 2, s. 187-193.

DIETZ, Adolf. Pět pilířů evropského kontinentálního práva autorského. *Právní rozhledy*, 2004, č. 20, s. 742.

CHALUPA, Luboš. Právní povaha nároku na náhradu nákladů řízení. *Právní rozhledy*, zdroj ASPI – ID LIT22298CZ 1. 2. 2000.

KAMLACH, Milan. Několik poznámek k novelizaci. *Právo a zákonnost*, 1991, č. 3, s. 163.

KOPECKÁ, Světlana. Nová směrnice ES o vynucení práv k duševnímu vlastnictví. *Průmyslové vlastnictví*, 2004, č. 9-10, s. 153-160.

KNAP, Karel. Prostředky občanskoprávní ochrany osobnosti občanů. *Právo a zákonnost*, 1991, č. 6, s. 342.

LYČKA, Martin. Promusicae: střet práva na ochranu osobních údajů a práva duševního vlastnictví v komunitárním právu. *Jurisprudence*, 2008, č. 2, s. 36 a násl.

PELIKÁNOVÁ, Radka. Jakou definici průmyslového vlastnictví potřebujeme? *Právní fórum*, 2009, č. 2, s. 45 a násl.

ŠTRAUS, Jaroslav. Vymahatelnost práva. *Právní rádce*, 2006, č. 6, s. 45-47

TELEC, Ivo. Lidská práva a duševní vlastnictví. *Právní rozhledy*, 2002, č. 3, s. 120-126.

TELEC, Ivo. Některé základní a obecné otázky nového českého autorského práva. *Bulletin advokacie*, 2001, č. 3, s. 25-40

TELEC, Ivo, TŮMA, Pavel. Prostředky právní ochrany duševního vlastnictví na českém území. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2004, č. 1, s. 26-35.

TELEC, Ivo. Přirozené právo osobnostní a jeho státní ochrana. *Právní rozhledy*, 2007, č. 1, s. 1-10.

TELEC, Ivo. Test přiměřenosti zadostiučinění za nemajetkovou újmu. *Právní Soudní rozhledy*, 2010, č. 4. s. 144-152.

TŮMA, Pavel, Harmonizační novela autorského zákona si nechala prostor pro další novelu. *Právní zpravodaj*, 2006, č. 8, s. 1-6

TŮMA, Pavel. K poslanecké novele autorského zákona. *Právní zpravodaj*, 2005, č. 3, s. 1-5.

Zahraniční zdroje

NORRGARD, Marcus. The role conferred on the national judge by directive 2004/48/EC on the enforcement of intellectual property rights. *ERA-Forum*, 2005, Vol. 6, Number 4, s. 503-514.

TORREMAN, Paul L. C. *Copyright and Human Rights*. Kluwer Law International, 2004. 191 s.

VEDDERN, Michael. The Enforcement Directive 2004/48/EC - A further step in the harmonisation of IP laws in Europe. [online] *IPR Bulletin*, 2004, Aug.-Sept. 2004, N. 16. [cit. 28. 3. 2010]. Dostupné na <<http://www.ipr-helpdesk.org/newsletter/16/html/EN/IPRTDarticleN10AA2.html>>

Zpráva OECD. *The Economic Impact of Counterfeiting and Piracy* [online]. Oecd.org, 2006, [cit. 28. 3. 2010]. Dostupné na <<http://www.oecd.org/sti/counterfeiting>>.

Seznamu důležitých zemí pro dodržování práv duševního vlastnictví který je pravidelně aktualizován. Dostupné na <http://ec.europa.eu/trade/issues/sectoral/intell_property/ipr_epc_countries_en.htm>.

Zelená kniha o boji proti padělání a pirátství v oblasti jednotném trhu COM (98) 569 final. Green paper [online]. Europa.eu, 15. října 1998 [cit. 1. dubna 2010]. Dostupné na <http://europa.eu/documents/comm/green_papers/pdf/com98_569_en.pdf>.

Akční plán Komise

COM (2000) 789 final (Commission bating counterfeiting and piracy in the single market). COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES. Commission bating counterfeiting and piracy in the single market [online]. eur-lex.europa.eu, 30. listopadu 2000 [cit. 1. dubna 2010].

Dostupné na <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2000:0789:FIN:en:PDF>>.

Internetové zdroje

Portal.justice.cz [cit. 28. března 2009].

Průměrné délky řízení ve věcech porušení autorských práv jsou k dispozici v sestavách dostupných na <http://portal.justice.cz/justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=399&d=35355>).

ČERMÁK, Karel a kol. *Metodika a postupy prosazování práv z duševního vlastnictví u jednotlivých orgánů veřejné správy České republiky*. [online] www.dusevnivlastnictvi.cz, 2007 [cit. 28. března 2010]. Dokumenty týkající se prosazování práv z duševního vlastnictví jsou dostupné na <http://www.dusevnivlastnictvi.cz/metodiky/default.html>.

MUNKOVÁ, Jindřiška. *Právní rámec prosazování práv k duševnímu vlastnictví*. In Učební texty Prosazování práv z duševního vlastnictví. Díl I. Sešit I. Učební pomůcka vzdělávacího systému projektu Support to Enforcement of Intellectual Property Rights“(Transition Facility 2005)[online]. [Www.dusevnivlastnictvi.cz](http://www.dusevnivlastnictvi.cz), 2007 [cit. 28. 3. 2010]. Dostupné na <http://www.dusevnivlastnictvi.cz/assets/vyukove-materialy/TextyIfinal.pdf>.

PROKEŠ, Martin. *Ke zpětné úhradě za přijímače na hotelových pokojích* [online]. PRAVNIRADCE.IHNED.CZ, 26. srpna 2009 [cit. 28. března 2010]. Dostupné na http://pravniradce.ihned.cz/c4-10078260-38153100-F00000_d-ke-zpetne-uhrade-za-prijimace-na-hotelovych-pokojich.

TELEC, Ivo. *Prosaditelnost práva duševního vlastnictví* [online]. Prezentace určené ke studijním účelům, is.muni.cz, 2009 [cit. 28. března 2010]. Dostupné na http://is.muni.cz/do/1499/el/estud/praf/ps08/p_aktual/law/pdv/tisk/prednaska2.pdfElportálu>

TŮMA, Pavel. *Ochrana autorských práv z pohledu procesního práva*. [online]. [Prf.cuni.cz](http://prf.cuni.cz), 7. 12. 2009 [cit. 28. března 2010]. Dostupné na http://www.prf.cuni.cz/documents/docs.php?id_trida=5&id_objekt=151&bCompact=>

NALUS: vyhledávání rozhodnutí Ústavního soudu, [cit. 28. března 2010]. Dostupné na <http://nalus.usoud.cz/Search/Search.aspx>.

Zpráva OECD

The Economic Impact of Counterfeiting and Piracy [online]. [oecd.org](http://www.oecd.org), 2006, [cit. 28. 3. 2010]. Dostupné na <http://www.oecd.org/sti/counterfeiting>.

VEDDERN, Michael. *The Enforcement Directive 2004/48/EC - A further step in the harmonisation of IP laws in Europe*. [online] IPR Bulletin, 2004, Aug.-Sept. 2004, N. 16. [cit. 28. března. 2010]. Dostupné na <http://www.ipr-helpdesk.org/newsletter/16/html/EN/IPRTDarticleN10AA2.html>

VRCHA, Pavel. *Účelně vynaložené náklady řízení* [online]. ipravnik.cz, 28. února 2002 [cit. 28. března 2010].

Dostupné na http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/civilni-proces/ap_24/pd_25/rbsearchsource_articles/txtexpresion_48/art_3668/ucelne-vynalozene-naklady-rizeni.aspx.

Stanovisko ČR k zařazení na tzv. Watch list [online]. 26. 2. 2008 [cit. 28. 3. 2010]. Dostupné na download.mpo.cz/get/33848/37920/432297/priloha002.pdf.

Výsledná výroční zpráva [online]. [Www.mpo.cz](http://www.mpo.cz), 2. 6. 2009 [cit. 28. 3. 2010]. Dostupné na <http://www.mpo.cz/dokument60072.html>.

Judikatura

Nález Ústavního soudu ze dne 4. 7. 2001, sp. zn. II. ÚS 598/2000

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2002, sp. zn. 33 Odo 473/2001

Nález Ústavního soudu ze dne 12. 10. 2006, sp. zn. I. ÚS 69/06.

Nález Ústavního soudu ze dne 31. 10. 2006, sp. zn. I. ÚS 222/06

Nález Ústavního soudu ze dne 25. 1. 2007, sp. zn. I. ÚS 626/2006

Nález Ústavního soudu ze dne 21. 5. 2008, sp. zn. I. ÚS 1056/07 (viz DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 618)

Nález Ústavního soudu ze dne 11. 06. 2009, sp. zn. II. ÚS 2811/08

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 12. 1983, sp. zn. (R 14/85)

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 1995, sp. zn. Cdon 18/95, zveřejněný ve Sb. NS, 6. ročník, 1995, s. 219, pod 46/1995

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2007, sp. zn. 30 Cdo 739/2007.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2007 sp. zn. 30 Cdo 1522/2007.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2007, sp. zn. 25 Cdo 1821/2007

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2008, sp. zn. 30 Cdo 2277/2007.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2008, sp. zn. 31 Cdo 3161/2008.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 12. 2008 sp. zn. 30 Cdo 410/2007.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 5. 2009, sp. zn. 30 Cdo 2905/2007

Rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 9. 6. 1995, sp. zn. 7 C 138/89 (Intelekt. vlast. a hosp. sout., 1996, č. 1)

Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 20. 10. 1993, Phil Collins proti Imtrat Handelsgesellschaft mbH a Patricia Im- und Export Verwaltungsgesellschaft mbH a Leif Emanuel Kraul proti EMI Electrola GmbH, spojené věci C-92/92 a C-326/92, Sb. rozh. I/1993, s. 5145.

Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 14. 12. 2000, Parfums Christian Dior SA proti TUK Consultancy BV a Assco Gerüste GmbH a Rob van Dijk proti Wilhelm Layher GmbH & Co. KG a Layher BV, spojené věci C-300/98 a C-392/98, Sb. rozh. I/2000, s. 11307.

Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 3. 2. 2005, Chiquita Brands International, Inc. v Komise ES, T-19/01, Úř. věstník C č. 93/2005, s. 24.

Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 21. 2. 2008, Komise ES v. Lucemburské velkovévodství, C-328/07, Úř. věstník C č. 171/2008, s. 9

Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 5. 6. 2008, Komise ES v. Spolková republika Německo, C-395/07, Úř. věstník C č. 183/2008, s. 5

Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 15. 5. 2008, Komise ES v. Švédské království, C-341/07, Úř. věstník C č. 171/2008, s. 11

Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 5. 8. 2008, Parfums Christian Dior v. OHIM – Consolidated Artists (MANGO adorably), T-308/08, Úř. věstník C č. 260/2008, s. 15

Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 29. 1. 2008, Promusicae, C-275/04, Úř. Věstník C č. 161/2008, s. 17.

Právní předpisy:

Právní předpisy České republiky

ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví a o změně zákonů na ochranu průmyslového vlastnictví

zákon č. 408/2000 Sb., o ochraně práv k odrůdám rostlin a o změně zákona č. 92/1996 Sb., o odrůdách, osivu a sadbě pěstovaných rostlin, ve znění pozdějších předpisů.

zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 634/1992 Sb., zákon o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 191/1999 Sb., o opatřeních týkajících se dovozu, vývozu a zpětného vývozu zboží porušujícího některá práva duševního vlastnictví, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů

vyhláška č. 484/2000 Sb., kterou se stanoví paušální sazby výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů v občanském soudním řízení, ve znění pozdějších předpisů

vyhláška č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 237/1995 Sb., o hromadné správě autorských práv a práv autorskému příbuzných a o změně a doplnění některých zákonů

Důvodové a jiné zprávy

Důvodová zpráva Vlády ČR k návrhu zákona o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví, Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, tisk 1110/0 ze dne 8. 9. 2005

Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění autorský zákon, Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, tisk 1111/0 ze dne 9. 9. 2005

Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 408/2000 Sb., o ochraně práv k odrůdám ze dne 3. 6. 2005

Předkládací zpráva Ministerstva průmyslu a obchodu k zákonu č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví

Právo Evropské Unie

Smlouva o založení Evropského Společenství ve znění Lisabonské smlouvy, platná od 1. 12. 2009 (vyhl. pod č. 44/2004 Sb. m. s.)³⁵⁴

Nařízení Rady 94/3286/ES o komunitárních postupech ve společné obchodní politice k výkonu mezinárodních obchodních pravidel přijatých pod záštitou WTO

Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2004/48/ES ze dne 29. dubna 2004 o dodržování práv duševního vlastnictví (Úř. věst. č. L 157/45, 30. 4. 2004, s. 45)

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/299/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů práva autorského a práv s ním souvisejících v informační společnosti (Úř. věst., L 167, 22. 6. 2001, s. 10)

³⁵⁴ Pro úplnost uvádím, že Smlouva o založení Evropských Společenství byla přejmenována na Smlouvu o fungování EU, název dokumentu vychází z právního stavu před 31. 11. 2009, tzn. před přijetím Lisabonské smlouvy.

Směrnice Rady 92/1000/EHS ze dne 19. listopadu 1992 o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s právem autorským (Úř. věst., L 346, 27. 11. 1992, s. 61)

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/844/ES ze dne 27. září 2001 o právu na opětný prodej ve prospěch autora originálu uměleckého díla (Úř. věst., L 272, 13. 10. 2001, s. 32)

Prohlášení Komise týkající se článku 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES o vymáhání práv duševního vlastnictví ze dne 13. dubna 2005. (Úř. věst. L, č. 94/2005, 13. dubna 2005, s. 37)

Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady, která se týká trestních opatření k prosazování práv duševního vlastnictví (2005/0127/COD).

Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru ze dne 11. září 2009, s názvem Posílení dodržování práv k duševnímu vlastnictví na vnitřním trhu, Dokumenty Komise, KOM 2009/0467, CELEX 52009DC0467.

Mezinárodní právo

Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech (vyhl. č. 120/1976 Sb.)

Všeobecná deklarace lidských práv a základních svobod (vyhl. č. 209/1992 Sb.)

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (sděl. č. 41/1996 Sb. a č. 243/1998 Sb.)

Úmluva o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví (vyhl. č. 69/1975 Sb., ve znění vyhl. č. 80/1985 Sb.)

Světová deklarace o duševním vlastnictví z roku 2000, která byla vytvořena na půdě Světové organizace duševního vlastnictví

Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl (vyhl. č. 133/1980 Sb., ve znění vyhl. č. 19/1985 Sb.)

Všeobecná úmluva o autorském právu (vyhl. č. 134/1980 Sb.)

Mezinárodní úmluva o ochraně výkonných umělců, výrobců zvukových záznamů a televizních a rozhlasových organizací (Římská úmluva, vyhl. č. 192/1964 Sb.)

Úmluva o ochraně výrobců zvukových záznamů proti nedovolenému rozmnožování jejich zvukových záznamů (Ženevská úmluva, vyhl. č. 32/1985 Sb.)

Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském, WIPO Copyright Treaty (sděl. č. 33/2002 Sb. m. s.)

Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech, WIPO Performances and Phonograms Treaty (sděl. č. 48/2002 Sb. m. s.)

Dohoda o obchodních aspektech práv duševního vlastnictví (TRIPS) (sděl. č. 191/1995 Sb.)